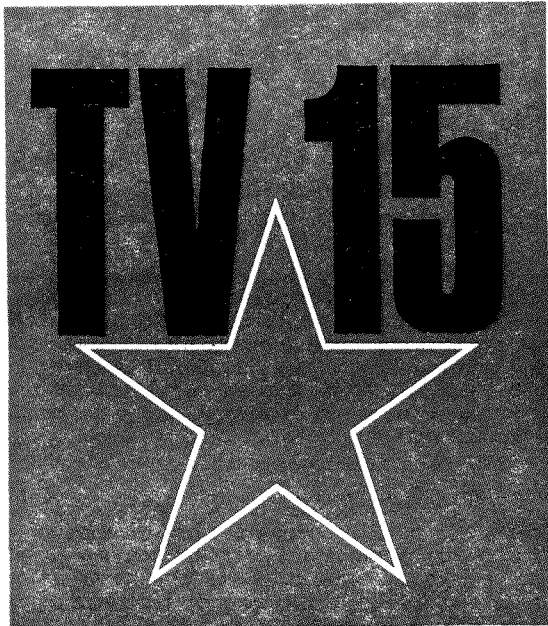




Št. 1 ● 13. januarja 1977 ● LETO XV

Samo takšna Jugoslavija je porok srečnejše prihodnosti

...O rezultatih iz preteklega obdobja sem govoril pred nedavnim, pri čemer sem še posebej poudaril uspehe gospodarske stabilizacije. Najbolj pomembno je, da smo se v tem letu mnogo bolj kot prej naslonili na ustvarjalno delo in konkretna prizadevanja za izpolnitev planskih nalog. V naših družbenih odnosih se vse bolj izrazito kaže nova kvaliteta — krepi se družbena odgovornost, dozoreva zavest o skupnih ciljih in o tem, kako jih doseči. Vse bolj prevladuje zavest o nujnosti demokratičnega usklajevanja interesov zaradi splošnega napredka naše skupnosti in popolnejšega zadovoljevanja potreb delovnega človeka.

Pri reševanju življenjsko pomembnih vprašanj, predvsem v zvezi s standardom, smo veliko dosegli, četudi ne toliko kakor smo želeli. Prav v letu, ki ga končujemo, sta se pokazala aktivnejši odnos in odgovornejša stališča do teh vprašanj. Razmere v družbi so ugodne, še posebej glede prizadevanj, da bi izboljšali razmere za življenje in delo naših ljudi. V času, v katerem živimo in na ravni našega razvoja lahko in moramo vse bolj skrbeti za kakovost tistega kar delamo. Pri tem mislim na nujnost učinkovitejšega gospodarjenja in na večjo storilnost, saj bosta standard in splošni napredek odvisna od tega kako in koliko bomo delali. Nadalje imam v mislih večjo humanizacijo načina življenja in odnosov med ljudmi nasploh...

V teh prizadevanjih moramo vztrajati še toliko bolj, ker tudi mednarodne razmere v prihodnjem letu ne bodo niti malo lažje. Sicer pa smo tudi vse dosedanje zmage izbojevali v težkem in vztrajnem boju. Upirati smo se morali vsem mogočim oviram in mnogim pritiskom, ki jih nismo bili rešeni niti v zadnjem obdobju. Ob vsem tem pa lahko rečemo, da je ugled Jugoslavije vse večji, da se je njen mednarodni položaj še okrepil. Tudi številna mednarodna srečanja in v preteklem letu sprejeti dokumenti so priznanje načelni in dosledni jugoslovanski politiki. Kaj tudi to ni dokaz, da je mogoče z nenehnim delom, junaštvom in vztrajnostjo odstraniti vse ovire, ki se pojavljajo na poti graditve naše socialistične skupnosti...?

Odlomek iz novoletne čestitke
predsednika republike JOSIPA BROZA TITA

Trajen spomin



V soboto in nedeljo so partizanske Dražgoše spet slavile, se skupaj z več kot 5.000 udeleženci spominjale herojske dražgoške bitke. Steze partizanske Jelovice so že dvajsetič zapored ponovno oživele, saj so se nekdanji borci Cankarjevega bataljona, enote teritorialne obrambe in milice, pripadniki JLA, taborniki, številni udeleženci NOV in smučarji-tekmovalci, ponovno podali po poteh, ki so preko zasnežene Jelovice in škofjeloških hribov vodile v Dražgoše.

Sklepne slovesnosti pred veličastnim spomenikom dražgoški bitki, so se med drugim udeležili tudi Franc Tavčar, Rudolf Hribnik, Miha Marinko in Stane Dolanc, ki je kot pokrovitelj 20. pohoda

»Po stezah partizanske Jelovice« še posebej poudaril, da so take in podobne prireditve, ki se bodo zvrstile v letošnjem letu, posvečene 85-letnici rojstva predsednika Tita in 40-letnici njegovega prihoda na čelo KPJ, dovolj zgovoren dokaz, da so se mlade generacije izobrazile v isti politični smeri in da so vedno pripravljene dati vse za obrambo naše svobode, neodvisnosti, skratka vsega, kar smo si v teh letih uspeli napraviti sami!

Cveto Novak, udeleženec dražgoške bitke in borec Cankarjevega bataljona pa je na svečanosti spregovoril o dogodkih pred 35-letji in o začetkih oboroženega upora in vstaje na Gorenjskem.

Živeti ne pomeni dihati, temveč delati

stran 5

Našim organizacijam

Pred vami so letne volilne in delovne skupščine. Ko boste dajali obračun svojega dela v mandatni dobi ne pozabite, da je pred vami in nam naloga, kako razširiti krog bralcev in naročnikov na edino borčevsko glasilo v Sloveniji, TV-15.

Naš časnik stopa v petnajsto leto izhajanja. V tem času smo vložili veliko truda, da bi se število naročnikov povečalo. Želeli smo, da bi bil TV-15 na sleherni mizi, da bi bil nepogrešljiv tovariš med vami, ki ste nosili breme velike narodne in socialne revolucije. V veliko pomoč pri nenehnem iskanju novih naročnikov so nam bili tako posamezniki kot združenje borcev NOV in občinski odbori Zveze združenj borcev NOV.

V naši kartoteki, žal, že premnogih ni več. Veliki napori, zrahljano zdravje in leta so naredili svoje. Toda med člani borčevske organizacije je še vedno precej tistih, ki na naš časopis niso naročeni.

Mnoge naše člane tarejo finančne težave, starost, slab vid. To so tudi najpogostejši vzroki, da nekateri časnik odpovedujejo.

Toda! V jubilejnem letu 1977 se bomo potrudili, da ne bo potrebno spreminjati naročnine, istočasno pa tudi želimo, da bi pridobili kar največ novih naročnikov.

V tem trenutku se ponovno obračamo na posameznike, Združenja borcev NOV in VVI, ter občinske odbore ZZB NOV Slovenije, da nam pri teh prizadevanjih v jubilejnem letu pomagajo.

Združenja borcev NOV in VVI! Pošljite nam sezname članstva ali pa sezname tistih, ki na TV-15 niso naročeni. Sezname bomo honorirali. Za vsakega na novo pridobljenega naročnika bomo izplačali 15,00 din provizije. Tistemu, ki bo zbral v letošnjem letu vsaj deset novih naročnikov, bomo poslali v dar eno izmed knjig Založbe »BOREČ«.

Tudi sezname članov po združenjih so nam dobrodošli. Pregledali jih bomo in vsem tistim, ki jih v naši kartoteki ni, poslali časnik TV-15 na ogled s pismenim priporočilom, da se nanj naroče. Tudi te sezname bomo primerno honorirali.

S skupnimi močmi si bomo prizadevali, da se zviša naklada, ki je tudi pogoj, da je list cenejši. Seveda tudi letos brez oglasov ne bo šlo. Službo za ekonomsko propagando bomo celo okrepili. Nekateri se zaradi oglasov jeze in odpovedujejo časnik ter nočejo razumeti, kako pomemben vir dohodka so.

Tako imenovanih sistemskih rešitev za tisk še ni. Iz leta v leto upamo, da nam bo lažje gospodariti. Pri tem pa skrbno gospodarimo in vsak dinar gre za izboljšavo, za ustrežnejšo podobo časnika, za boljši papir.

Kot vedno doslej pričakujemo tudi tokrat vašo pomočjo uspeh pri povečanju naklade.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

Spomin na 24. oktober 1976

Ogledala sem si grad Goričane in tudi tisto sobo sem našla, v kateri sem bila zaprta

V tem času pred novim letom človek razmišlja in išče najbolj prijeten spomin.

Dovolite mi, da napišem nekaj besed o proslavi, ki sem se je udeležila 24. oktobra 1976! Vabila so prejeli, kakor mi je znano, vsi, ki so bili izgnani v grad z imenom Goričane. Zato sem se temu vabilu še toliko bolj z veseljem odzvala. Bila sem prepričana, da bom našla še koga izmed tistih, ki smo bili pred tridesetimi leti zaprti v gradu Goričane. Toda ta sreča me ni doletela. Žal je lahko vsakomur, ki bi lahko prišel na to proslavo, pa ni.

Od tistih žalostnih dni je preteklo mnogo časa. Zato se je tudi kraj tam okoli zelo spremenil. Skoraj sem mislila, da nisem prišla prav in če ne bi bilo polno ljudi ter če ne bi bilo gradu, bi se verjetno obrnila.

Grad je bil slavnostno okrašen. Takoj ob vhodu so nas prijazne tovarišice pozdravile in zapisale naša imena. Povedala sem, od kdaj do kdaj sem bila zaprta v tem gradu in kako so me potem z drugimi zapornicami odpeljali s transportom v Nemčijo. Dobila sem tudi značko, ki mi bo svetel spomin in na kateri je podoba gradu Goričane in ljudi, ki vsak s svojo culo vstopajo v ta grad oziroma zapor. Nato sem šla v drugo nadstropje tega gradu. Zaporniške sobe so preuredili v muzej. Našla sem tudi tisto sobo, v kateri sem bila zaprta. Vse sem si temeljito

ogledala in se potem podpisala v knjigo spominov.

Ko sem prišla iz gradu, se je proslava že začela. Tu so bile besede dr. Avgušтина Laha pa pesmi in recitacije. Vse, kar so nam povedali, je bilo pretresljivo! Misli so segale do srca in izmamile prenekatero solzo. Vsem prirediteljem iskrena hvala! Proslava je bila doživetje, ki ga ne bom nikoli pozabila! Od gradu Goričane sem se poslovila z besedami, ki so zapisane na novo odkriti plošči:



»Tu je bilo v letih 1942 — 1945 nemško zbirno taborišče za svoje partizane in talce Gorenske, izgnane v Nemčijo.«

Dovolite mi, da ob koncu vprašam, kje bi bili mi, izgnanci, danes, če bi zmagal fašizem? Morda bi nas pobili ali pa bi se nam godilo še slabše, kot se godi koroškim Slovincem v Avstriji danes. Zato spoštujemo našo svobodno domovino in bodimo enotni! Nikomur ne smemo dovoliti, da bi jo žalil, klevetal. Lahko smo ponosni na vse, kar imamo danes. Zato ponosno dvignimo glavo in storimo vse, da bo naša Jugoslavija še naprej srečna.

Naj živi naša socialistična samoupravna Jugoslavija! Naj živi vsi, ki so se borili za to, kar imamo danes! Naj živi tovariš Tito!

JULIJA PIKL,
Črnuče

Spominjam se te, Darinka

Odmev na pismo iz Vele Luke

Darinka, kako sem presenečen! Lepo od tebe, da si se oglasila. Hvala!

Preživel sem, kakor vidiš. Seveda, kako se ne bi spominjal deklic (v spominu imam dve. Kaj je z drugo?), ki sta meni in mojim tovarišem — soborcem rešili življenje, hkrati pa tvegali svoje. Pripovedoval sem o vama svoji ženi in otrokoma, oddolžil

Na TV-15 naj bi bili naročeni vsi borci!

Odmev na sestavek Andreja Pagona, objavljenega med »utrinki in odmevi«

Na borčevsko glasilo TV 15, ki bo letos praznovalo svojo petnajstletnico, sem naročen že od vsega začetka, pa bi rad nekaj povedal. V 46. številki ste pisali o podražitvi lista in tudi kasneje je bilo v zvezi s finančnimi težavami, ki jih imate, veliko napisanega. Strinjam se tudi z besedami Andreja Pagona, ki ste jih objavili med »utrinki in odmevi«.

Naj povem, kako je v naši organizaciji ZB Jugorje!

Na TV 15 sva, kot mi je znano, naročena samo dva borca, čeprav naša organizacija šteje kar precej članov. To ni prav! Se več: zdi se mi da je celo žalostno, če borci niso naročeni na naše glasilo! Če bi bili vsi borci naročniki našega lista — ne mislim samo mi v ZB Jugorje — bi TV 15 brali tudi njihovi otroci in bi vsaj vedeli, kako smo se borili za svobodo in kako hudo je bilo med vojno, pa bi znali bolj ceniti to, kar imamo.

JOZE PAŠIČ
Sela 13, p. Suhor

sem se vama z zapisom »Spomin na izgubljeno četo 1. prekomorske brigade na Korčuli«, ki je izšel v knjigi »1. in 2. prekomorska brigada« pred desetimi leti. Na strani 310 bo našla podroben opis tega dogodka. Omenjeni sta tudi vidve, seveda brez imen, ker tvoje ime šele sedaj poznam. Imenovani sta kot terenski politični delavki.

Takrat, Darinka, sem imel komaj sedemnajst let. Mnogo hudega sem nato preživel. Od težkih borb, ran in gladi sem videl umirati mnoge soborce. Bil bi tudi jaz med njimi, da me niso rešili v partizanski bolnišnici: »Podgrmeč«. Preživel sem desant na Drvar... Vendar se mi je Korčula najbolj vtisnila v spomin. Tisti strašni dnevi negotovosti, brez hrane in odrezani od svoje brigade, ujeti na okupiranem otoku. Prav, ko nas je sovražnik pozival k predaji, je prišla rešitev. Po tvoji zaslugi, Darinka! Pri tem pa ne bom pozabil tudi tiste strašne noči na morju. Morda veš, kakšen vihar je bil tisto noč med 5. in 6. januarjem! Pluli smo vso noč do Hvara in se borili z vodo, brez orientacije, valovi so nam razbili patrolni čoln, ladja se je pričela nevarno nagibati, polna vode, ker marsikaj na njej ni delovalo. Ko smo se bližali otoku Hvaru, so — misleč, da je sovražnik — borci s strojnicami streljali na nas. Potem smo se le sporazumeli. Te grozne noči se ne da opisati.

Večina od te čete je za domovino darovala svoja življenja, kakor tudi naš komandir, imenoval se je Ferdinand Stibelj, ki te je zaprosil za hrano za nas.

Ker nisi poslala svojega točnega naslova, se ti javljam prek našega časopisa. Upam, da bo uredništvo posredovalo, da ti pride v roke. Hvala! Če mi bo le mogoče, bom z družino obiskal te kraje, kakor tudi tebe.

Mnogo sreče v novem letu ti želim, enako moja družina.

JOZE MALOVEC,
Suhorje 31, p. Košana, Slovenija

Še o Janku Reklju-Špiku

Odmev na zapis »Ubili so očeta še nerojenemu otroku«

V 44. številki TV 15 ste objavili obširen zapis Ludvika Ambroziča pod naslovom »Ubili so očeta še nerojenemu otroku«, ki govori o partizanu Janku Reklju-Špiku in morda ne bo napak, da o njem spregovorim še jaz.

Ko sem v jeseni leta 1973 tiskal podatke o gradnji brunaric v Srednji Radovni, ki so jih gradili med okupacijo gozdni delavci, med katerimi je bil tudi Martin Potočnik iz Krnice pri Gorjah in mi je nudil tudi vso tozadevno pomoč (obširen zapis o gradnji partizanskih brunaric in lesenjač je bil objavljen v TV 15, št. 4 z dne 31. 1. 1974) sem o partizanu Špiku marsikaj zvedel.

Takrat sva z Martinom obredla vsa skalna in gozdna pobočja nad Srednjo Radovno. Pripovedoval mi je o Špiku, sekretarju SKOJ za to področje. Kot mi je povedal, je bil Špik po naravi silno previden. Vedno je spal sam in nihče ni vedel, kje ima svoje bivališče. Imel ga je menda v »Ameriki«, kakor imenujejo gozdni predel na desnem bregu Radovne, le malo nižje od Srednje Radovne. Tudi to bivališče sva iskala, a nisva našla nobenih sledov, saj je to zelo težko, skalne gmote v tem

smrečju so neverjetno podobne druga drugi, sledi pa že zdavnaj zaraščene. Povedal mi je tudi, da se je tam le redkokdaj zadrževal preko dneva, saj je bil stalno na pohodih in vodil mladinske sestanke. Kako je znal prepričevalno govoriti na teh sestankih in kako priljubljen je bil, pa ve povedati takratna gorjanska mladina!

Martin mi je tudi povedal točen kraj, kjer je Špik obležal smrtno zadet. Šel je iz svojega bivališča preko Novakovega mostu in le nekaj metrov naprej ga je prerezal rafal nemške zasede. Vrglo ga je kakih šest metrov v goščo pod cesto tik reke Radovne.

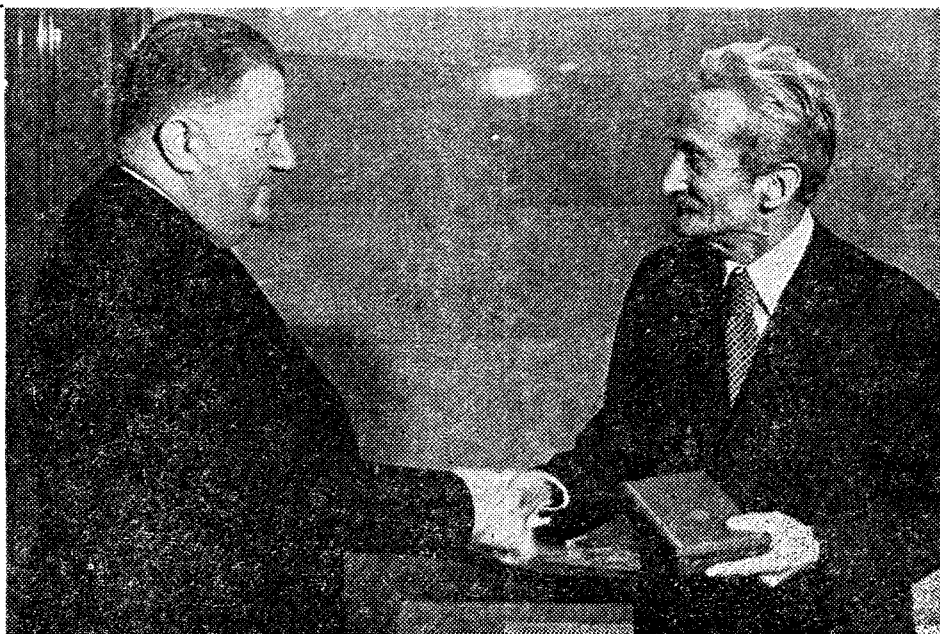
Morda si je hotel poiskati še kritje pod cesto, toda rafal je bil hitrejši. Kdo ve?

Kasneje, točno letos poleti, sem šel še enkrat tja, da posnamem ta nesrečni kraj na filmski trak, toda tu je rečna tesen in večna senca, zato slika ni najboljša. Ta Novakov most je oddaljen od Krnic pri Gorjah približno šest kilometrov po cesti, ki pelje po dolini Radovne, odcep od ceste do njega pa je dolg le borih štirideset do petdeset metrov.

V zapisu sem prebral tudi, da je bil Špikov oče zaprt v Innsbrucku in tedaj sem se ga spomnil. Tudi sam sem bil namreč zaprt v tem taborišču. Toda jaz sem bil takrat sorazmerno mlad in sem komaj prenašal tegobe tega taborišča, kaj šele starejši ljudje! Tudi Špikovemu očetu ni bilo lahko.

JOZE AMBROZIČ,
Poljšica 21
p. Zgornje Gorje

VISOKO ODLIKOVANJE TONETU VIDMARJU-LUKI — Predsednik republike Josip Broz Tito je za prispevek k splošnemu napredku države ob šestdesetletnici življenja odlikoval Toneta Vidmarja-Luko z redom republike z zlatim vencem. Odlikovanje mu je na posebni slovesnosti, ki je bila v vili Podrožnik in ki so ji prisostvovali mnogi predstavniki družbenopolitičnega življenja, izročil Janko Rudolf, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.
Foto: JANEZ ZRNEC



Beležka s 5. seje zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

Krepitev samouravnih socialističnih odnosov!

Dne 27. decembra lani je bila v mali dvorani skupščine SFRJ 5. seja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki jo je vodil general armije Kosta Nadj, predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

V osrednji pozornosti imenovane seje so bila naslednja vprašanja: vloga ZZB NOV Jugoslavije v uresničevanju in nadaljnjem razvoju delegatskega sistema, poročilo o delu predsedstva in komisij zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije v letu 1976 ter predlog delovnega programa zveznega odbora, predsedstva in komisij ZZB NOV Jugoslavije za leto 1977. Da je bila in da bo krepitev samouravnih socialističnih odnosov ena izmed osnovnih nalog ZZB NOV Jugoslavije — te milijonske politične organizacije — tudi v prihodnje, pa potrjuje tako poročilo o delu v preteklem letu kot delovni program zveznega odbora, predsedstva in komisij ZZB NOV Jugoslavije za leto 1977, ki vam ga danes predstavljamo.

● Dolgoročne naloge borčevske organizacije

Dolgoročne naloge, ki so jih postavili 7. kongres ZZB NOV Jugoslavije, 10. kongres ZK Jugoslavije in ustava pred vse organizirane socialistične sile naše družbe, zahtevajo nenehno tvorno prisotnost borčevske organizacije in usklajevanje programa ne le znotraj organizacije same, marveč tudi usklajevanje delovanja z vsemi družbenopolitičnimi dejavniki, ki se ukvarjajo z vprašanji borcev in vojaških invalidov — z vsemi, ki družbenopolitično delujejo v prizadevanjih za dosledno uresničevanje politike Zveze komunistov Jugoslavije.

ZZB NOV Jugoslavije bo torej tudi v letu 1977 nadaljevala že začete aktivnosti, ki imajo dolgoročni značaj in ki so pomembne za krepitev samouravnih socialističnih odnosov!

V slednje se vključujejo tudi prizadevanja, da se težišče delovanja borčevske organizacije prenese v združenja borcev, na borce v osnovnih organizacijah združenega dela, v mestnih skupnostih, in na borce v interesnih samouravnih skupnostih — da se revolucionarna vsebina prenaša v vse institucije in oblike samouravnega delovanja ter se tako borčevska organizacija, skupaj z drugimi socialističnimi silami in na čelu z zvezo komunistov, vključuje v boj za resnično spremembo družbeno-ekonomskega položaja delovnega človeka v njegovem upravljanju ter odločanju o sredstvih in rezultatih dela.

Posebno področje aktivnosti borčevske organizacije je družbenopolitični vpliv in skrb za uresničevanje stabilnih socialnoekonomskih pogojev in stabilnega materialnega položaja udeležencev narodnoosvobodilnega boja, v skladu z razvojem družbe ter njenim materialnim in ekonomskim napredkom.

● Izpopolnjevanje delovnih metod

Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije in njegovi organi bodo v letu 1977 posvetili posebno pozornost prilagajanju in izpopolnjevanju delovnih metod — z željo, da bi borčevska organizacija še učinkoviteje delovala in vplivala v delegatskem sistemu v vseh samouravnih strukturah in s poudarkom na usposabljanju samouravnih interesnih skupnosti.

Tako je ZZB NOV Jugoslavije še posebno zainteresirana za skupnosti pokojninsko-invalidskega in zdravstvenega

zavarovanja, za stanovanjske, kulturne in vzgojne samouravne interesne skupnosti. Za delovanje enih zaradi iskanja stabilnejših poti pri reševanju materialnih in ekonomskih vprašanj borcev, za delovanje drugih pa s stališča in negovanja revolucionarnih tradicij, ki ni več obveznost ene ali več družbenopolitičnih organizacij, marveč slehernega samouravnega subjekta — ter glede na to, da mora razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij postati neločljiv del skupne borbe za izgradnjo samouravne socialistične družbe.

● Tradicije narodnoosvobodilnega boja

V imenu posebnega interesa, da bi bile pridobitve revolucionarnega delavskega gibanja, narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, etične in moralne vrednosti, vgrajene v celoten izobraževalno-vzgojni in idejni sistem, ne samo mladih, marveč vseh samouravno opredeljenih ljudi, bo ZZB NOV Jugoslavije ne le pobudnik niza akcij, marveč se bo kot doslej, v leto tudi aktivno vključevala. Vzpostavljanje revolucionarnih tradicij postalo sestavni del samouravnih socialističnih odnosov, zasnovanih na največjih vrednotah našega revolucionarnega delavskega gibanja in naše marksistične opredelitve, se bo ZZB NOV Jugoslavije tudi zoperstavljala vsem pojavom tradicionalizma na tem področju.

● Leto velikih in svetlih jubilejev

V počastitev štiridesete obletnice prihoda tovariša Tita na čelo partije, se bo ZZB NOV Jugoslavije aktivno vključevala v skupne programe vseh družbenopolitičnih organizacij in še bolj organizirano uresničevala naloge na področju krepitve socialističnega samouravljanja, enakopravnosti, bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti ter čuvanju samostojnosti in svobode naše skupnosti.

V sestavni del tega jubileja sodi tudi praznovanje tridesete obletnice ZZB NOV Jugoslavije, kar je hkrati povod za vsebinsko še bogatejše vključevanje članstva in organizacij ZZB NOV Jugoslavije v prizadevanja za uresničevanje pomembnih družbenopolitičnih in ekonomskih vprašanj. Glede na to, da je tovariš Tito častni predsednik ZZB NOV Jugoslavije pa bo predsedstvo zveznega

odbora ZZB NOV Jugoslavije o konkretnih načinih obeleževanja teh velikih in svetlih jubilejev še razpravljalo.

● Politika ekonomskega razvoja

Ekonomska politika in uresničevanje srednjeročnega načrta Jugoslavije ter v tem sklopu razprava in sodelovanje v uresničevanju resolucije družbeno-ekonomskega razvoja za leto 1977, bo prav tako predmet pozornosti ZZB NOV Jugoslavije, ne samo s stališča spremljanja, ohranjanja in izboljšanja položaja ter materialnega stanja udeležencev narodnoosvobodilnega boja, marveč tudi s stališča splošne borbe za dosledno spoštovanje politike Zveze komunistov Jugoslavije na ekonomskem področju. Za borce je posebno pomembno spoštovanje že utrjenih načel skupne ekonomske politike ter uresničevanja sprejetih sporazumov in dogovorov — kot borba za izvajanje vsega, kar smo zapisali in kar je neobhodno potrebno za uresničevanje smernic, ki jih je Zveza komunistov Jugoslavije zapisala na področju naše ekonomskega razvoja.

Glede na to, da se približuje 8. kongres ZZB NOV Jugoslavije in da je potrebno tekom leta pričeti s pripravami, se predvideva tudi sprememba in dopolnitev statuta ZZB NOV Jugoslavije, ki jo že pripravlja posebna delovna skupina Komisije za politična in organizacijska vprašanja pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije.

● Mednarodno sodelovanje borčevske organizacije

Izhajajoč iz resolucije in stališč, zavzetih na peti konferenci neuvrščenih v Colombu, bo že obstoječe mednarodne aktivnosti ZZB NOV Jugoslavije — v katere sodi tudi široko razvito sodelovanje z vrsto mednarodnih in nacionalnih borčevskih organizacij — dopolnila okrepljena aktivnost na vzpostavljanju sodelovanja z večjim številom borčevskih organizacij novoosvobojenih dežel, dežel v razvoju in naprednih gibanj.

Vsakodnevna tekoča aktivnost zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije v letu 1977, ki je odvisna od aktualnih družbenopolitičnih in drugih gibanj, pa ne more biti, kar je bilo na 5. seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije še posebej poudarjeno, v naprej točno določena. Zato se bodo zvezni odbor in njegovi organi trudili in storili vse, da se bo ZZB NOV Jugoslavije vedno pravočasno vključevala v vsa družbena dogajanja, dajala smernice, zavzemala stališča in sprejemala sklepe o vseh, za našo družbo pomembnih vprašanjih — z željo, da bi borci kot pomembni družbenopolitični dejavniki v vseh sredinah dajali ustrezni prispevek v političnem delovanju, ki smo mu priče v današnji stopnji razvoja naše samouravne socialistične skupnosti.

Po »Četrtem juliju« pripravi:

MILENA STRAJNAR

**Čestitka tovarišu Titu
Kostje Nadja**

Dragi tovariš Tito!

Vsako novo leto, ki ga pričakujemo z izjemnimi rezultati, doseženimi s prizadevanjem delavskega razreda, mladine, borcev, pripadnikov armade ter vseh delovnih ljudi in državljanov, nam prinaša zadovoljstvo in nas hkrati obvezuje na še večjo prizadevnost za doseganje blagostanja in splošnega bogastva naših narodov in narodnosti.

Borci narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije, z rama ob rami z mladimi generacijami, vodeni z Zvezo komunistov Jugoslavije in s teboj na čelu, vlagajo vse svoje moči, da bi bili cilji, ki smo si jih postavili z ustavo, s sklepi Zveze komunistov Jugoslavije in z zaključki 7. kongresa ZZB NOV Jugoslavije, tudi dosledno uresničeni v življenju. Z aktivno prisotnostjo v našem delegatskem sistemu, v organizacijah združenega dela, v političnih in društvenih organizacijah, bomo udeleženci obojenega dela naše revolucije, ostali tudi v naslednjem obdobju neomajni v tem boju za dosledno spoštovanje politike Zveze komunistov Jugoslavije, za etiko naše revolucije, za bratstvo, enotnost in enakopravnost naših narodov in narodnosti.

Tvoje besede v govorih, ki si jih imel pred kratkim v skupščini SFRJ in ob priložnosti imenovanja za doktorja vojaških ved, nas še bolj vzpodbujajo, da neumorno delamo za dobrobit nadaljnjega razvoja naše revolucije, za polno svobodo delovnega človeka, za enakopravne odnose v družbi, za svobodo in za našo neuvrščeno samouravno socialistično skupnost.

V imenu borcev narodnoosvobodilne vojne in v svojem imenu, dragi tovariš Tito, ti najpristržneje čestitam novo leto in ti želim dobro zdravje in uspehe v delu!

TV-15

NAŠ TOVARIŠ

● Prezimovanje v lovski koči

Zdaj je pogovor stekel po prijaznejših stezah. Tudi prostor smo zamenjali. Šli smo v našo kuhinjo, kjer je sestra Minka skuhala polento z ocvirki in črno kavo. Hkrati smo imeli kratek sestanek in nanj poklicali tudi dva naša aktivista, Lada Potokarja ter Franca Kočmarja. Zbrali smo nekaj hrane in se dogovorili, da jo bomo 24. decembra dostavili na dogovorjeno mesto. Kmalu nato, pod večer, so Stante in njegova tovariša odšli v Debeli hrib v lovsko kočo med Panci in Troščinami. Po poti sta jih spremljala boj brat Stane in sosed Skubic. V omenjeni koči se je od 25. decembra zadrževalo 20 partizanov Grosupeljske čete.

Po tem prvem srečanju s Petrom Stantetom-Skalo sem se v prihodnjih mesecih še večkrat srečal z njim in z njegovimi borci. Sicer pa je kočica nudila partizanom dokaj varno zimsko zavetje. No, Peter Stante pa je večkrat tudi prišel s tovariši na Polico. Ob takih priložnostih smo hodili na določeno mesto, največkrat v gostilno »Pri Franku« ali v gostilno »Pri Možaku«, kjer smo se pogovorili vse, kar je bilo potrebno. Spominjam se tudi, da smo za novo leto z 1941. na 1942. organizirali več nahrbtnikov hrane, ki so jo naši aktivisti nesli v bližino vasi Dole. Vmes je bil tudi nahrbtnik eksploziva ter 300 vžigalnih kopic, kar sem jaz spravil ob kapitulaciji Jugoslavije.

● Odbori OF rastejo kot gobe

Zimski meseci so kar hitro minili. Terenci in borci pa smo se kar javno sestajali in delovali. Na Polici smo imeli že kar pravo svobodo, saj so Italijani vas zapustili že novembra 1941. leta, okrožni odbor OF Grosuplje pa je obstajal že od oktobra. Potem smo 6.

Bilo je — zdi se mi, da se ne motim — 18. decembra 1941. leta. Zima je bila huda in zunaj je ležal visok sneg. Tistega dne mi je kurirka Milka Šircelj (poročena Hribar) prinesla pismo iz Grosupelj. V pismu mi je Stane Valentinčič sporočal, naj se nemudoma zglašim pri njem. Takoj sem se napotil v sedem kilometrov oddaljeno Grosuplje. Valentinčič, ki je bil tam predsednik okrožnega odbora OF, mi je ukazal, naj pošljem nekaj ljudi na najvišjo točko med Polico in Spodnjo Brezovo, in to še istega dne, ker bodo prišli trije tovariši, ki hočejo priti na Polico k meni.

Kar najhitreje sem se vrnil domov in nagovoril mojega brata Staneta ter sosedo Jožeta Skubica, da sta šla na dogovorjeno mesto. Toda čakala sta v globokem snegu več kot dve uri, tovarišev pa od nikoder. Končno sta obupala in se premražena vrnila domov.

Komaj pol ure za njima pa so prišli trije tovariši na Polico. Prišli so sami in povprašali pri Bregarjevih, od tu pa so jih napotili k nam. Tako so trije tovariši — eden je bil Peter Stante - Skala, imen drugih dveh pa se ne spomnim več — pot našli sami, brez zveze.

Stante me je najprej vprašal, če sem jaz Lovro. Ko sem mu potrdil, je dejal, da pojdimo v hlev, da se bomo nekaj pogovorili. Peter Stante je bil oblečen v črno obleko, v kučmo in škornje, imel pa je tak nastop, da bi človek kar takoj priznal, da je kriv, če bi res bil.

In pogovor v hlevu je res zahteval pojasnila in to mojega.

»Ali si dobil obvestilo, da nas je treba počakati v gozdu,« je ostro vprašal Stante. »Nobenega ni bilo. Zakaj?«

Hitel sem mu dopovedovati, da sem poslal dva fanta na javko, da sta čakala debeli dve uri, nato pa sta mislila, da nikogar ne bo, zato sta se vrnila. Toda Stante mi ni popolnoma verjel. Šele, ko sem kot prič poklical brata in sosedo, se je pomiril.

GOSTOLJUBNA POLICA

● Kako prehraniti več sto borcev?

Aktivisti s Police smo imeli tesno povezavo tudi s Pugledom in s šolskim

bovali s hrano. Za zvezo med Grosupljem, Polico in šolskim taboriščem je skrbela kurirka in obveščevalka Milka Šircelj. Kurirska služba ni bila vselej lahka, toda Milka je znala premagati vse ovire. Če ni šlo drugače, je dala na ramo kmečko orodje in se tako izognila nevarnosti.

Dne 14. maja 1942 me je Stane Valentinčič spet poklical v Grosuplje. Tokrat mi je povedal, da je treba pripraviti veliko, zelo veliko hrane za borce. Kupila sva vola in tri prašiče. Vso to živino smo takoj zaklali na našem skednju in pripravili hrano. V noči na 15. maj so spet prišli na Polico Stane Rozman, Peter Stante in Dušan Kveder. To je bil štab slavne II. grupe oredov, z okrog 400 borci. Naslednji dan je prišel še en bataljon. Čeprav je hrana prihajala iz vseh terenskih odborov OF, je ni bilo dovolj, ker je II. grupa oredov bivala na Polici do 19. maja. Tako so nam s hrano priskočili na pomoč s prehranjevalnega urada v Višnji gori, kjer sta bila aktivista tovariš Groznik in njegova hči Marta. Alojz Mohar je šel z vozom v Višnjo goro in kar podnevi pripeljal poln voz hrane ter vse skupaj zapeljal v Bukovnje, kot se imenuje kraj, kjer je taborila II. grupa oredov.

● Pohod na Štajersko

Borci so se ravno takrat pripravljali na pohod na Štajersko. Aktivisti smo skupaj s štabom izbrali pot do Janč, za vodnika pa smo izbrali Jožeta Groznika.

ka, ker so mu bili ti kraji dobro poznani.

Spomnim se še dobro, kako sem prav tiste dni iz okrožnega odbora OF Grosuplje od tovarišice Vere Podkoritnik sprejel šop nemških mark, ki sem jih izročil Dušanu Kvedru. Te marke so potrebovali za operacije na Štajerskem. Ko sem prišel v taborišče, je Kveder ravno imel politično uro. Borci so sedeli v krogu, sredi med njimi pa je bilo razstavljeno nemško orožje, obleka in daljnogled na stojalu. Vse to so odvezli premagani nemški patrulji na meji. Ker stajalo na daljnogledu ni bilo primerno za nošenje, ga je Kveder podaril meni. Še danes ga imam kot drag spomin nanj in na borce II. grupe oredov.

V torek, 19. maja, je kolona krenila na pot. Partizani so v sredo rano zjutraj prekoračili cesto v dolini pri Stursu pod Štango. Tam so naleteli na prvo nemško zasedo. Pri tem je bil ranjen borec Matiček iz Polja. Tu se je še enkrat izkazalo tovarištvo naših voditeljev. Ranjenemu Matičku je komandant II. grupe oredov Franc Rozman dal svojega konja in spremljevalca, da sta prijezdila nazaj k meni. Moj brat je takoj sedel na kolo in pohitel k dr. Francu Podkoritniku. Potem je z motornim kolesom Stane Valentinčič ranjenca odpeljal k zdravniku.

● Preboj ni uspel

V četrtek, 21. maja so bili hudi boji na Jančah. Ponoči na 22. maj pa se je štab II. grupe oredov vrnil na Polico. Sredi noči so me poklicali. Francu Rozmanu-Stanetu, Kvedru in zastavonoši Tonetu Janežiču sem dal okrepčilo, saj so bili povsem izčrpani. Pomagali smo tudi drugim borcem, ki so v presledkih prihajali na zborna mesta v Bukovje.

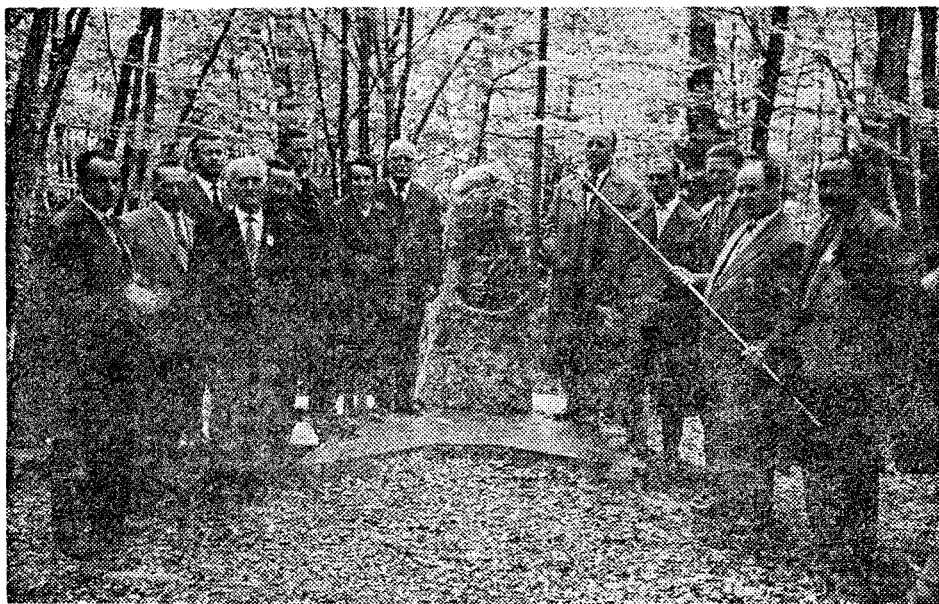
Kveder mi je dal denar in mi ukazal, naj hitro kupim eno govedo ter ga takoj zakoljem in skuham. Nemudoma sem izvršil ukaz.

Naslednjega dne je prišel iz Ljubljane izvršni odbor OF. V Bukovju je bilo prisrčno srečanje z borci II. grupe oredov. Navzoči so bili tudi aktivisti iz okoliških odborov OF, član IOOF Jože Rus pa se nam je za pomoč in sodelovanje zahvalil v svojem političnem referatu, ko je dejal: »Vi, prostovoljna partizanska vojska, ste naša bodočnost.« Zahvalil se nam je tudi Boris Kidrič.

Naslednjega dne so člani IOOF odšli, pa tudi II. grupa oredov je odhajala. Izročili so mi sedem težkih ranjencev. S pomočjo drugih aktivistov smo pripeljali vozove, naložili ranjence in jih prepeljali v varno zavetje, kamor jih je hodil zdraviti dr. Franc Podkoritnik.

Med tem časom pa so se v naše vrste vrinili že tudi vohuni in izdajalci. Tako je bila že aprila požgana lovška kočica na Debelem hribu, v nedeljo, 24. maja pa so Italijani z dvema tankoma udarili v taborišče v Bukovje. Udarili so z dveh strani, a v prazno. Medtem so borci že korakali drugam, novim bojem nasproti, toda z zavestjo v srcu, da se vedno lahko vrnejo na Polico, kjer se bodo počutili kot doma.

ANTON BABNIK-LOVRO



januarja 1942 ustanovili tudi rajonski odbor OF na Polici.

V omenjeni koči na Debelem hribu sta bila takrat tudi Franc Rozman-Stane in Dušan Kveder. Tudi ta dva sta z drugimi partizani pogosto prihajala med nas terence in skupaj smo reševali najrazličnejše probleme.

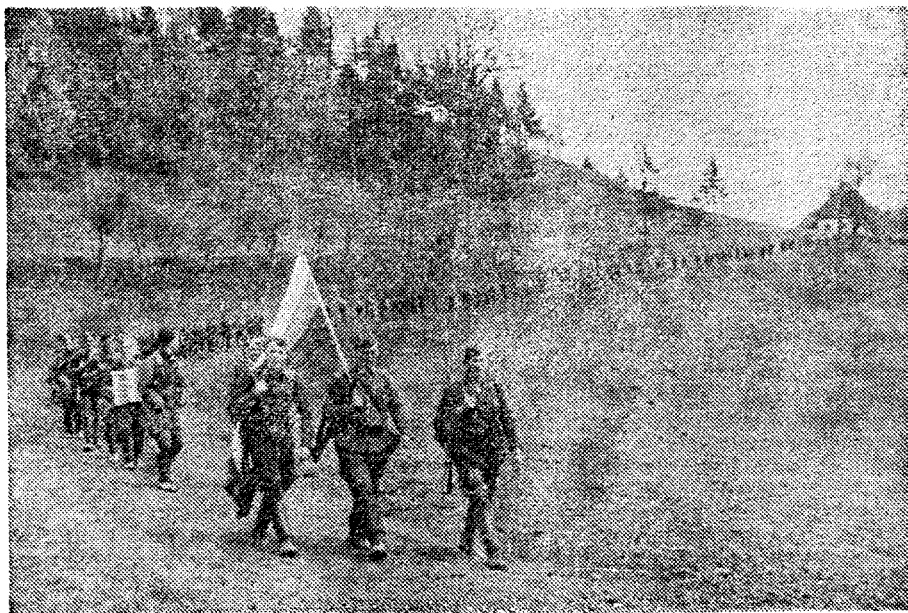
Tretjega marca 1942 me je Valentinčič spet poklical v Grosuplje. Naročil mi je, naj pripravim hrano za okrog 35 borcev, ki bodo prišli še isti večer. Šlo je za borce čete Janka Sekirnika, ki so istega dne popoldne likvidirali italijanskega oficirja na cesti pri Peščenjaku pri Višnji gori. In ko so borci prišli na Polico, je bila hrana že pripravljena. Fantje so se najedli, moj brat Stane in sosed Skubic pa sta jih potem odpeljala v lovsko kočico na Debelem hribu.

Do aprila je bilo po vaseh okrog Police ustanovljenih že 24 terenskih odborov OF. Prehrana borcev nam zagradel ni povzročala resnejših skrbi. Ljudje, ki so bili organizirani v vaških odborih OF, so redno zbirali, nosili ali dovažali hrano in zbirali članarino OF. Ker je bilo delo NOV jasno, se je pokazala potreba, da ljudem o tem javno spregovorimo. Rajonski odbor Polica je tako povabil na masovni sestanek v gostilno »Pri Možaku« Petra Stanteta-Skalo, kjer je ta imel politični referat. Tu smo z dviganjem rok tudi izvolili rajonski odbor OF Polica.

taboriščem že jeseni 1941. Od tam sta k nam prihajala Janez Hribar in Ludvik Smrekar, pa tudi mnogo drugih borcev. Tudi to partizansko taborišče smo oskr-

fotografija z vprašanjem

Prosimo, da si ogledate fotografijo, ki jo danes objavljamo. Niti nam niti v muzeju jim ni nič znane o tem, kje in kdaj je bila fotografija posneta ter katero partizansko enoto prikazuje. Prosimo vse tiste, ki bi prepoznali enoto in posameznika, da nam to sporoče v uredništvo.



Smejte se in svet se bo smejal z vami! Jočite in jokali boste sami! Pa še se bo našla kje osa, ki bo še pila vaš objokani obraz! Tako je življenje! Veliko krutosti, bolečine, vendar, k sreči, tudi veliko ljubezni je v njem! — Velike bolečine so brez solza, kajti kadar smo zlomljeni, ne jočemo, krvavimo! In vse velike bolečine so neme!

Živeti — ne pomeni dihati, temveč delati!

Ze stari ljudje so nas učili, naj se izogibamo kozla od spredaj, konja od zadaj, sovražnika pa napadajmo od vseh strani in naj ne vprašujemo, kaj bo za nas storila domovina, temveč se raje vprašajmo, kaj sami lahko storimo zanjo!

O Podragi sem že veliko slišal, tudi v našem časniku smo o njej že veliko pisali. Namreč vse dotlej, dokler se sam ne prepričam, dokler sam ne obišče te vasi, se sam ne pogovarja s temi skromnimi, vendar ponosnimi ljudmi. Veš sicer o Podragi vse pa tudi nič!

Kaj hitro namreč zveš, da so Podrago Italijani že ob začetku vojne imenovali »malo Moskvo«, da so imeli vaščani že 1942. leta zgrajenih v vasi, v svojih hišah in v bližnjem gozdu nad vasjo okoli 50 bunkerjev, skrivališč za ranjence, aktiviste, da so našli v teh bunkerjih varno zavetje tudi številni funkcionarji, da so že avgusta 1941. leta ustanovili prvo trojko OF, kmalu zatem pa prvi deset članski odbor OF, da so bile prav v Podragi stekane prve nitke široko zasnovane organizacije OF, ki se je od tu začela širiti v bližnje okoliške vasi, v Ajdovščino, Vipavo...

Kaj malo pa je napisanega o življenju teh ljudi, življenju in delu Podrage in Podražanov VCERAJ in DANES ter o načrtih in željah za jutri.



Radica Žgur-Zmaga — tajnik ZB v Podragi: »Veliko smo prestali, veliko smo delali, vendar, če bi bilo potrebno še enkrat znova začeti, se tudi tega ne bi ustrašili.«

● Podraga včeraj

Listam po drobnih brošuri »Naši kraji v NOB«, katere gradivo so zbrali učitelji osnovnih šol v Ajdovščini, Dobravljah, Colu, Otlaci in Vipavi, kjer na predzadnjem listu piše, da je Podraga pred tridesetimi leti štela 92 hiš v katerih je živelo kar 510 ljudi in da so v Podragi že od nekdaj živeli napredni in nacionalno zavedni kmetje. Njihovi dedje pa so bili tudi veliki ljubitelji knjig in peja... Ze pred 110 leti so ustanovili Oštalnico, nekoliko pozneje še Prosvetno izobraževalno društvo. Leta 1926 so si zgradili dvorano v kateri je bila istega leta prva in tudi zadnja prireditev. Fašistične oblasti so namreč že začutili namen in pomen takih prireditev.

Fantje v Podragi, vsaj tako pravijo domačini, so »fješt fantje«. Še na veselicah ali podobnih zabavah si ne skočijo v lase. Za današnje možakarje, ki so bili fantje pred štiridesetimi in nekaj več leti, si kaj takega ne upam trditi, kajti kar sredi vasi so pretepli fašističnega harmonikaša, ker si je zaigral »Giovinezza«.

Polja in vinogradi so sicer dobro rodili, tako kot znajo dajati dober pridelek tudi sedaj, seveda, če zemlja poleg gnojna začuti tudi kmetov znoj. Samo v potu svojega obraza, so si kmetje prideli toliko hrane, da so preživeli svoje družine in sebe. Večkrat so bili lačni kot siti. Kruh je bil pri hiši samo črn, pa

še tega je bilo bolj malo. Z vodo so se oskrbovali iz bližnjih studencev in vodnjakov...

Osemnajsti december 1942. leta. Za neuspešni napad kvesturinov na bunker nad vasjo se maščujejo domačinom. V zapore odpeljejo 53 moških...

Takih osemnajstih decembrov je bilo med zadnjo vojno v Podragi še veliko.



Pižentov Pavle, lozej se piše, je v Podragi že deseto leto predsednik ZB. Kmet je, zato pozna, morda bolj kot kdorkoli, težave s katerimi se v kmetijstvu vsakodnevno srečuje. Združenje borcev v Podragi šteje 93 članov, med katerimi so pri delu skoraj vsi še aktivni. V zadnjem času pa je njihova organizacija, tako pravi predsednik Lozej, posvetila še večjo mero pozornosti tistim kmetom borcem, ki doslej še niso uspeli dobiti statusa borca. Takih imajo v Podnanosu še nekaj. »Pri tem pa menim,« je še posebej poudaril, »da ne bi kazalo sedanjim predpisem, ki določajo o statusu borca jemati tako togo, temveč bi bilo treba na te ljudi gledati ne skozi paragrafe, temveč bolj življenjsko!«

ko. Srca domačinov niso jokala, krvavela so vsa štiri leta, bila so nema! Kar 24 domačinov — borcev se ni nikoli več vrnilo pod svoj rodni krov s kamenjem zidane hiše! Iz vasi je bilo zaprtih in interniranih kar 71 domačinov, okoli 40 aktivistov, kurirk in obveščevalk. 76 borcev itd. pa se je ob koncu vojne srečno vrnilo v domači kraj.



Sonja Furlan — tajnik v krajevni skupnosti v Podragi: »Mladina v naši vasi trenutno najbolj potrebuje svoje prostore. Za preureditev nekdanje šole v kulturni dom, smo že dobili od skupščine občine Ajdovščina nekaj denarja iz solidarnostnih sredstev, nekaj denarja bomo zbrali sami, večino dela pri obnovi pa bodo mladi, skupaj z ostalimi vaščani opravili sami.«



Del Podrage v začetku januarja 1977.

● Podraga danes

Dež se je z burjo neusmiljeno zagnjal v šipe, ljudem zunaj hiš je mraz silil do kosti, ko smo pred dnevi sedeli v topli kuhinji Radice Žgur — Zmage v Podragi številka 59, skupaj z njenim možem Evgenom Kobalom — Davorinom, nekdanjim komandantom VOS na tistem območju, tajnikom krajevne skupnosti Sonjo Furlan, Zmagino vnukinjo pa njihovim sosedom... Pogovori so segali v preteklost, se vračali v sedanjost in se navezovali v prihodnost.

Se pred desetimi in nekaj več leti je bilo v Podragi precej kmetov. Danes jih je menda samo še pet. Pet kmetov, ki so zares samo kmetje. Vsi ostali pa seveda tudi kmetujejo, vendar so si poiskali še dodaten vir zaslužka zunaj kmetije. V vasi je kar majhna četa kmetov, nekdanjih borcev, ki so se že pred leti odločili za preusmeritev. Kot kooperanti so se pridružili vipavskemu kmetijskemu kombinatu. V vasi imajo danes že okoli 50 traktorjev, kmetuje se že na sodoben način, pa vendar je med mladimi malo takih, ki se odločijo za delo na kmetiji. Bližnja industrija v Vipavi in Ajdovščini jih bolj privablja kot delo na domači grudi.

Kamor koli pogledaš v Podragi, vidiš napredek, napredek, ki sili v sleherni hiši, v sleherni domačiji, katerega ni ti pol metra debeli kamniti zidovi ne morejo preprečiti. Vas se nenehno obnavlja, spreminja. Hiše se preurejajo znotraj, zunaj redkokatera menja prvotno obliko. V vas prihaja vsak mesec denar. Denar delavcev, kmetov borcev. Z domačinom Ivanom sva na hitro izračunala, da pride sleherni mesec v Podrago redno okoli 80 starih milijonov din, če ne še več! In to se pozna v Podragi na vsakem koraku, kamor ti trene oko.

Vendar ne samo denar, tudi marljivost in nikdar utrujene roke domačinov so storile svoje, storile so tisto s čemer se danes v Podragi lahko pohvalijo.

● Podraga jutri

Zdaj se v Podrago iz vipavske strani pripeljeta po asfaltirani cesti. Zgradili so si tudi nov vodovod. Šole v vasi že nekaj let nimajo več. Učenci se vozijo v šolo v Podnanos in v Vipavo. Nekdanjo šolo pa bi domačini radi preuredili v kulturni dom. Tam bi tudi mladina našla svoj prostor, pa knjižnica in krajevna skupnost. Tudi telefon bi v vasi potrebovali, če že za drugega ne, vsaj za takrat, ko je treba poklicati zdravnika, veterinarja ali gasilce. Da jih le ne bi bilo treba poklicati nikoli, pravijo domačini, vendar nikoli se ne...

Kljub temu, da so se v Podragi že pred leti sprijaznili z mislijo, da šole v vasi ne bodo imeli nikoli več, so se vsi vaščani sredi prejšnjega meseca udeležili občinskega referenduma, na katerem so se skoraj 100-odstotno odločili za samoprispevek. S tem, ko so se vsi vaščani udeležili referenduma v polnem številu, so ponovno dokazali, da v njih še vedno bije tista kri, ki jih je plemenitila v najhujših trenutkih naše revolucije. Mladi pa stopajo po njihovi poti. To pa tudi veliko velja!

Dokaj zajetna knjiga bi bila, če bi hotel napisati vse o Podragi in domačinih, o njihovih poljih, vinogradih in živini, o njihovem delu včeraj, danes in željah ter načrtih za jutri. Bila pa bi svetel zgled mlajšim rodovom, kako se je treba boriti za nekaj kar ljubiš, za nekaj kar je bilo že od pamtiveka tvojega, našega, za svobodo, ki je bila drago plačana.

Prav tu pri teh ljudeh v Podragi pa bi sleherni še hitreje spoznal, da živeti v Podragi ne pomeni samo dihati, temveč, da pomeni živeti tudi trdo delati. Zaradi tega tudi nekaj imajo, marsikaj pa bodo še storili, kajti delati bodo, dokler bodo živeli. In to je sedaj njihovo poslanstvo, poslanstvo živih, ki se zavajajo, da je za domovino častno umreti, vendar je še bolje, zanjo živeti!

STONE URBAS

»Srečno in hvala vam za vse!«

Ze vrsto let se občinska organizacija ZZZB NOV v Ajdovščini, posebno še člani invalidske komisije, spominja ob prehodu iz starega v novo leto na vse svoje člane, ki so zaradi onemoglosti ali invalidnosti priklenjeni na svoje domove. V dneh pred letošnjim novim letom, so obiskali na domovih kar 35 tovarišev, jim zaželeli vse tisto, kar si stari tovariši in borci ob takih trenutkih voščijo. Hkrati z voščili in dobri mi željami v prihodnje so jim tudi izročili skromna darila, ki so jih prispevale nekatere delovne organizacije v občini in »Droga« iz Portoroža.

Ko sem napisal, da so člani invalidske komisije obiskali vseh 35 tovarišev, nisem bil natančen, kajti do URŠULE KOBALOVE na Erzelju zaradi snega in poldnice nikakor ni uspeli priti. No, to prijetno dolžnost je z nekajdnevno zamudo prejšnji teden opravil predsednik tamkajšnjega Združenja borcev EVGEN KOBAL-DAVORIN.

Čeprav si je Uršula Kobalova iz Erzelja pred dvema letoma »nadejala« na pleča že deveti križ in je spričo let vsa betežna, je kar slutila, da jo bodo obiskali tisti njeni fantje, da je ne bodo pozabili, tako kot jo niso pozabili vsa ta leta.

Kako malo je včasih potrebno storiti človeku, da je srečen!

STONE URBAS



»Srečno in hvala vam za vse! Pa zdravi ostanite, mama Uršula,« je zaželel srečno letošnje leto Evgen Kobal-Davorin, predsednik združenja borcev na Erzelju 92-letni Uršuli Kobal in ji izročil darilo občinske organizacije ZZZB NOV.

OBOROŽEN Z NEUNICLJIVIM SMEHOM

V novoletni številki TV-15 smo Olega Križanovskega zapustili tik pred novim letom 1943. No, vojne takrat še ni bilo konec, tudi za Olega še ne in s tem seveda še ni bilo konec njegovih dogodivščin. A prav te dogodivščine so takšne, da bo — v to sem prepričan — marsikateri mladi fant, ki smodnika še povohal ni, kaj šele vojno, dejal: »Z Olegom bi šel takoj med partizane.«

Vedrost, hudomušnost, širok smeh in polna malha domislic — to so bili Olegovi zavezniki. Proti takšnim zaveznikom pa se je nemogoče boriti, sicer pa so bili ti zavezniki za partizana skoraj pomembnejši od nabite puške. Borec z moralo je pač mnogo močnejši od do zob oboroženega malodušneža. In Oleg je imel moralo, zase in za druge.

● V obljubljeni deželi

»Med vojno so veliko ranjencev in bolnikov prepeljali na osvobojeno ozemlje. Tu so bile tudi krojaške in čevljarke delavnice, pa mesarije in podobno,« pripoveduje Oleg, »mi, ki smo bili v enotah, si sploh nismo mogli predstavljati, da je to osvobojeno ozemlje takšna Indija Koromandija. Kdor jo je odkril, je sila nerad spet odšel v enoto.«

Nekoč, poleti 1942., je Oleg prišel kot kurir na to osvobojeno ozemlje in srečal skupino Ljubljancev. Rekli so mu, da so v delavskem bataljonu in ker se je Oleg tudi navduševal nad takšnim partizanstvom, ga je komandant zaledja v vasi nemudoma rekrutiral za svojega kurirja.

● Avto iz kamene dobe

Oleg se je nemudoma vživel v to »kmetiško idilo«, saj je bilo vsega v izobilju. »Tako bi partizani do konca življenja,« pripoveduje, »edini ropot, ki nas je sem in tja vznemiril je bilo »strojnično« potrkavanje žolne. Pa še to nas ne bi vznemirjalo, če ne bi bili tako meščansko zeleni in bi žolno poznali.

Med svojim kurirstvom je Oleg prekril to osvobojeno ozemlje po dolgem in počez. Najbolj mu je padel v oči avto, ki ga je vozil neki Pajk. Ta avto je bil prava muzejska redkost, sicer pa je namesto bencina deloval na drva. Malo je sicer pokal, vzdihoval in sopol, ampak lezel je naprej.

● V Olegu se zbudijo predniki

Oleg Križanovskij se je podobno kot drugi vedno bolj udomačeval v oazi miru. Končno si je omislil celo kolo, a kmalu je s kolesa presedlal na konja.

»Do takrat še nisem jezdil konja,« pripoveduje, »ampak ali smo ali nismo. Sicer pa je bil moj oče kazaški ataman. To pa je že kar dobra podlaga.«

Sedel je torej na konja, da bi odjezdil v Zvirče. V hipu je bil na tleh.

»Vsaka šola nekaj stane,« si je dejal in zlezel v drugo. Zdaj je obstal, toda konj jo je ucvrl tako silovito, da niti dol ni mogel. In tako je pribezljal v Zvirče skoraj pod konjem, kajti spotoma se je sedlo obrnilo. A ljudje so ga vseeno občudovali, kajti kaj takega so lahko dotlej videli le na filmu. Oleg pa je iz Zvirč raje odhlačil nazaj peš in še zelo na široko je hodil.

● Knjige za lačne

Mir na osvobojenem ozemlju je ljudem prišel tako v kri, da so vsi govorili, kako bo vojne konec vsak hip, najpozneje čez dva meseca. Toda v hipu se je vse sprevrglo. Začela se je ofenziva in Italijani so s treh koncev, iz Kočevja, iz Novega mesta in iz Zužemberka udarili proti Mali Moskvi, kot so partizani imenovali Stari log. Oaze miru nenadoma ni bilo več in kmečke idile tudi ne. Vsak se je reševal, kakor je vedel in znal. Seveda tudi Oleg.

Z nekaterimi tovariši se je prebijal proti ljubljanskemu Pugledu. Potem, ko je šel glavni italijanski val mimo, so jeli na polju pobirati krompir, on pa je šel v šolo in odkril kup starih knjig ter jih zbasal v nahrbtnik. Vzel je še šolsko karto Evrope, potem pa zlezel na ožgan zvonik na stražo. Ampak knjige so ga premotile in tako ni videl, da so Italijani prišli v vas. Njegovi tovariši so jo zadnji hip pobrisali, Oleg pa je čepel v zvoniku in trepetal. Neki Italijan je sicer hotel gor, pa se je premislil plezati po ožganih tramovih. Tako je Oleg tičal

do pozne noči, v tem je splezal tresoč se na tla. Imel je srečo. Nihče ga ni videl. Zgrabil je karto, ki jo je pustil pod zvonikom, in jo ucvrl proti gozdu, kamor so ob prihodu Italijanov tekli tudi njegovi tovariši. Z žvižgi jih je priklical in oni so vzradošeni pograbili njegov nahrbtnik, misleč, da je poln krompirja. Razočaranje je bilo hudo in niti to, da je Oleg prinesel celo Evropo, jih ni spravilo v boljšo voljo. Rajši bi imeli pet krompirjev...

● Na kosilu pri beli gardi

»Živ hudič nam ni nič povedal, kaj je to bela garda,« pripoveduje Oleg Križanovskij, »in tako sem med svojim umikom iz osvobojenega ozemlja to prepozno spoznal.«

V vas Mali Kori so Oleg in tovariši prišli prav v nedeljo. Tovariši so ostali v hosti, Oleg pa je stopil v vas. Kmetje so ga malo čudno gledali. Eden mu je dejal, da pri cerkvi kuhajo za vojsko. Šel je bliže in vprašal nekega kmeta, kje kuhajo za partizane.

»Pa res kuhajo nekaj za vas,« je kmet pomenljivo zavil oči. Oleg je videl tri čudne soldate z dolgimi puškami. Vse se mu je zdelo čudno, a vseeno je šel v tisto hišo, kjer naj bi kuhali za partizane. Ko pa je stopil v hišo, so se za njim na vratih pojavili trije belogardisti z vrvo.

»No, partizanček,« so se nasmičali, »ker je danes nedelja, boš pa malce bingljaj.«

»V hipu sem vedel, da gre zares. In v istem hipu sem se znašel,« pripoveduje Oleg, »dejal sem, da sem intendant Tomšičevega bataljona in da naj hitro pripravijo, ker bo bataljon vsak čas prišel. Pa tudi meni naj dajo kaj za pod zob. Tako sem se vživel v svojo laž, da se mi je res zdelo, da je okrog vasi vse polno Tomšičevcev.«

Belogardiste je Olegov samozavestni nastop zmedel. Niso vedeli, ali je res ali ne. Končno so mu res prinesli jedilnice in spravili se je nad hrano.

»Toda to je bil moj najtežji obed,« pripoveduje Oleg, »bil sem lačen, a hrana mi ni šla po grlo. Kajti spet sem se spomnil, da Tomšičevcev ne bo.«

Med jedjo je tuhtal in jo pogruntal. Malomarno je vprašal gospodinjico, kje da je stranišče. Napotila ga je na verando. Ko je korakal proti stranišču, se je naenkrat pognal čez ograjo in pristal v gnoju. Belogardisti so zagnali preplah, Oleg pa se je presenetljivo hitro izkopal iz gnoja in jo ucvrl v gozd. Čez uro je našel tovariše in jim pripovedoval o čudni vojski in še bolj čudnem kosilu...

● Oleg »kanibal«

Tako se je Oleg vrnil med operativne partizane, nazaj v zahodnodolenjski odred, potem pa postal Gubčevac. Z Gubčevco brigado je februarja leta 1943 prišel na Hrvaško, kjer so slovenske brigade pomagale hrvaškim v bojih okrog Konjič vrha.

Bilo je peklensko mraz in partizani so ce prve dni februarja utaborili v zidanicah. Okrog zidanic in v njih je bilo polno mrtvih Italijanov. Še bolj kot mraz je bila moreča lakota. In Oleg ni več vzdržal v zidanci, ampak je odšel na »žic patrolo«. A kam?! Na slepo jo je mahnil po snegu in prišel do neke grape. Glej hudiča! Notri je ležala mulla, še neoskubljen. Hitro se je vrnil v zidnico in si od tovariša sposodil bajonet. Potem se je vrnil k mulli in odrezal zajeten kos mesa. Z zakladom se je čez čas vrnil v zidnico in začel meso smoditi na ognju. Fante je pogled na hrano

vzdramil, toda Oleg ob vseh vprašanjih, od kod mu meso, pomenljivo molči. In nekdo je zini: »Madona, saj peče Italijana!« Oleg je bil kar tiho, toda novica se je razširila kot blisk in še preden je bilo meso pečeno, je pridrvel nekdo iz štaba, brenil meso in začel tuliti na Olega, da kanibalstva že ne bo pri partizanih. Odgnal ga je v štab. Tam je bila naslednja pridiga. Oleg je pripovedoval o mulli, pa mu nihče ni verjel. No, končno so poslali dva borca z njim, a mule nikakor ni mogel najti. Bilo je že hudo kritično in Oleg bi za vse življenje obveljal za resničnega kanibala, če se ne bi zgodilo še kaj hujšega, da se mu končno le ni posrečilo najti tiste mule.

Ko se je vrnil v svojo zidnico, je tisti kos mesa še ležal na tleh in partizani so se z grozo odvrčali od njega. A ko so izvedeli, da je res del mule, so postali prijaznejši in skoraj bi za Olega ne ostalo nič. Pa tudi mulla je čez nekaj ur kazala le še bela rebra.

● Slovenska taktika

Nekaj dni pozneje so Gubčevci držali položaj nad italijanskimi utrjenimi brigadami, ki so jih napadali proletarci.

»Moj duš, takega juriša še nisem videl,« pripoveduje Oleg. Toda Italijani so vseeno odbili proletarce. Medtem je komandant Olegovega bataljona prepovedal streljati. Toda Oleg je prekršil disciplino. Bilo mu je dolgčas in staviti je šel, da bo zadel

druge stvari, ampak moja umetnost jo je prevzela. Kaki dve uri sva sedela in risala...«

Končno je bilo očetu dovolj. Odprl je vrata, a na svoje razočaranje je videl, da sta se prepustila le ljubezni do umetnosti, na ono drugo pa pozabila...

Toda mož še ni vrgl puške v koruzo. Kmalu nato je Olega povabil na sprehod. Šla sta iz vasi.

»Zdelo se mi je, da mi bo pokazal kakšne bunkerje, ali kje se skrivajo ustaši in zini sem »da«, pripoveduje Oleg.

»Vidiš vse to bo tvoje, pa še tole bi dodal, če vzameš mojo Roziko,« je pripovedoval Olegu.

Še sreča, da je kmalu nato Olegova enota morala drugam. Oleg se je rešil oltarja, ne pa zbadanja tovarišev, kajti vsa družina z nezadovoljno nevesto vred ga je pred odhodom ocmokala. Pred vsemi. In vsi so vedeli, kako neslavno akcijo je imel Oleg v tisti kamri...

● Komanda je padla

Kmalu po povratku s Hrvaškega so v neki vasi blizu meje Gubčevci imeli miting. Konferanso, je seve, vodil Oleg, ki je medtem postal kulturnik.

»Za ta dogodek, pravzaprav sploh nisem bil kriv,« pripoveduje Oleg, ampak res je bilo, da smo imeli slab, vegast oder.«

Oder je bil na dveh vozovih, prekritih z deskami. Ker pa se je en del voza začel



mulo. Kmalu so stave padale vseppek in mule so cepale. Komandir je besnel in jasno takoj našel krivca — Olega. Medtem so Italijani spodaj naredili obupen izpad in se nekako prebili. Toda plen, ki so ga pustili v barakah je bil sijajen. Ogromno municije, težkega orožja, opreme...

Hrvaški partizani pa ob srečanju s slovenskimi niso mogli prehaliti domiselnosti, da so Italijanom pobili mule, da ti niso mogli pri preboju večine orožja odpeljati s seboj. Komandir Olegove enote je s primerno skromnostjo sprejemal čestitke hrvaških partizanov, potihoma pa pomiloštil Olega.

● Oleg tik pred oltarjem

V neki hrvaški vasi, kjer so bili slovenski partizani, so bili kmetje dokaj nezaupljivi. Toda Oleg je prebil led. Najprej je kar sam od sebe popravl luščilec za koruzo, ko pa je potem popravil še »singerico« (bila je samo zarjavela), je postal prava znamenitost. Kmet, pri katerem je opravi vsa ta silna mehanična dela, si je nenadoma zaželel, da bi takšnega mojstra za vselej imel pri sebi. Začel je hoditi okrog Olega in mu pripovedovati, kako sijajno hčerko ima. Končno je Olegu razkril še največji zaklad. Pokazal mu je skrito sobico, v kateri je bila hčerina bala. Olega in pričakujočo nevesto je zaprl v sobo, upajoč da se bo zgodilo...

»Toda jaz sem bil čisto zelen,« se smeje Oleg, »ko mi je pokazala balo, sem vzel svinčnik in začel po prtihi risati razne jelene in košute in drugo šaro, kot so prebodena srca. Dekle je sicer pričakovalo

prevračati, če je kdo stopil nanj, in tam se je prišlo gor, je Oleg na drugo stran za protiutež posadil dva partizana. Onadva, primerna zabušanta, sta z veseljem sprejela to kulturno poslanstvo.

Ravno je govoril komisar, njegov govor je bil vznesen, ko je nenadoma prišel komandir, išoč primerne borce za patrolo. In kaj vidi!? Tista dva zabušanta na vozu! Sedita. Ha. Z gestami ju je začel pozivati, naj gresta k njemu. Onadva sta mu z gestami odgovarjala, da ne smeta zapustiti kritičnega mesta. Toda bila sta slaba pantomimika, komandir pa neizprosno in tako sta se fanta vdala, kajti komanda je komanda. Vstala sta in odšla. Prav takrat pa je komisar končal svoj govor in energično zakoral... Tresk. V velikem loku je zletel z voza.

Oleg pa, svest si svoje vloge konferansjeja, je hotel pojasniti poslušalcem in tudi padlemu komisarju. Rekel je:

»Tovariši, komanda je padla!«

Vsi so se zakrohotali, komisar pa je razumel, da je tista »komanda« on. Oleg je dobil še eno črno piko, saj so bili vsi prepričani, da je vso stvar zrežiral.

Zadnjič sem mislil, da se bom tokrat prebil skozi partizansko Olega Križanovskega. Toda Oleg je neuničljiv, tako kot je neuničljiv njegov humor. In tako je ostalo še na kupe smešnih zgodb.

Tudi jaz imam svojega komandanta. To je urednik in tudi njegova komanda je padla. »Do sem in nič dlje,« je zatulil in tako moram nehati. A prav gotovo bom še kdaj obiskal Olega Križanovskega, kajti njegov smeh navsezadnje razoroži tudi mojega urednika...

Zakaj toliko o prekomorcih?

KNJIGE, KI ŽIVE SVOJE ŽIVLJENJE

Najbolj me je pretreslo pri pisanju dejstvo, da ne moreš mimo lastnih spominov in doživetij in to zelo boli. Človek ponovno ne more spati, mučijo ga misli, vrača se v boje, juriše, živci se ne umirijo več. Pred njegovimi dnevnimi in nočnimi pogledi ponovno padajo najdražji prijatelji in borci, življenju spet botruje smrt in vse se začneja znova. Tako je pripovedoval tovariš Albert Klun, ko smo ga povabili v uredništvo, da nam odgovori na vprašanje, ki se zadnji čas pojavlja vzporedno z najnovejšo, in že šestnajsto po vrsti, knjigo na temo prekomorcev, ki nosi naslov »Prekomorci v narodnoosvobodilni vojni«. Ob vprašanju, kaj je krivo za tolikšno obilico knjig s to temo, smo dobili kaj hitro prepričljiv odgovor, ki mu je botroval tudi zunanji učinek. Ugotovili smo namreč, da je iniciativni odbor pač delaven, poln energije in poleta in ko se najde še pisatelj, ki s pomočjo sodelavcev v knjižni obliki obdela snov, je knjiga seveda tu, nato druga, tretja in tako do danes.

Trenutno se veliko govori o prekomorcih. Tako je, kot bi ljudje na lepem opazili, da o njih pišejo že dobro desetletje. Sedaj šele pa poskušamo doznati, kaj pomeni pravzaprav vse to. Nenadoma je padla zavesa zunanjega sprejemanja in naše zanimanje hoče prodreti v vzroke in način tega ustvarjanja. Znana je razlika med teorijo in prakso, med zamislijo in izvršitvijo. Naš namen je samo prikazati, kaj je hotel nekdo napraviti in kaj je iz tega nastalo. Hotenje pa je splošna lastnost vseh ljudi.

Pri knjigi »Prekomorci v narodnoosvobodilni vojni« gre za nekakšno kroniko, sestavljeno iz različnih odlomkov časa in prostora. Čeprav je sestavljena iz posameznosti kronike, pa je homogena, saj v vseh teh drobcih končno nastopajo zmeraj isti in enaki ljudje. Ostale knjige, iz katerih je pisatelj črpal, še naprej žive svoje življenje, tale pa je nekakšna vaja iz njih.

Pisati o prekomorcih je bila nujna pravi tovariš Klun. Potrebno je bilo prikazati njihov prispevek v narodnoosvobodilni borbi. To željo so izražali številni domiselni odbori po vsej Sloveniji, možno pa jo je bilo uresničiti glede na vse dozdajšnje objavljene monografije o posameznih prekomorskih brigadah in drugih enotah, kakor tudi glede na nove dokumente in vire. Tudi zanimanje za prekomorsko problematiko med mladino se je povečalo. Z zadnjo knjigo se bodo lahko tudi prekomorci sami med seboj spoznali, vsi pa bodo uvideli njihovo vsestransko prizadevanje, da bi si na tujem in pod tujo oblastjo priborili vstop v vrste narodnoosvobodilne vojske. Vse monografije in problemske knjige o prekomorcih do danes so izhajale na pobudo Osrednjega odbora prekomorskih brigad.

Upoštevano zgodovinsko gradivo je bilo zbrano vse od leta 1961 dalje. Zbirali so ga mnogi posamezniki, prispevali so ga številni borci s pomočjo anketnih pol. Spominsko gradivo, ki zahteva ogromno truda in dela, pa je vendarle lahko služilo le kot dopolnilno gradivo. Uradna poročila in dokumente so morali pisci iskati v raznih inštitutih. Omenimo Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. Vojaški zgodovinski inštitut v Beogradu, Pokrajinski arhiv v Kopru, fototeko v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani, nato pa

mnoge arhive po Jugoslaviji, Split, Mostar, in številne posameznike in knjige, ki so o NOB izšle v tem času v naši državi in ki jih je blizu šestdeset.

Raziskovanje zgodovine prekomorcev pa bi bilo še uspešnejše, če ne bi bili nekateri arhivi še zmeraj nedostopni, zaradi česar bo morala šele prihodnost dokončno razjasniti marsikatero vprašanje. Z najnovejšo knjigo, ki se razlikuje v tem, da na enem mestu združuje ne samo temeljne podatke o deležu prekomorcev v narodnoosvobodilni borbi jugoslovanskih narodov, ampak nam razkriva tudi marsikaj novega, pa bo bralec vendarle dobil zaokrožen pogled o bojih prekomorcev.

Prav ta množični boj prekomorcev daleč na tujem nam lepo razkriva bogastvo narodnoosvobodilnega boja jugoslovanskih narodov. Kljub pritisku jugoslovanske begunske vlade, zaveznikov in italijanske badoglijske vlade primorski Slovenci in istrski Hrvati niso skrenili s prave poti. Številne in vojaško dobro opremljene enote so vnesle v sovražnikove vrste precejšen nemir in zmedo ter tudi po tej plati prispevale k zmagi narodnoosvobodilne vojske. Prispevale so tudi h krepitvi bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov. V prekomorskih vojaških enotah, ki so se

stalno dopolnjevale tudi na domačih tleh, so bili zastopani prav vsi jugoslovanski narodi.

Pomembna komponenta prekomorskih brigad pa je bila tudi ta, da je ves boj primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov na italijanskem jugu, otokih, v Afriki in tudi številnih taboriščih vojnih ujetnikov v Aziji, Avstraliji in ZDA po svoj vsebinski plati pomenil plebiscit, s katerim so se opredelili za priključitev Primorske in Istre k matični domovini. Pomembno vlogo v boju Primorcev in Istranov daleč od domovine pa so imeli tudi njihovi pevski zbori. Slovenska in hrvaška pesem je mogočno odmevala po vsem italijanskem jugu in tudi po oddaljeni Afriki. Pri nazadnjaško usmerjenih zavezniških oficirjih je pogosto več zalegla kot vsakršno prepričevanje. Ko so slišali to pesem, so razumeli, da imajo opravka z ljudmi, ki se bore za svoj narod, za pravico in svobodo. Ne smemo tudi mimo velike vloge pevskega zbora JA »Srečka Kosovel«, ki je v Parizu leta 1946 na svojski način zastopal novo Jugoslavijo v času, ko so se določale njene dokončne meje. Vse to najdemo zapisano v knjigi.

Danes o prekomorcih ne samo bemo, ampak lahko tudi poslušamo. Prav z zadnjo knjigo je Partizanska knjiga uvedla novo metodo predstavitve knjige z avtorji po vseh primorskih občinah. Tako lahko avtor na lastne oči preveri uspeh svoje knjige, kar mu je lahko v največje zadovoljstvo po prestopu trudu. Sicer pa vsak pisatelj sam ve, ali pa mu čas prinese, kdaj je uspel in kdaj lahko reče, da je nekaj dobro opravil. Ali je knjiga tisto, kar je želel, da bi bila, ali je nekaj več, samostojna realiteta. Seveda pa to vidi in spozna, včasih velično pred njim, že bralec, ko je knjiga izšla in jo je prvič prebral.

NEVA MUŽIČ



Pevski zbor JA »Srečka Kosovel« v Parizu leta 1946. Na desni od tovarišice je Oskar Kjuder, na levi pa Ivan Jerman. V prvi vrsti je dirigent Rado Simoniti (z brki). Zbor je bil odlikovan z redom bratstva in enotnosti z zlatim vencem.

beležke

ZBIRKA NOB V LITJI

V decembru so v Litiji odprli prenovljeno muzejsko zbirko NOB v gradu Bogenšperku. Tako zbirka sedaj prikazuje še politični del narodnoosvobodilnega boja. V muzeju je novost tudi knjiga, v katero obiskovalci vpišejo svoje vtise in pripombe. Delo pri obnovitvi muzeja je vodil predsednik združenja ZZB Franc Vidic ob strokovni pomoči Muzeja ljudske revolucije iz Ljubljane. Pri zbiranju gradiva je sodelovalo tudi večje število udeležencev NOV. Na sami otvoritvi je bil bogat kulturni program. Sodelovali so pevski zbor KUD Jevnica in Tamburaški zbor iz Ljubljane. Slavnostni govor je imel predsednik ZZB NOV Litija Franc Vidic, ki je ob tej priložnosti obudil spomine na znano bitko na Tisju, decembra leta 1941, kjer se je bori II. štajerski bataljon pod vodstvom Franca Rozmana-Staneta. Ta dan je tudi občinski praznik.

Na proslavi so prejeli borci Zidanškove in XII. brigade knjige te brigade. Podaril jih je predsednik SO Litija Jože Dernovšek. Po ogledu muzeja je sledilo tovariško srečanje.

KAREL LOVSE

KULTURNA DEJAVNOST ODLIČNA

Znano je, da je kulturna dejavnost v žalski občini na precej visoki ravni, saj se lahko več kot osemnajst kulturnih društev pohvali z lepimi rezultati. Lahko ugotovimo, da je kar dvanaest pevskih zborov, tri godbe na pihala, več narodnih in zabavnih ansamblov ter amaterskih gledaliških skupin v minullem letu naredilo na kulturnem področju veliko, saj so se udeležili vrste nastopov doma in v tujini. Blizu sto kulturnih delavcev je dobilo republiška in zvezna odlikovanja; obnovili in zgradili so tudi nekaj domov kulture in še bi lahko naštevati. Pohvale vredno je tudi to, da so nekatera društva v občini prevzela mentorstvo nad šolskimi kulturnimi organizacijami, še bolj pa poskušajo približati kulturno dejavnost delavcu.

EDI MASNEG

Državnik

Državnik, ki ne ve kaj započeti, izmisli si kar na vsem lepem vojno, ne zna razumu prav nič razodeti, ne ve, kaj je pogojno, kaj razvojno, namen mu je, da bi človeštvo zlomil, pritisnil narode ob strelni zid, da bi se na sosedovem udomil in zlo bi uporabljal v svoj zli prid. Tak človek uničevalno gospodari, svoj rod in druge narode mrcvari. Vse to je delo, ki se ni nikdar obneslo.

Vsem, ki zaidejo v fašistično zablodo, jim kar povejmo glasno jasno geslo: Fašizmu smrt in narodom svobodo!

Ivan MATELIČ:

Ivan Matelič je bil v letih 1922 do 1926 predmetni učitelj za telovadbo na nekdanjem učiteljskem v Tolmini. Zaradi svoje trdovratne slovenske zavedenosti je moral v času fašizma zapustiti Tolmino, oziroma svoj rodni Kobarid. Preselil se je v Jugoslavijo. Najprej je eno leto poučeval telovadbo na gimnaziji v Osljeku, nato je prišel v Slovenijo. Do leta 1941 je bil predmetni učitelj za slovenski jezik na meščanski šoli v Mariboru. Omenimo tudi, da

partizanska ljudska pesem

je sodeloval v prvi svetovni vojni. Bil je na ruski fronti, kjer so ga ujeli. Svoje ujetništvo je preživel po različnih taboriščih v Sibiriji.

V drugi svetovni vojni je bil za časa nemške okupacije preživel v Srbiji. S svojim sinom je živel v Lazarevcu pri Beogradu. Po osvoboditvi je najprej poučeval dve leti v Trstu, oziroma v slovenskem Primorju, v Idriji in Novi Gorici. Po upokojitvi se je naselil v Ljubljani in vneto spremljal obnovo in izgradnjo nove Jugoslavije.

Bil je znan jezikoslovec. Baval se je s pravopisjem in lepoprečjem. Za zabavo pa je zlagal pesmi. Ena od njegovih pesmi je tudi danes objavljena, z naslovom Državnik. Umrl je v Ljubljani leta 1967, star 81 let in je pokopan na Zalah.

Stanko Skočer

ISCEMO AVTORJE

Naprošamo bralce TV-15, da nam pomagajo poiskati avtorja naslednje pesmi:

Naslov pesmi: V viharju;

Prvi stih pesmi: Viharna noč — blisk, grom in groza nema;

Nahajališče rokopisa, tipkopisa: Gorenjski muzej, Kranj

Objava: Glas mladine, dec. 1944 št. 3;

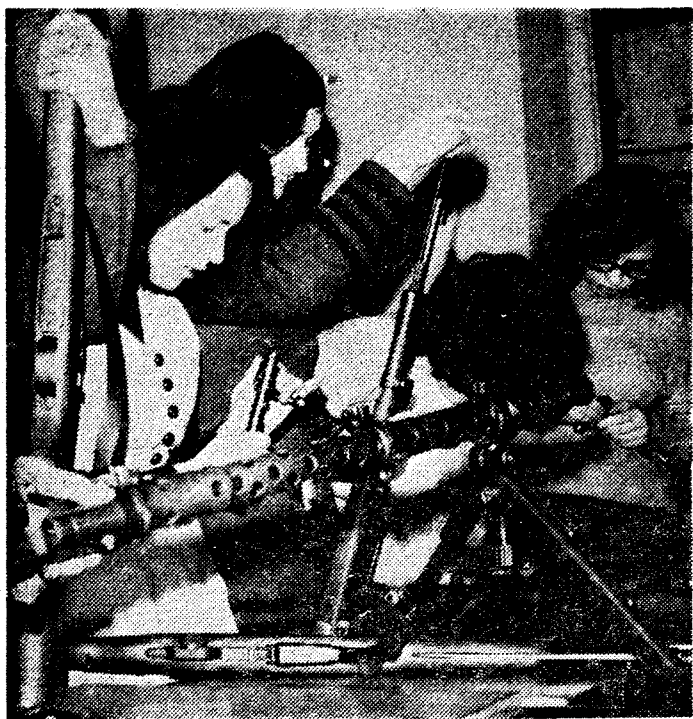
Pseudonim (ilegalno ime avtorja): Neva;

Kraj in okoliščine avtorjevega zadrževanja med NOB: Gorenjska.

Prosimo, da podatke pošljete na naslov: Katjuša Šorli, 64000 Kranj, Vrtna 1.



Na nekaterih poštah v Sloveniji in v prodajalni »Borec« v Ljubljani še vedno lahko kupite razglednice s partizansko tematiko. Ob letošnjem jubilejnim pohodu »Po poteh partizanske Jelovice« v spomin na slavno dražgoško bitko objavljamo razglednico, na kateri je upodobljena Bičkovska skala, slikarja in udeleženca bitke Ive ŠUBICA.



Enakopravnost je pogoj njihove večje udeležbe v SLO

Objavljamo skrajšano razpravo pomočnika zveznega sekretarja za ljudsko obrambo generalpolkovnika Ivana Dolničarja, ki jo je imel za okroglo mizo o družbenem položaju žensk, ki so jo ob 40-letnici izhajanja časopisa »Žena danes« organizirala uredništva Borbe in Komunista ter Konference za vprašanje družbenega položaja žensk Jugoslavije.

Kadar razpravljamo o udeležbi in angažiranju žensk v pripravah države na obrambo, tedaj v glavnem idealiziramo preteklost, na današnjo udeležbo žensk v obrambi pa gledamo enostransko, površno in brez točnih podatkov. Navadno ocenjujemo vse to po tem, koliko žensk je v raznih svetih, odborih, komisijah in drugih telesih za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito in koliko jih je v oboroženih silah, pa tudi to najpogostejše brez pravih podatkov. Udeležba žensk v raznih obrambnih strukturah resda ni nepomembna, toda to vse niti ni bistveno. Poglejmo nekaj primerjav:

Udeležba žensk v narodnoosvobodilni vojni:

— od 1.700.000 žrtev vojne je bilo 620.000 žensk ali 36 odstotkov. Od tega jih je padlo v borbi okoli 25.000, v taboriščih je bilo pobitih okoli 282.000, druge pa so umrle v t. i. ozadju fronte.

— v borbenih enotah je bilo okoli 100.000 žensk.

— Med vojno je 2000 žensk dobilo oficirske čine, po vojni pa še manjše število (ena od njih je prišla do čina generala).

— Med 27.500 nosilci »Partizanske spomenice 1941« je 3344 ali 12 odstotkov žensk.

— Med 1312 narodnimi heroji je 91 ali 7 odstotkov žensk.

Ko bi gledali le te številke, bi lahko rekli, da niso tako impresivne. Vendar prispevka žensk v narodnoosvobodilni vojni in revoluciji ne gre ocenjevati le po tem. Koliko je tu številčno neprikazanega, je jasno!

Če danes s položajem žensk in njihovo pristojnostjo v družbenopolitičnem življenju in odločanju nismo zadovoljni, ne smemo biti zadovoljni niti z njeno prisotnostjo v obrambi in družbenih obrambnih pripravah. To spada skupaj. V ob-

rambi ne more biti kaj bolje kot na drugih družbenih področjih.

Toda tudi tu ne kaže pretiravati s kritiko. Poleg tega teče zelo pozitiven proces.

Zato pogledajmo tudi tu številke:

— V JLA je zaposlenih nekaj tisoč žensk (v znanstvenih, zdravstvenih, šolskih ustanovah ter v upravi). Seveda pa niso na starešinskih oziroma na komandnih dolžnostih v enotah.

— V teritorialni obrambi je vse več žensk. Nimam povsem točnih podatkov, toda njihovo število je približno tolikšno, kakor v narodnoosvobodilni vojni.

— Precej žensk je zaposlenih v industriji za proizvodnjo vojaške opreme in orožja.

— V organiziranih silah civilne zaščite (štabi, enote in poverjeniki) je danes organiziranih okoli 500.000 žensk. Poleg tega se organizirane sile civilne zaščite naslanjajo na razne organizacije, ki se s svojo poglavitno dejavnostjo ukvarjajo z zaščito (komunalne, gasilske, rdeči križ itd.) in v katerih je veliko žensk.

— V službi opazovanja, javljanja, obveščanja in alarmiranja je že več kot 10 odstotkov žensk, ki imajo tudi vojni razpored. Število žena se bo z razvojem te službe še povečalo.

— Poleg tega se ta služba opira na široko opazovalno mrežo, ki jo tvorijo razne službe in dejavnosti kot je hirometeorološka služba obrambe proti toči, služba za varstvo rastlin, PTT, elektrogospodarstvo itd., kjer je prav tako zaposlenih precej žensk.

— Na fakultetah, ki so uvedle smer splošne ljudske obrambe (pet fakultet v državi) je letos vpisanih več kot 50 deklet. Če bodo uspešno končale fakulteto, bodo prve ženske — rezervne starešine — predavateljice predmeta »obramba in zaščita« na srednjih šolah, kasneje pa tudi profesorice za predmet »temelji splošne ljudske obrambe« na fakultetah oziroma delavke v organih za narodno obrambo v družbenopolitičnih skupnostih.

— Upravičeno pričakujemo, da bo vse več deklet vpisalo študij splošne ljudske obrambe. S tem bo pridobivali »ženski« rezervni starešinski kader oboroženih sil.

To je nekaj števil, iz katerih se da videti zastopanost žensk v obrambnih strukturah. Seveda pa so te številke različne v različnih krajih države. Najmočnejše so ženske zastopane v obrambnih strukturah v Sloveniji, Hrvaški ter Bosni in Hercegovini, v drugih republikah in pokrajinah pa nekoliko manj.

Naj tudi tu poudarimo, da ni vse toliko odvisno od konkretnih števil, čeprav je tudi to pomembno, kolikor od uresničevanja politike v obrambnih pripravah v tem smislu, da bi ženske v splošni ljudski obrambi vojni prevzele celo vrsto funkcij in nalog, ki so tradicionalno moške: v družbenih, državnih in političnih telesih ter organih, v gospodarstvu in v družbenih dejavnostih.

Zato mislim, da udeležbe žensk v obrambi ne kaže ocenjevati s številkami, koliko jih je ali ni v JLA in v teritorialni obrambi, temveč na podlagi tega, koliko se jih pripravlja in uvaja v vojaška znanja in veščine itd. Dostopno jim mora biti tudi to, vendar se občanom določa konkretno mesto in naloga v strukturah splošne ljudske obrambe po njihovih psihofizičnih, strokovnih in drugih sposobnostih. Sicer pa bo tudi v vojni, ki bi jo vodili, najmanj ljudi v oboroženih silah, ne glede na to, da jo bo vodilo oboroženo ljudstvo. Največ občanov bo delalo za potrebe oboroženih sil oziroma za vodenje vojne v celoti ter opravljalo druge obrambne naloge. Vse te naloge ne bodo nič manj pomembnejši prispevek k zmagi, nič manj odgovorne, pogosto pa niti manj nevarne in v psihofizičnem smislu nič lažje od nalog v oboroženi borbi. Za nas je torej danes pomembno, da je ženska zastopana enakopravno v celotnem družbenem življenju in pri upravljanju družbenih zadev, kar pomeni, da se enakopravno pripravlja na vse naloge, ki bi jih lahko opravljala v vojnih razmerah. Glede na značaj sodobne oborožene borbe bodo ženske množične zastopane pri vseh drugih sestavinah obrambe: pri zaščiti in reševanju ljudi in materialnih dobrin v oboroženem in neoboroženem delu družbene samozaščite, v oblikah bitke in odpora brez orožja, v službi opazovanja, javljanja, obveščanja in alarmiranja, v vojnem gospodarstvu in posebej v vojaških družbenih službah (zdravstvu, informativno-propagandni dejavnosti, socialnem varstvu itd.).

To bo tako, pa naj nekdo danes hoče tako ali ne. Nujno je, da se ženske danes na vse to pripravljajo organizirano in dobro, saj te velike naloge ni mogoče opraviti na hitro — kot navadno pravimo — v obdobju neposredne vojne nevarnosti.

Konec koncev, na udeležbo žensk v pripravah države na obrambo v morebitni vojni, ki bi jo morali voditi, je treba gledati celovito, istočasno pa tudi zelo stvarno. Enakopravnost njene udeležbe z moškimi tudi pri tej družbeni funkciji je odvisna od njenega splošnega položaja kot subjekta pri vseh drugih družbenih funkcijah.

Razredna osveščenost in strokovna usposobljenost

Občinski odbor ZRVS Maribor
v prihodnjem letu

Uresničevanje programa na področju splošnega vojaškega usposabljanja in idejnopolitičnega izobraževanja so naloge, ki po vsebini sodijo med najbolj zahtevne naloge ZRVS. Seveda pa ne gre prezreti, da so skupna prizadevanja naravnana v to, da bi ob istočasnem razvijanju razredne zavesti, osveščenosti občanov in vseh delovnih ljudi kar najbolj podružbljali skrb za varnost, družbeno samozaščito in splošno ljudsko obrambo.

To so bile uvodne misli na nedavni seji občinskega odbora ZRVS Maribor, ko so sprejeli program dela za to leto. Upoštevajoč taka spoznanja so v program dela uvrstili kot prednostno nalogo obdelavo slovenskega zakona o ljudski obrambi in zakona o družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah. O izdelanih predpisih so najprej govorili na seminarju, pozneje pa bodo o tem razpravljali po osnovnih organizacijah ZRVS.

Največ pozornosti bodo namenili določbam, ki se posredno ali neposredno nanašajo na organizacijo ZRVS in njene člane. Slednje pa ne pomeni, da se ob tem ne bodo seznanili tudi z ostalimi nalogami, ki izhajajo iz obeh zakonov. Da bi to dosegli, želi občinski odbor ZRVS Maribor prav prek seminarskega pristopa zagotoviti enotno razlago posameznih določb obeh zakonov. Organizator seminarja si bo prizadeval, da bo tovrstni pouk čim bolj nazoren. Sicer pa težišče izpopolnjevanja nalog iz programa ne sloni samo na seminarskem obdelovanju, pač pa tudi na tem, da so osnovne organizacije ZRVS nosilci in izvajalci posameznih nalog.

Prav s tem v zvezi omenimo prizadevanja osnovnih organizacij ZRVS v tem letu (od maja do junija), ko bodo pripravili in izvedli taktično-orientacijske vaje. Nekateri predlagajo, naj bi takrat, poleg že več ali manj klasičnih vojaških disciplin (vojaška teorija, streljanje, izpolnjevanje topografskih in taktičnih nalog, orientacija s pomočjo zemljevida in busole) popestrili le-te še z izdelavo skice ognjenega sistema, z metanjem ročne bombe, plezanjem po vrvi, s skokom v daljino in s podobnimi aktivnostmi.

V programu je namenjena posebna pozornost obravnavanju gradiva iz »Naše obrambe«. S tem seveda še ni v celoti izčrpan program dela občinskega odbora ZRVS Maribor. Omeniti je treba še občinsko orientacijsko tekmovanje, delegatsko sodelovanje mariborske ekipe na srečanju ZRVS Jugoslavije, udeležba na tehničnem zboru, pridobivanje mladine za vojaške šole, nudenje pomoči pri organiziranju obrambnih dnevo v na šolah itd. ...!

V drugi polovici letošnjega leta bo potrebno opraviti priprave na letne skupščine osnovnih organizacij ZRVS, povečati in izboljšati informativno propagandno dejavnost prek javnih in tovarniških občil, predlagati rezervne vojaške starešine za napredovanje, odlikovanja. Ob vsem tem pa bo ostalo brez dvoma še veliko ostalih nalog in tekočega dela. DRAGO MIKLAVEC



V okviru praznovanja 35-letnice JLA so pripravili taborniki odreda »Snežniških ruševcev« iz Ilirske Bistrice že tradicionalni kviz z naslovom ARMADA V VOJNI IN DANES. Tekmovanja so se udeležili tudi vojaki iz vojašnice v Ilirski Bistrici — Slavnosti so se začele že na predvečer praznika, ko je bila v kinodvorani svečana akademija. Osrednja proslava pa je bila v vojašnici »Proletarske brigade«.

Foto: P. NIKOLIČ

Po prvi svetovni vojni se je politično življenje tudi v Renčah obnovilo. V okviru Izobraževalnega društva Svoboda so se zbirali narodnjaki, ki so bili pod klerikalnim vplivom, v okviru »Ljudskega odra« pa so se zbirali napredni ljudje, ki so kasneje postali člani Komunistične ali Socialistične stranke Italije.

Sredi takih političnih bojev tistega časa je rasel in se idejno razvijal tudi mladi zidar Franc Mozetič iz Podkrajja. Pod vodstvom komunistov bratov Romana in Ivana Uršiča, Lucijana Bratkoviča, Ivana Fajta in Angela Kodriča, se je tu močno razvila tudi mladinska sekcija KPI. Mladinsko celico pri Kaučah je tedaj vodil Franc Mozetič.

V začetku leta 1932 je Franc, ki je tedaj zidaril v Trstu, izgubil delo, ker ni bil vpisan v fašistično stranko. Emi-

Dne 9. septembra 1943 je bil Franc ponovno doma, sicer le za nekaj ur, da se je umil in pošteno preoblekel. Odšel je med borce na Goriško fronto, kjer je bil razporejen v Južno-primorski odred, ki je v zadnjih dneh bojev na Goriški fronti prišel v sestav novoustanovljene Goriške brigade. Še iste jeseni se je brigada združila s 3. SNOUB Ivana Gradnika. Francu so zaupali protitankovsko puško. Z njo se je udeležil vseh večjih pohodov in bojev, ki jih je imela Gradnikova brigada na Primorskem in Gorenjskem.

Pogosto se je spominjal napada na postojanko v Baški grapi (zadnje dni junija in v začetku julija 1944), ko mu je zaradi naglega streljanja na lokomotivo, ki jo je prisilil, da se je umaknila v zavetje predora, iz ušes in iz nosa udarila kri.



Zidar s protitankovsko puško

griral je v Ljubljano, kjer je nekaj mesecev delal pri gradnji nebotičnika. Proti koncu leta 1932 je odšel v Sarajevo, kjer je delal dve leti in se zaradi političnega preganjanja vrnil v Renče. Dobil je le občasne zaposlitve v Trstu in okolici, saj se ni hotel vpisati v fašistično stranko.

Med partizani v Gradnikovi brigadi

Februarja 1939 se je v Renčah poročil, leta 1941 pa se je že vključil med sodelavce OF. Pri Kunčevih v Podkrajju, tu so bili doma bratje Cottiči iz Renč, je od jeseni 1941 do jeseni 1942 potekalo intenzivno ilegalno politično delo članov OF. Toda jeseni 1942 je bil Franc Mozetič mobiliziran v delavski bataljon. Med mobiliziranimi je bil tudi Ivan Cottič-Kunčev, ki je bil leto starejši od Francu. Oba je kapitulacija Italije zatekla v Milanu. Do Monfalcona sta se pripeljala z vlakom, od tam pa sta nadaljevala pot do doma peš.

Kmalu po 20. juliju 1944 je Gradnikova brigada likvidirala nemško-domobransko postojanko Rihemberk. Franc je bil tedaj na položajih pod Bezovljakom nad Prvačino. Tedaj je doživel prelep obisk. Žena je prišla iz Renč in s seboj je pripeljala petletno hčerko in enoletnega sinka. To, da je videl svojo družino, je bila zanj velika sreča!

Franc je imel noge povite v žakljevino, da je hodil kakor mladi medved. Pa ga je nekdo pobaral: »Ja Franc, kaj pa te tvoje noge in obutev?«

»Ah, kaj to! Tobak, tobak, tega najbolj pogrešam.«

Pa se je tudi nekaj te rjave travice zanj dobilo, in morala je biti na višku.

Frane gre v brigado Titove garde

V pozni jeseni 1944 je bil premeščen za komandirja voda v zaščitni bataljon 31. divizije, kjer pa tudi ni ostal dolgo. Že v začetku januarja 1945 je

bil premeščen k poveljstvu 9. korpusa. Tam so iz raznih enot izbrali odlične borce in jih pripravili za pot proti Beogradu. Tam naj bi bili razporejeni v brigado Titove garde. Zbrali so skupno 32 borcev. Za vodjo so določili nekoga majorja, doma s Krasa. Pred odhodom proti Glavnemu štabu je skupino na Predmeji pregledal še korpusni poveljnik Stane Potočar-Lazar. Ker je bil Franc najstarejši v skupini, ga je hotel Lazar izločiti iz skupine. Toda Franc mu je zagotovil, da bo zmogel dolgo pot do Beograda in da vendarle ni tako star kot morda izgleda.

Po dveh ali treh dneh naporega marša je skupina prišla v osvobojeni Črnomelj, kjer se jim je pridružila skupina kakih 30 borcev. Le-ti so bili namenjeni v Sovjetsko zvezo v pilotsko šolo. Skupaj so nadaljevali pot proti Kordunu in Baniji. Na Hrvaškem se jim je za nekaj časa pridružila enota, ki je prenašala ranjence, ščitila pa jih je neka hrvaška brigada. Nekje pod Kozaro so se ločili. Usmerili so se proti Slavoniji.

Delno po kurirskih zvezah, delno s pomočjo terenskih narodnoosvobodilnih odborov je ta skupina obšla sremsko fronto in severno nad njo, nekje na Dravi, prišla do predstraž Rdeče armade. Franc se še spominja, kako so jim Rusi tam nekje zgradili pontonski most, da so prešli Dravo. Iz Črnomlja do Novega Sada so hodili približno mesec dni in so ob koncu februarja 1945 prišli v Novi Sad. Od tam so z vlakom pripotovali v Beograd.

V bližini Belega dvora je bilo nastanjeno poveljstvo brigade Titove garde. Franc se spominja, da se borci, ki so bili pred tem ves čas skupaj, po dveh, treh tednih skoraj niso več spoznali. Spremenili so se, ker so bili lepo urejeni in ker so se zredili. Brigadni poveljnik je bil tedaj polkovnik Milan Žeželj, Frančev bataljonski poveljnik pa neki major Mičo.

Franc je velikokrat videl maršala Tita. Spominja se, da je imel tovariš Tito navado, kadar je bival v Belem dvoru, da je že rano zjutraj prišel na vrt, sedel na klopi in prebiral časopise.

Nekoč je Tito stopil k Francu, ki je bil v bližini na stražarskem mestu in z njim spregovoril nekaj besed. Pri tem se Franc spominja takšnih besed:

Tito: »Kako kaj, vojniče?«
Franc: »Tovariš maršal, kar dobro je!«

Tito: »Lažeš, vojniče. Ni dobro! Vojna je. Dobro šele bo, ko bo dalj časa mir, da bomo mogli kaj urediti in izboljšati.«

Jeseni 1945 je bil Franc kot starejši letnik demobiliziran in vrnil se je v požgane in porušene Renče. Najprej je zidaril v požganem Rihemberku, ki je postal Branik. Zatem je približno deset let delal pri obnovi železniških objektov v Baški grapi. Od 1956 do 1963 je delal pri SGP Primorje Ajdovščina.

Tega leta se je upokojil, zadovoljen, da je ostal zdrav in da ima zdrave in pridne otroke.

CIRIL ZUPANC

Zanj ni bil noben breg prestrm

V njegovo osebno izkaznico bi lahko zapisali: revolucionar, prvoborec, aktiven družbenopolitični delavec. Rodil se je v letu 1906 v Trziču. Pri hiši je bilo šest otrok. Dan za dnem so opazovali očeta, kako udarja po čevljarškem koplutu. Morda se tako kuje sreča, so razmišljali otroci. Toda ko je tem otrokom umrla mati, je bila sreča do kraja pokopana.

Andrej Stegnar je moral že strinjati leti v uk — za čevljarja seveda. Prav kmalu se je vključil v gozdovniško organizacijo, ki je bila zbirališče mladih in naprednih trziških delavcev. Še posebno pa je bil Andrej zaljubljen v planine. Zvest jim je ostal, dokler ga ni začela premagovati bolezen.

☆

V Trziču se je začel že leta 1924 politično udejstvovati (spopad z orjunaši). Aretirali so ga in pognali iz tovarne čevljev Peko. Po odsluženju kakovskega roka se je vrnil v Trzič in takoj navezal stike s posameznimi člani komunistične partije. Močno prav mu je prišlo, ker je dobro poznal okoliške gore. Po najbolj skritih poteh je vodil ilegalce čez državno mejo.

Član KP je postal februarja 1931, v avgustu istega leta pa je bil že aretiran in s skupino komunistov iz Trziča odpeljan v zloglasni beograjski zapor Glavnjačo. Tam je sedem mesecev, ob kruhu in vodi, čakal na proces. Imel je srečo, da je bil pred vrhovnim sodiščem za zaščito države zaradi pomanjkanja dokazov oproščen. Brž ko se je vrnil v Trzič, je nadaljeval s partijskim delom.

Oktober 1932 je bil ponovno aretiran in odpeljan v Beograd. Tokrat je bil obsojen na pet let robije v Sremski Mitrovici. V tem zaporu se je srečal z nekaterimi vodilnimi člani naše partije. V njihovem krogu se je ideološko utrjeval in pridobival znanje o marksizmu in leninizmu. Ko se je po petih letih (1937. leta) vrnil z robije, se je takoj vključil v mestni komite v Trziču in v okrožni komite partije v Kranju. Znanje in revolucionarne izkušnje, ki jih je pridobil v Sremski Mitrovici, je zavestno prenašal na ostale člane in hkrati organiziral številne ilegalne sestanke delavcev.

Petega maja 1940 pa je postal žrtev izdaje. Ponovno so ga aretirali, a je kmalu pobegnil in nato živel v ilegali. Jeseni istega leta je sodeloval na znani partijski konferenci v Savinjski dolini. Sklepe te konference je prenašal partijskim organizacijam na Gorenjskem. Pri tem poslanstvu je bil po nesrečnem naključju ujet in ponovno obsojen na dve leti robije. Kazen je prestajal nekaj časa v Ljubljani, marca 1941 (tik pred okupacijo) pa je bil premeščen v mari-borsko kaznilnico, ki se je po prihodu Nemcem spremenila v kruto mučilnico. Po hudih naporih in mučenju je bil prestavljen na grad Borl, od koder so ga poslali v internacijo v Münchnu. Od tam mu je uspelo pobegniti domov. Takoj se je priključil partizanom.

☆

Revolucionarno delo je nadaljeval tudi po vojni. Med drugim mu je bila zaupana dolžnost direktorja tovarne usnja v Kamniku in leta 1950 je postal direktor takrat naše največje in najstarejše tovarne usnja v Soštanju.

Ves ta čas je ostal zvest planinarju. Planinski dom na Slemenu v Sentvidu nad Soštanjem so zaradi velikih Stegnarjevih zaslug poimenovali v »Andrejev dom«.

Tovariš Andrej Stegnar je nosilec spomenice 1941 ter številnih drugih priznanj in odličij. Pred nedavnim je praznoval sedemdeseto leto življenja.

V. K.

Srečanje

V Sentilju, v vasi Kote, je bilo 3. oktobra lani že tretje srečanje aktivistov OF za Saleško-mislinsko okrožje. Med tovarišicami in tovariši smo srečali tudi najstarejšo udeleženko, nekdanjo aktivistko, Ano Stropnik. Triindvetdeset let ima, čeprav jih na oko kaže mnogo manj. Daje videz krepke in zdrave in za delo toliko sposobne žene, da opravlja doma še domala vsa kmečka dela.

»Da, da, tisto prvo obdobje okupacije naše dežele je bilo hudo težko. Toda ljudje smo težave premagovali in iz dneva v dan se je širil krog aktivistov, ki smo, kolikor je bilo le mogoče, pomagali našim partizanom. Mislim, da so bili kraji kot so Sentilj, Podkraj, Kavče in sploh kraji iz okolice Velenja, še posebno tesno povezani z Osvobodilno fronto. Kaj vse smo zbirali za naše fante! Kdo ve koliko oblek, hrane, pa različnega materiala je odšlo za naše partizane, za ranjence? Pa kako hitro smo prenašali pomembne vesti o premikih nemške vojske. Naša hiša je bila vedno polna partizanov. Skrbeli smo za ranjence in vedno je bilo kaj za podzob. Seveda smo našim fantom in de-

kletom preskrbeli tudi varna prenočišča. Sicer pa je bil pojem varnosti dokaj relativen.

Pri tej hiši se je reklo po domače »pri Nogerškju«. Partizani so imenovali hišo »pri žveplenkah«. Ime smo dobili nekega dne, ko sta se pri hiši oglasila Franc Polh-Izak in Anton Lampe-Dušan. Prošila sta za hrano in za vžigalnice (žveplenke). Le-teh je poleg soli in sladkorja pa cigaret vedno primanjkovalo.

No, tudi strahu smo precej užili. Čez čas so že od daleč prihajale vesti, da prihajajo k nam partizani. Na srečo pa v naših krajih ni bilo izdajalcev. Smela bi reči, da je vse živelo in delalo za naš narodnoosvobodilni boj.«

Ana Stropnik je prišla v Kote s hčerko Ivanko, ki je med vojno, čeprav še zelo mlada, tudi sodelovala kot aktivistka OF. Še vedno živi skupaj v Podkrajju.

Da, Ana Stropnik je prava parti-zanska korenina. Morali bi jo slišati s kakšno odločnostjo je dodala svoj glas, ko so zbrani zapeli partizansko pesem.

L. OJSTERŠEK



Ana Stropnik

dopisniki nam poročajo



Komisija sekcije upokojenih vojaških zavezancev pri občinskem odboru ZRVS v Novi Gorici je organizirala 17. decembra v Park hotelu družabno srečanje. Udeležence sta pozdravila predsednik občinske skupščine Anton Slapernik in predsednik občinskega odbora ZRVS Marino Bastijančič. Le-ta je ob tej priložnosti podelil Stanku Pahorju plaketo republiškega odbora ZRVS Slovenije.

MILE GOJKOVIČ

Slovesnost v Mariboru

V navzočnosti številnih gostov — predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in skupščin občin Maribor, Slovenska Bistrica in Slovenjgradec, visokih vojaških starešin ljubljanskega armadnega območja, med katerimi so bili tudi komandant generalpolkovnik Franc Tavčar—Rok in tovariši Andrej Cetinski—Lev, Alojz Kajin, Stevan Mirkovič in drugi, kakor tudi številnih nekdanjih borcev brigade Miloša Zidanška, je bila ob 33-letnici ustanovitve brigade proslava v vojašnici Franca Rozmana-Staneta v Mariboru.

Potem ko so z minuto molka počastili spomin padlih borcev te brigade, je o njenem pomenu in borbeni poti spregovoril tovariš Jože Berce in poudaril, da ima enota, ki nadaljuje njene tradicije velike obveznosti in odgovornost pred njenimi žrtvami, zaradi česar si morajo prizadevati, da bo njihova borbena pripravljenost vselej na visoki ravni.

Prisrčna srečanja

Srečanja nekdanjih borcev Zidanškove brigade je bilo nadvse prisrčno. Kreпки stiski rok, srečni nasmehi ter tu in tam kakšna utrjena solza — takšen je bil prizor, ko so drug za drugim prihajali na proslavo.

Tovariš Franta Komel, nekdanji prvi komisar brigade, je v imenu svojih soborcev pozdravil navzoče in dejal, da moramo izkušnje, pridobljene v narodnoosvobodilni borbi, v čim večji meri uporabiti pri konceptu splošnega ljudskega odpora, predvsem pa je treba poskrbeti, da bi mladina še bolj varovala in gojila vrednote naše revolucije.

Tovariš Komel je danes komandant večje enote vojnih obveznikov. »Velike so razlike med današnjo in našo nekdanjo, partizansko vojsko, nam je dejal v kratkem razgovoru. »Predvsem mislim na sodobno orožje in opremo, ki sta nam takrat primanjkovala. Po-vedal je še, da je zelo zadovoljen z bor-

beno pripravljenostjo in moralo vojakov in vojnih obveznikov, ki so na različnih vajah že velikokrat dokazali, da do popolnosti obvladajo vojaške veščine.

Nove pridobitve

Praznik je enota, ki nadaljuje tradicije brigade Miloša Zidanška, proslavila tudi z novimi pridobitvami. Svečano so namreč predali namenu novo, sodobno ambulanto za vojake in starešine, v kateri so ordinacije, zobna ambulanta, laboratoriji, rentgen in okrog 70 bolniških postelj. Razen tega je visokokvalificirani delavec Stefan Majer, ki že devetnajst let dela v vojašnici Franc Rozman-Stane, odprl prenovljene prostore tehničnih delavnic, v katere so vojaški gradbene sekcije in tehnične službe vložili okrog 17 tisoč delovnih ur. Z novimi 700 kvadratnimi metri koristnih površin bo lahko tehnična enota, ki je lani zasedla prvo mesto na tekmovanju za najboljšo tehnično delavnico na ljubljanskem armadnem območju, delala v še boljših razmerah kot doslej.

Na proslavi so podelili tudi številne pohvale in nagrade starešinam, vojakom in civilnim osebam, ki so zaposlene v JLA, 33 vojakov pa je dobilo značko »Vzoren vojak«. Številni uspehi te enote — prvo mesto tehnične delavnice, drugo mesto vojaškega kluba in tretje mesto vojaške restavracije, kakor tudi številne uspešno izvedene pokazne in druge vaje — dokazujejo, da njeni vojaki in starešine dostojno nadaljujejo tradicije slavne pohorske brigade.

Po svečanosti so mladinske in vojaške patrole odnesle spominske vence na Sv. Primož, kjer je bila brigada ustanovljena, ter na Osankarico, zadnje bojišče pohorskega bataljona, tovarišu Titu pa so poslali pismo, v katerem mu obljubljajo, da se bodo tudi v bodoče trudili dosegati čim boljše rezultate na urjenju ter tako prispevati k varnosti naših narodov in narodnosti.

E. Ž.



ŠKOFJA LOKA

Ni pravega posluha za občinski odbor ZRVS Škofja Loka

Občinski odbor ZRVS Škofja Loka je v času praznovanja dneva JLA pripravil obširna tekmovanja in srečanja šolske mladine, na katerih pa so udeleženci pogrešali predstavnike občinske skupščine, OO ZZB, ZKS, ZSMS in SZDL. Kljub temu pa se široko vključuje tudi v priprave na udeležbo na jubilejni, dvajseti pohod »Po poteh partizanske Jelovice«.

V okviru praznovanja JLA je občinski odbor ZRVS Škofja Loka organiziral enega najbolj množičnih tekmovanj, kjer je sodelovalo 77 ekip s 231 tekmovalci. Zmagovalci so prejeli pokal, drugo in tretje uvrščeni pa diplomu.

Zelo uspelo je tudi tovariško srečanje z akademijo v klubu kasarne »Jože Gregorčič«, ki ga je nepričakovano obiskal tudi komandant ljubljanskega območja generalpolkovnik Franc Tavčar — Rok. Oktet »Jelovica« je zapel več narodnih pesmi jugoslovanskih narodov. Svečana akademija je bila v dvo-

rani kina »Sora«, bila je polna do zadnjega kotička. Poleg kulturnega programa so podelili še zlate značke Škofje Loke vsem nosilcem spomenice.

Ob praznovanju dneva JLA je blizu tisoč mladincev obiskalo kasarno, kjer so jim razkazali tamkajšnje življenje in zavrteli dva vojaška filma.

V praznovanja se je vključila tudi krajevna organizacija ZRVS in ZB Poljane. Ob tej priložnosti so v Poljanah odkrili spomenik tamkajšnji vstaji, ki ga je izdelal samorastnik Peter Jovanovič. Govorila je narodni heroj Mira Svetina, dijaki škofjeloške gimnazije pa so pripravili kulturni program. Za zaključek praznovanj so v Poljanah in Logu pripravili še množični pohod mladine po poteh Cankarjevega bataljona, vojaške vaje pripadnikov TE in pohod ob spomenikih in spominskih obeležjih.

FRANC GALIČIČ

ŽERJAV

Uspešen občni zbor

Združenje borcev NOV Žerjav je imelo svoj letni občni zbor. V tem majhnem naselju med Peco in Uršljo goro najdemo danes še dvaindesetdeset borcev. Odbor je podal poro-



SLOVENSKE KONJICE. Krajevno združenje ZB NOV Slovenske Konjice šteje 250 članov, od teh jih je 34 starih več kot 70 let. Prav te je združenje povabilo na skupno srečanje decembra v Domu upokojencev. Pozdravil jih je predsednik OO ZZB NOV tovariš Štefančič, učenke osnovne šole »Dušana Jereba« in pevski zbor »Adolfa Tavčarja« pa so jim pripravili lep kulturni večer z narodnimi pesmimi. V imenu povabljenec se je zahvalil Anton Šporar, ki je v šali dejal, da se starost premaga le tako, da slediš dogodkom sedanjega časa, ki je pa tudi plod starejših članov ZZB NOV. Srečanje starostnikov so pripravili tudi OO Rdečega križa, Društvo upokojencev in nekatere delovne organizacije.

LESCE. Letošnja proslava dneva JLA je bila ena najuspešnejših do sedaj, kar dokazuje zanimanje in zavzetost krajanov za poglobljanje vezi z JLA in navezanost na izročilo NOB. Vse to spodbuja k pripravljenosti na odpor in obrambo domovine. Proslavo je pripravila krajevna organizacija SZDL v avli šole. O nalogah naše armade je spregovoril poveljnik občinskega štaba teritorialne obrambe Slavko Staroverski, sledil pa je še bogat kulturni program, v katerem so sodelovali godba na pihala, mladinski mešani zbor in recitatorji, člani Svobode in osnovne šole.

JOŠT ROJC
KOČEVJE. Tudi v večjih krajih občine Kočevje so praznovali dan JLA. Osrednja proslava pa je bila v Šeškovem domu v Kočevju, združena z nastopom in revijo pevskih zborov. Borci so na raznih srečanjih obudili spomine na čas NOB, mlajši pa so ob tej priložnosti organizirali strelsko tekmovanje.

VIKTOR DRAGOŠ
DOMŽALE. Organizacije ZRVS domžalske občine so v decembru izvajale široko zasnovan delovni program v počastitev obletnice dneva JLA. Pri tem so imele veliko opore prav v šolah in med mladimi. Učenci so imeli strelsko prvenstvo, obiskali so vojašnice, Muzej ljudske revolucije in vojaško gimnazijo »Franc Rozman-Stane« v Ljubljani. Po šolah so bile proslave, razstave slik in predvajanje filmov. V občini in krajevnih skupnostih pa so bile kar štiri

slavnostne akademije. Na osrednji proslavi v Domžalah pa so prejeli zaslužni občani in rezervni vojaški starešine priznanja. Na proslavah so sodelovali pihalni orkestri iz Kamnika, Mengša, Moravč in Domžal. Ob tej priložnosti je veliko mladih stopilo v vrste teritorialne obrambe.

MIHA BERNOT

SLOVENJ GRADEC. Na seji občinskega odbora ZZB NOV so razpravljali tudi o predlogu družbenega dogovora o osnovah in merilih za podeljevanje priznavalnin udeležencem NOV, ki jih urejajo skupščine občin s svojimi predpisi. V mesecu januarju bo po krajevnih uradih za vse krajevne organizacije ZB NOV popis tistih udeležencev NOV, ki imajo priznано dvojno dobo. Tako bodo na podlagi socialnega stanja članov NOV ugotovili, kdo je potreben družbene pomoči, oziroma priznavalnine.

Na seji so časovno uskladjili tudi skupščine krajevnih združenj ZB NOV (15. avgust — 30. september), občinska skupščina pa bo od 15. oktobra do 20. novembra 1977. V skupščini kot tudi v občinskem in nadzornem organu naj bi bile zastopane vse strukture borcev, se pravi vojni invalidi, interniranci, politični zaporniki, vojni ujetniki in aktivisti.

ADOLF ANKON

ŽALEC. Teden Komuniste v žalski občini je pustil, kot je bilo naknadno ugotovljeno, plodne rezultate, saj se kulturni utrip še močno čuti v vseh sredinah. Veliko je govora o tem na uprskih kulturnih skupnostih, komitejih ZK in na sejah aktivov komunistov kulturnih delavcev. Podane so številne ocene samega »tedna Komuniste« kot tudi kulture v občinah, v zvezi s tem pa so sprejeli tudi številne ukrepe, ki naj bi pripomogli, da bi kultura resnično postala domena vseh delovnih ljudi. Seveda ob tem nikakor ne smemo prezreti dejstva, da je kultura že nekaj let v stalnem porastu tudi v žalski občini in postaja vedno bolj pristopna delovnemu človeku. Ne dvomno je k temu prispeval tudi samoupravni koncept občinske kulture, čeprav tudi v občini Žalec nekaj peša na področju dogovarjanja o vsakoletni porabi za potrebe samoupravnih interesnih skupnosti. Delovni človek v celoti še ne odloča o delitvi rezultatov svojega dela. Da bi se stanje izboljšalo, so v žalski občini sklenili, da bodo morali samoupravni organi, ZK in sindikalne organizacije v delovnih organizacijah posvetiti več pozornosti kulturnemu življenju delovnega človeka. Problemi kulture naj bi bili vsaj enkrat na leto predmet razprav in pogovorov v vsaki delovni sredini, razveseljivo pa je, da v mnogih šolah ustanavljajo kulturna društva. V bodoče bo potrebno vložiti veliko naporov predvsem v pridobivanje splošnih strokovnih kulturnih animatorjev.

DARKO NARAGLAV

dilo o delu v preteklem letu in si okvirno tudi že zastavil delovne naloge za leto 1977. V tem času naj bi se predzajem izboljšal položaj borca s stališča zdravljenja, kot tudi statusa. Mnoge stvari v zvezi s tem še niso urejene in borci tak položaj zelo boli. Gre za problem mladoletnikov med NOB in status borcev, ki so bili prisiljeni najprej stopiti v nemško vojsko. Poleg teh problemov bi bilo potrebno v občini urediti in boljše organizirati stanovanjsko politiko za borce. Čeprav ne moremo reči, da se na tem področju, kot tudi na področju zdravstva, ni nič naredilo, pa bosta prav ta dva problema zahtevala še večjo angažiranost v letošnjem letu.

Borci iz Žerjava so v preteklem letu odkrili v obratu Metalurgije spominsko obeležje trem ustreljenim domačinom, letos pa nameravajo postaviti še spomenik v Jazbini pri kmetu Močivniku, kjer sta padla dva borca.

Občni zbor, ki je bil zelo uspešen, s številnimi pripombami in diskusijami, je na koncu še sklenil, da je potrebno urediti razmere, oziroma odnose do borcev v podjetju rudnika Mežica, pravzaprav v TOZD, tovarni gumijastih izdelkov. Na koncu so izvolili nov odbor, si naj v Žerjavu še naprej skrbi in pomaga borcem.

IGNAC ZDOVC

● CERKNICA

Številne prireditve in srečanja v občini Cerknica

Pri praznovanju JLA v občini Cerknica niso pozabili tudi na načrtovanje in uveljavljanje v praksi koncepta vse-spolne ljudske obrambe in družbene samozastite. Sicer pa so se praznovanja pričela že prej in so bila široko zasnovana na vseh področjih združenega dela in v šolah. Tekmovali so tudi v znanju s tega področja.

Osrednja proslava je bila v domu TVD Partizan v Novi vasi na Bloški planoti. Govoril je predsednik sveta za ljudsko obrambo in družbeno samozastito Jože Hren, v kulturnem programu pa je sodeloval pihalni orkester iz Cerknice, moški pevski zbor »Novolita« in recitatorji osnovne šole iz Nove vasi ter pripadniki JLA iz Velikih Blok.

Ob tej priložnosti so bila podeljena tudi priznanja za uspešen nastop na kvizu znanja, za kulturno dejavnost in napredovanja v vojaških vrstah. Sledil je obisk partizanske baze in srečanje družbenopolitičnih organizacij. Predviden je bil še obisk po osnovnih šolah, pionirji pa so si ogledali kasarno. Pro-

RADOVLJICA. Praznik JLA je radovljiska občina počastila s številnimi prireditvami in akcijami, v dogovoru s pripadniki garnizij v Radovljici, krajevnim odborom ZB NOV in ZRVS Radovljica. Učenci so se v Bohinjski Beli praktično seznanjali z uporabo orožja, drugi so pisali literarne esejavke ali ustvarjali na likovnem področju. V šolah so predstavniki ZB NOV in borci spregovorili o nastajanju naše vojske med NOB, predmet pa je vpeljan tudi v učni načrt. Učenci so sklenili obiskati vojaško gimnazijo Franc Rozman-Stane v Ljubljani. Na sam praznik je bila v vojašnici garnizije proslava. Poudariti velja dolgoletno in tesno sodelovanje med šolo in armado v radovljiski občini.

JOŠT ROJC

LJUBLJANA. Tudi v Dravljah so svečano praznovali dan JLA. Veliko čvorano doma združenih organizacij so napolnili mladinci pa tudi borci NOV. Po uvodnem govoru so cicibani, pionirji in mladinci izvedli svoj kulturni program. Veliko navdušenja je vzbudila kulturna skupina iz vojašnice Borisa Kidriča, kot tudi folklorna skupina Emona.

LJUBLJANA. Odbor domicilne enote Briškobeneškega odreda je imel sejo, na kateri je pregledal dosedanje delo in si zastavil naloge tudi za naprej. Družbenopolitično delovanje te organizacije je zelo spodbudno prav v prostovoljnih akcijah in pomoči potesnemu kot tudi nerazvitemu področju v Sloveniji ter nenazadnje pri prenašanju tradicij NOB na mlajšo generacijo. Sekcija BBO je bila ustanovljena tudi na obalnem področju v Kopru in okolici ter v Brdih, še v nekaterih krajih pa se sekcije pripravljajo. Na seji so sklenili, da se bodo vsi pripadniki BBO spomladi srečali v Bovcu. Zbira se tudi zgodovinsko

gradivo in v teku so priprave za izdajo monografije, oziroma knjige o BBO. Člani odbora so bili mnenja, da bi poimenovali kakšen objekt ali ulico po BBO. Borci in aktivisti BBO se aktivno vključujejo v priprave za proslavo 30 obletnice priključitve slovenskega primorja k Jugoslaviji.

PAVLE ŠEGULA

GRIZE. V decembru je osnovna šola v Grižah imela »Dan šole«, v spomin na čas, ko je leta 1944 padla skojevka Nada Cilenšek, po kateri nosi šola tudi ime. Proslava je bila združena s proslavo ob dnevu JLA. Najlepše je bilo, ko so se v nabito polni dvorani zbrali prvoborci, med njimi tudi oče Nade Cilenšek pa sestra Ivank Urnjek, po kateri nosi ime pionirski odred in ostali člani družbenopolitičnih organizacij. Pionirji so obema borkama položili na grob cvetje, nato je sledil pester kulturni spored, v katerem so sodelovali še vojaki. Predstavila se je tudi šola s svojim delom in sicer na razširjenem sestanku kolektiva. V letu 1977 bodo postavili pred šolo tudi spominsko obeležje in poskrbeli za razrešitev perečih problemov v občini, predvsem stanovanjskih.

FRANC JEŽOVNIK

V ŠEMPETRU so se že tretjič zapovrstjo srečali krajanji stari več kot 70 let. V organizaciji Rdečega križa so skupaj praznovali Novo leto. Kulturni program so jim pripravili učenci osnovne šole v Šempetru in narodnozabavni ansambel Jožeta Galiča. Program je povezoval znani partizanski kurir Jože Matko-Orel. Ob koncu so se prireditelji spomnili tudi dveh najstarejših krajanek, Viktorije Parfant in Marije Zgajster, vsi pa so se prijetno zavrteli ob zvokih valčkov in polk.

Tekst in foto: EDI MASNEC



V okviru praznovanja prvega krajevnega praznika Škofje Loke in dneva JLA je bila 21. decembra v kinu »Sora« svečana akademija, ki so se je udeležili tudi predstavniki iz pobratenege Kočevja in Smederevske Palanke. Ob tej priložnosti so posameznikom in društvom izročili odlikovanja in priznanja. FRANCE BRUS

slava je bila tudi ob spomeniku padlih Notranjskega odreda. V počastitev praznika so vrteli filme s partizansko tematiko, pripravili razstavo fotografij iz življenja vojakov in teritorialne obrambe ter organizirali športna srečanja.

SLAVKO BERGLEZ

● LJUBLJANA—TRNOVO

Delo, naloge in dolžnosti

Krajevni odbor ZB NOV terena »Dušan Kraigher« Trnovo je pregledal svoje delo. Ugotovili so, da so njihovi borci zelo aktivni, saj so delegati tako v KS Trnovo kot tudi v skupščini občine Rudnik-Vič in tudi v ZRVS.

Njihova najpomembnejša in najuspešnejša akcija preteklega leta pa je bila prenašanje revolucionarnih tradicij na mlajše, saj so organizirali za borce in ostale vrsto obiskov slavnih krajev iz NOB, za katere so se zanimali največ mladi in bili nad avtentičnimi pripovedmi tudi najbolj navdušeni.

Obiskali so Šoštanj, kjer so spoznali mesto danes in njegovo zgodovino zlasti v času fašizma. Kamor so borci prišli, povsod so ob spomenikih iz NOB polagali vence. V Šoštanju jih je najbolj presenetil muzej v šoli Karla Destovnika-Kajuha, ki verjetno po obsegu in lepoti prekaša vse podobne muzeje po slovenskih šolah. Ogledali so si tudi muzej NOB v Velenju.

Prav tako so bili zelo sprejeti v Cerknem, kjer so se seznanili s tragedijo partijske šole, in si ogledali legendarno Franjo.

Tudi pomniki v Logarski dolini in Solčava so jim ostali v najlepšem spominu.

Presenetil pa jih je obisk v goriških Brdih, posebno veličasten spomenik v Gonjači, kjer so poslušali spomine o zavednih Slovencih v času italijanske okupacije. Obiskali so še vas Dobrovo, se ustavili pri spomeniku v Peterne-lovem, pa v Novi vasi, obiskali grad Turjak, grad Snežnik in pomnik NOB na Ulaki pri Ložu ter se udeležili odkritja pomenika pri Babnem polju.

Čisto nekaj drugega je vse te kraje videti, zato bodo izlete še prirejali.

ALOJZ BARAGA

● LJUBLJANA

Aktivi borcev železniškega gospodarstva

Na pobudo borcev in aktivistov NOB — sekcije za vzdrževanje prog Ljubljana je bil 20. maja 1974 ustanovljen ini-

ciativni odbor za organiziranje aktivov zveze združenj borcev NOV v okviru OZD Železniškega gospodarstva Ljubljana, ki zajema praktično vso Slovenijo in del hrvaške Istre. V vseh TOZD so bili ustanovljeni aktivni in narejeni poslovnik o organiziranju in delu borcev NOV na osnovi Poslovnika ZG Ljubljana.

Do tod vse lepo in prav, vendar pa so pravzaprav letni občni zbori, če so bili dovolj samokritični, pokazali, da se je na tem področju in v okviru zastavljenih nalog, vse premalo storilo. Tudi aktiv v Postojni z delom ne more biti zadovoljen in ena poglobitvenih nalog v tekočem letu bi morala biti, da zbudimo iz spanja vse, ki so za posamezne naloge odgovorni, kot tudi tiste, ki jih to delo zadene. Res je, nekaterim borcem smo pomagali pri uveljavljanju njihovih pravic iz NOB, odkrili smo nekaj spominskih obeležij ob progi, kjer so bili za časa NOB razni kurirski in drugi prehodi, a to je vse premalo v primerjavi s tistimi, kar smo zapisali v Poslovniku, zlasti v 3. členu, in kar smo sprejeli na prvi redni letni seji aktivna borcev ZG Ljubljana, dne 11. februarja lani.

IVAN MEZGEC

● LJUBLJANA

Odlikovanja borcem Jurišnega bataljona 31. divizije

Ob letošnjem praznovanju JLA je bila na Magistratu v Ljubljani posebna slovesnost. Podpredsednik skupščine mesta Ljubljana Stane Vrhovec je izročil borcem jurišnega bataljona 31. divizije, ki bivajo na območju mesta Ljubljane, priznanja, s katerimi jih je odlikoval predsednik republike tovariš Tito. Odlikovanja so prejeli: Halina Podreka — red za hrabrost, Ivan Leban in Franc Kovačič — red dela z zlatim vencem, Zdravko Vidrih in Lojze Koželj — red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, Miha Levec in Oton Škerl — red zasluge za narod s srebrno zvezdo, Viktor Zabukovec in Pavel Demšar — red zasluge za narod s srebrnimi žarki, Anton Polenšek — red hrabrosti in red zasluge za narod s srebrno zvezdo in Vinko Dobravec — red republike z bronastim vencem.

Borce so pozdravili in jim čestitali tudi pionirji osnovne šole Janeza Kalana iz Katarine, ki so s praporom na čelu svečano prikorakali na Magistrat in podelili spominske značke Polhograjski dolomiti. V imenu odlikovancev se je zahvalil Zdravko Vidrih in dejal, da so nagrade priznanja tudi vsem padlim in obveza za prihodnje.

Umrl je Stane Terčak

Stane Terčak se je rodil leta 1905 v Radmirju v Zgornji Savinjski dolini. Po poklicu je bil učitelj in je pripadal tisti napredni generaciji, ki je bila že pred vojno tesno povezana s KPJ.

Razmeroma mlad je postal razredno osveščen in tako je bil ob napadu na Jugoslavijo pripravljen na izpolnitev domovinske dolžnosti. Že leta 1941 je sodeloval z narodnoosvobodilnim gibanjem. Ko je bil izseljen v Srbijo, je v novih pogojih življenja nadaljeval svoje politično delo. Takrat pa, ko se je vrnil v Slovenijo, je na Dolenjskem opravljal različne družbenopolitične in vojaške dolžnosti. Kot obveščevalni oficir NOV se je udeležil znanega pohoda 14. divizije na Štajersko.

☆

Stane Terčak se je z veliko vnemo posvetil pisanju knjig in številnih razprav s tematiko narodnoosvobodilnega boja. Tudi sicer je bil sodelavec različnih institucij, ki se ukvarjajo z zgodovino NOB. Veliko mero zaslug ima pri ureditvi muzeja ljudske revolucije v Celju, čigar kustos je bil vrsto let.



Njegov delež na področju publicistične dejavnosti ni le pester, temveč tudi zelo pomemben. Za svoja dela je prejel Slandrovo, Kajuhovo, Valvazorjevo in nagrado Zveze borcev Jugoslavije »4. jul«. Društvo prijateljev mladine mu je podelilo zlato značko.

Njegova pomembnejša knjižna dela predstavljajo: Živi zid, Med Mrzlico in Dobravljami, Celjski Stari pisker, Od vstaje do zmage s prispevkom NOB na območju Smartnega ob Paki (soavtorstvo z Milanom Ževartom), Ukradeni otroci in še bi lahko naštevali.

Stane Terčak se je ob upokojitvi preselil v Maribor, kjer se je tudi vključil v Združenje borcev »Jožica Flander«, kjer je bil zelo aktiven. Samo teden dni po tistem, ko so ga povabili v to združenje, da bi povedal kaj več o svoji knjigi Ukradeni otroci, je umrl. Z njegovo smrtjo smo izgubili borca, poštrenega publicista in poštenega človeka. Vsa leta po vojni si je prizadeval storiti vse, da bi prikazal vso zlobo in grozo nacizma ter fašizma, ki ne smeta nikoli več zagospodariti nad svetom in človekom.

Na njegovo željo so se tiho in poslednjič poslovili od njega v ozkem družinskem krogu na ptujskem pokopališču.

DRAGO MIKLAVEC



Franc Mermolja

Na pokopališču v Selu na Vipavskem smo pokopali Franca Mermolja. Rodil se je pred sedeminsedemdesetimi leti kot kmečki sin. Sredi leta 1942 je začel sodelovati z narodnoosvobodilnim gibanjem. V njegovi hiši je imel zatočišče narodni heroj Ivan Kosovel. Marca leta 1943 je bil aretiran in odpeljan v gradiške zapore, od tam v taborišče Montanotte. Ob kapitulaciji Italije so ga ujele Nemci in odpeljali v taborišče Mauthausen.

Po osvoboditvi se je vrnil domov. Ves čas po vojni je bil aktiven član borcevske organizacije.



Marija Hvala

Na Podmelskem pokopališču smo 9. oktobra lani pokopali Marijo Hvala. V 54. letu starosti nam jo je za vedno iztrgala iz naših vrst kruta in zahrbtna bolezen. Bila je otrok zavedne družine. Brat Rajko je odšel med partizane v začetku leta 1943, tistega leta pa je začela sodelovati z narodnoosvobodilnim gibanjem tudi Marija.



Jakob Klarič

V delavski družini iz Morave na Kočevskem je bilo sedemnajst otrok, med njimi je bil trinajsti Jakob. Rodil se je pred 62 leti. Bil je opekar-ski, cestni in žagarski delavec. Po poroki z dekletom iz Novih Lazov so se jima rodili otroci Mirko, Marija, Tončka, Zlatko in Darko.

Prvega maja 1942 je odšel med partizane. Bil je v Kočevskem bataljonu, odredu, Šercerjevi brigadi in VDV. S činom podporočnika je bil demobiliziran. Stopil je v službo notranje uprave. Pozneje je bil zaposlen v Lesni industriji v Kočevju.

Ob veliki udeležbi ljudi smo ga 5. decembra pokopali v Kočevju.



Janez Gabrijelčič

V Zapotoku v Goriških Brdih so se 19. novembra lani za vedno poslovili od dobrega partizanskega očeta Janeza Gabrijelčiča-Petelinovega iz Završčin. Rodil se je pred 84 leti.

Leta 1941 je začel aktivno sodelovati z osvobodilno fronto. Pri njem

so tudi ustanovili tehniko »Matajura«. Hčerke so raznašale propagandno literaturo po soški in čedadski krajini in Furlaniji. Doma so prale in šivale aktivistom in borcem. Ob kapitulaciji Italije je odšla med partizane hčerka Slavica, ki je postala bolničarka v 17. brigadi Simona Gregorčiča.

Zvest svojim idealom je ostal tudi po vojni. Slednje je potrdila tudi velika udeležba ljudi na pogrebu.

Ivan Benčina

Lani nas je nepričakovano za vedno zapustil tovariš Ivan Benčina. Rodil se je 7. avgusta leta 1905 v sončni Primorski. Neposredno po prihodu okupatorjev se je povezal z OF. Bil je aretiran in odpeljan v koncentracijsko taborišče. Po vrnitvi iz italijanskega taborišča se je vključil v NOB.

Tudi po osvoboditvi je delal v družbenopolitičnih organizacijah. Bil je pošten, iskren in delaven tovariš. Še posebno aktiven je bil v združenju borcev. Obiskoval je bolne tovariše in na vsakem koraku potrjeval svojo humanost. Njegova smrt je za vse nas boleča.



Marija Leko

Rodila se je leta 1937 v družini Troha na Milanovem vrhu. Doma je bilo sedem otrok. Že 18. aprila 1942 je odšla vsta družina v partizane v Gorskem Kotarju. Dne 26. julija 1942 so družino v Starem Kotu zajeli Italijani. Marija je preživela Rab in taborišča v Italiji. Konec leta 1943 se je vrnila v rodni kraj. Njena družina je nadaljevala boj do osvoboditve in se leta 1949 preselila v Ložine na Kočevskem.

Končala je šolo v Stari Cerkvi in Kočevju ter se zaposlila. Petega decembra jo je na njeni zadnji poti spremlilo veliko ljudi.



Martin Duša

Dne 22. novembra 1976 so se nekdanji borci NOV za vedno poslovili od Martina Duše iz Grosuplje. Bil je borec Cankarjeve brigade. Med NOB je bil ranjen in za svojo hrabrost odlikovan. Bil je dolgoletni tajnik Združenja borcev Grosuplje.

Borci ga bomo ohranili v lepem spominu.

Vida Haladin-Močilar

Desetega oktobra so se v Novskih za trajno poslovili od tovarišice Vide Haladin-Močilarjeve. Za NOB je začela delati spomladi leta 1943 in je bila ves čas vojne zavedna članica SKOJ in Komunistične partije. Za svoje delo je bila večkrat dolikovana.



Jože Grižon

V Izoli smo 2. decembra lani pokopali Jožeta Grižona. Rodil se je pred 72 leti v Slovenski Istri v vasi Koštabona. Bil je marljiv delavec in skrben oče številne družine.

Med NOB je delal kot aktivist Osvobodilne fronte. V letu 1945 je bil vključen v narodno zaščito za vasi Puče in Koštabona. Delo je opravljal, dokler mu tega ni preprečila bolezen. Tisti, ki smo ga poznali, smo ga izredno spoštovali. V spominu nam bo ostal kot dober tovariš in pošten človek.



Ana Zorko

V Zabukovju pri Sevnici smo 10. decembra lani pokopali tovarišico Ano Zorko. Rodila se je leta 1905 v Podgorju pri Sevnici. Bila je aktivistka na Kozjanskem od leta 1943. Odlikovana je bila z medaljo zasluge za narod. Bila je predana borka za socializem.

Vincenc Jemec

V Novakih je 23. junja letos umrl Vincenc Jemec. Iz prve svetovne vojne se je vrnil kot invalid v zasluženo Primorsko. Kot zaveden Slovenec si je kmalu poiskal pot v TIGR. Postal je vodja ene od trojk v Novakih.

V drugi svetovni vojni se je vključil v NOB. Na terenu je opravljal odgovorne politične naloge. Vse do smrti je ostal aktiven družbenopolitični delavec.



Maks Nampelj

V soboto, 18. novembra lani, smo se na Zalah v Ljubljani v velikem številu zadnjič poslovili od borca in aktivista, nosilca spomenice 1941 in več drugih odlikovanj, tovariša Maksa Nampelja. Doma je bil iz Semiča v Beli krajini in je dočakal 60 let starosti.

Že pred drugo svetovno vojno se je z očetom vključil v napredno delavsko gibanje. Takoj po prihodu okupatorja je začel s celotno družino aktivno delovati pri organiziranju vstaje belokranjskega ljudstva v semiškem predelu.

Preživel je težke trenutke v okupatorjevih zaporih.

V Maksovi hiši na pobočju Semiške gore, so se med vojno zbirali borci.

Maks Nampelj je nadaljeval z aktivnim političnim delom tudi po vojni.



Pesmi iz tavnih dni!

Franc Dermastja-Som

v srcih sovraštvo
straži na licu smeh.

V taborišču Čiginj,
marca 1942

6. KOLONE GREDO

V koloni se vlečemo
po furlanski ravnini,
verige v posmeh nam pesem pojo.
V koloni se vlečemo
po furlanski ravnini,
ljudje iz Arse v nas pljuvajo.
V koloni se vlečemo
po furlanski ravnini,
bomo prispeli ali omagamo?

Na poti v Gonars,
marca 1942

8. BEG

Strel!
Klic straže:
»Sto mož v koruzi!«
Beg!
Osem fantov beži,
osem fantov hiti
gozdovom naproti.
Pet tisoč ljudi
kaznovanih na apelu
ponosno stoji, stoji...

Po begu na svobodo skozi
»teleskop« osmrtnice
fantov, avgusta 1942

9. VODE HRUME

Noč.
Bliski parajo nebo,
dež nabija,
šotori se lomijo,
vode hrumé,
interniranci ječe.
Vode hrumé,
interniranci do kolen
v vodi stojé.
In ko se zasvetlika dan
nebo, zopet mirno,
mi trpimo dalje — neizmerno.

Renici, nov. 1942

Dachau, aprila 1943

Tisoč mož, več, še več,
leži v eni jami,
kot polena nametani,
skupaj pokopani.

SKUPEN GROB

Dachau oktobra 1944

Strahotne tu stoji peči,
ognjeni zubli ližejo telesa,
ki naga sli so brez slovesa,
na pot od koder več vrnitve ni.

(DACHAU)

KREMATORIJ

Dachau, marec 1945

Bombniki hrume na nebu,
sirene tulijo — Nemcev tisoč
pred smrtjo trepetajo,
a se ne vdajo,
pa naj se vdamo mi,
ki nam življenje se blešči
v rdeči zarji, ki prihaja.
Poglej, kako že človek vstaja:
človek novega sveta!

NAPAD NA MÜNCHEN

Karlsruhe, sept. 1944

Karlsruhe, Kaksen ruhe,
ko sirene tuljo,
bombe padajo...
Italijani vpijejo,
Poljaki molijo,
Slovenci kolnemo.
Letalski napadi!
Naj vse vzame vrag!

27. LETALSKI NAPAD

12. PRISLI SMO...

Prišli smo v Dachau.
Trpimo
lakoto,
mraz.
Mnogi umirajo
peči jih požirajo,
naga telesa
v ognju se zvijajo.
Kje je še večji pekel?
Kje so nebesa?

Dachau, februarja 1944

15. DOM

Noč.
Nihče ne spi.
Utrujeni do smrti
mislimo na dom.
A v srcu je dvom.
Če bili bi doma,
mar ne bilo bi gorja?

Ste Marie aux Mines,
maja 1944

17. TUNEL

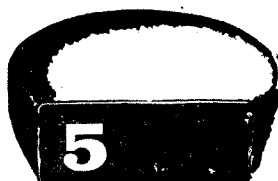
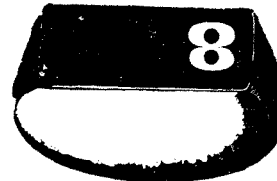
V daljavo izginjajo luči,
za njimi straža stoji
v temi!
Tema. Za njo svoboda je zlata,
a pot do nje? Tunelska vrata.
Potem je dan, ves svetel,
a jaz, kot bi pod zemljo stal.
Gibljem z rokami, z rokami,
a oni po meni — z nogami, z nogami.

Ste Marie aux Mines,
maja 1944

19. ANGEL MARKIRCHA

Dan na dan trdi korake po tlaku
si slišal zjutraj in v mraku
osemsto nog, štiristo mož
šlo je z dela na delo.

Dan na dan trdi koraki po tlaku
iz sanj so tebe budili;
dan na dan trdi koraki po tlaku
v srce so ti žalost nanili.





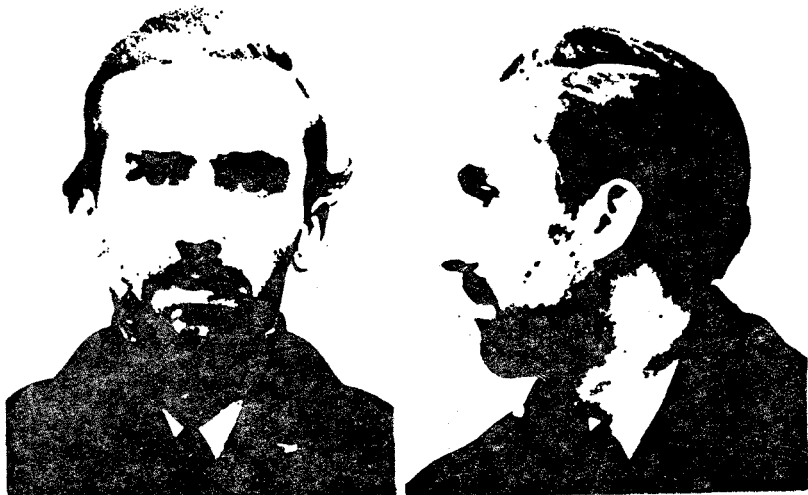
1. POGLEJ SE CLOVEK
Poglej se clovek-zver, poglej,
kakor divjaš čez polje širno,
kakor pred tabo je za tabo mrtvo,
je rož ni več ne cvetnih vej.
Ob vdoru Nemcev na
Poljsko, sept. 1939

2. V ZICI
Ljubljana — taborišče.
Kamor se obrneš, išče te, išče,
oko izdajalca
in kaže z roko:
»Glejte ga!
Tudi ta je kriv.
Držite ga!
Zaprte ga
da bo v temnici zgnil.«

3. ARETACIJA
Aretacija v Ljubljani,
februarja 1942

4. BELGIJSKA
1942
V Ljubljani, februarja
Na rokah venige ledene
in kmalu prav take bodejo stene
v dolgih nas dneh in nočeh.

5. BARAKE V ČIGINJU
V kasarni, februarja 1942
Vohle kocke
psi sestradani,
v kockah mi,
led na tleh,



22. DELO
Vso noč v tunelu smo delali,
zjutraj kakor mrtiči zgleдали.
Na nas mesa, ne kože ni,
Ste Marie aux Mines, maj
1944

PARTIZANOM
Ste Marie aux Mines,
maja 1944
Pa piščali,
bas in dude;
pesem naša, stara znanaka,
naj razmaže ude!
Bi na ples pomislil,
se nam plesa hoče?
Pa sem se domislil,
da ni to mogoče.
Ze jutri prežak
bo v tunel korak.
Ste Marie aux Mines,
maja 1944

SANJE
Ste Marie aux Mines,
maja 1944
V Alzasu pod Vogezl,
slušis pesem našo,
daj, Terezka, daj postrezi,
daj, najlj mi čašo!
Pa piščali,
bas in dude;
pesem naša, stara znanaka,
naj razmaže ude!
Bi na ples pomislil,
se nam plesa hoče?
Pa sem se domislil,
da ni to mogoče.
Ze jutri prežak
bo v tunel korak.
Ste Marie aux Mines,
maja 1944

Po cesti Sainte Marie aux Mines
smo vlekli se v mrtvem sprevodu
pod tvojim smo oknom zastali v bodu;
dovolj, da naš boš spomin!
Slehermo jutro in vsak naš večer
objemal nas smeh je, otožno vesel
spremljal nas tvoj je pozdrav
kot cvetje zelenih cvetočih dobnav.
Le glej nas in še nas pozdravišaj,
angel naš varuh, svobode navdih
vsak dan, vse do svobode,
tistega lepega dne!



hodijo le še kosti,
na vseh teh kosteh
cebra visi.
Vso noč smo delali,
jedli pa nič.
Tako življenje naj vzame hudič!

Ste Marie aux Mines,
maja 1944

24. PISMO

Veš hudo je —
smo zjutraj mokri od dežja
pred poldnem od znoja.
Dober nihče ni z nami,
tepejo nas
zveri z eses glavami,
ta po rami te udari,
drugi v rebra sune,
tresne te po glavi —
temu se življenje pravi.
Krokar smrti kraka
in na žrtve čaka.

Natzweiler, julij 1944

23. INVAZIJA

Jutro. Ura je tri,
skriven, veličasten
glas brez žice,
k nam hiti:
na Atlantiku
čez rokavski preliv
se je začela
invazija!

Natzweiler, 6. junija 1944

26. KRESNA NOČ

Danes noč — je kresna noč.
Drevesa šume.
Nocoj drevesa govore:
»Beži fant moj
proč, daleč proč,
nocoj čudna je noč.
Morda bi ušel fant moj
skozi električen obroč.
Čudne reči se gode nocoj,
beži fant moj.
Nocoj na kavljih
fantje iz Elzesa vise.«

Natzweiler, junij 1944



Republiški sekretariat za notranje zadeve SR Slovenije razpisuje sprejem učencev v šolo za miličnike kadete

POGOJI ZA SPREJEM:

Razpisa se lahko udeleže mladinci, državljani SFRJ, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:

- da so uspešno končali osnovno šolo,
- da niso starejši kot 17 let,
- da so telesno in duševno zdravi,
- da zoper nje ni bil izrečen vzgojni ukrep ter da niso v kazenskem postopku,
- da obvladajo slovenski jezik,
- da imajo pismeno privoljenje staršev ali skrbnikov.

ZAČETEK IN TRAJANJE ŠOLANJA

Začetek šolanja bo 1. septembra 1977 in bo trajalo štiri leta.
Pravice in dolžnosti učencev:
Kandidati, ki bodo sprejeti v šolo, bodo imeli brezplačno stanovanje in hrano, uniformo, obutev, perilo, učne pripomočke, zdravstveno in invalidsko zavarovanje ter pravico do denarnega zneska za osebne potrebe.
Kdor uspešno konča šolanje, je oproščen služenja vojaškega roka in mora po končanem šolanju delati v organih za notranje zadeve najmanj osem let.
O pravicah in dolžnostih učencev se ob sprejemu v šolo sklene pogodba.
Tisti, ki uspešno konča šolanje, ima srednjo strokovno izobrazbo.

KAKO NAJ SE KANDIDATI UDELEŽE RAZPISA

Kandidati, ki se želijo udeležiti razpisa, naj pošljejo najbližji postaji milice najpozneje do 1. junija 1977, naslednje dokumente:

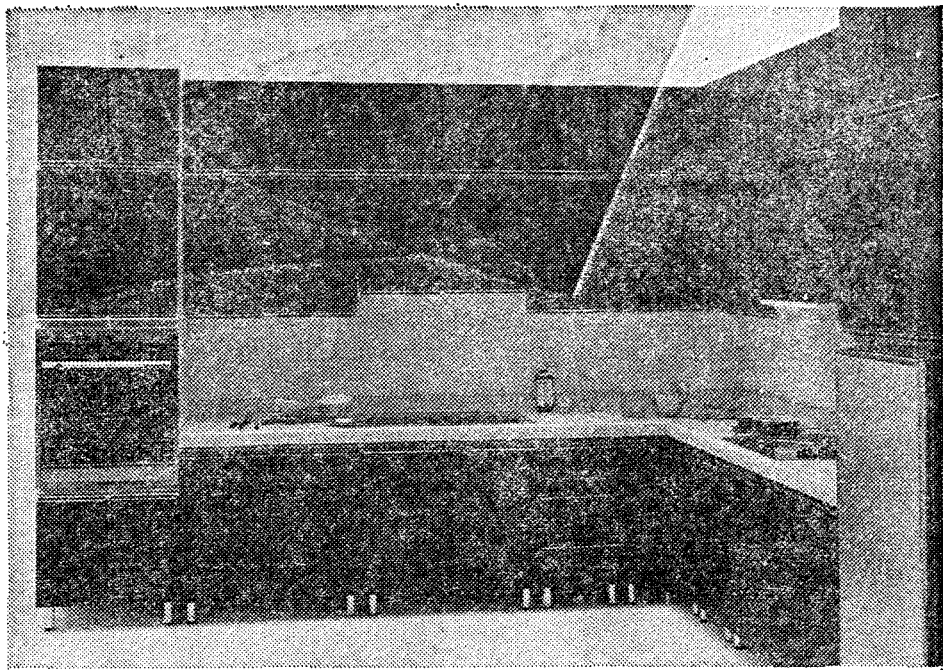
1. prijavo za vpis v šolo na obrazcu 1,20, kolkovano z 2,00 din, ki jo morajo obvezno podpisati starši ali skrbniki, kar je hkrati tudi dokaz o njihovem privoljenju za vpis,
 2. spričevalo o uspešno končani osnovni šoli; tisti, ki še obiskujejo 8. razred, naj priloži spričevalo za prvo polletje 8. razreda, spričevalo o končani osnovni šoli pa naj priloži takoj, ko ga dobi,
 3. pismeno priporočilo in mnenje šole, v kateri se je zadnje leto šolal.
- Kandidati, ki bodo izpolnjevali vse pogoje v razpisu, bodo poklicani na zdravniški pregled in sprejemni izpit. Sprejemni izpit obsega preizkus znanja iz slovenskega jezika, psihološko testiranje in preizkus telesne zmogljivosti. Sprejemni izpiti bodo v šolskem centru za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve v Ljubljani, maja in junija. O datumu bodo kandidati pismeno obveščeni.
Pri sprejemu imajo prednost kandidati z boljšim učnim uspehom in tisti, ki bodo pri sprejemnih izpitih dosegli boljši uspeh. O tem, ali je bil kandidat sprejet ali zavržen, bo obveščen do 20. junija 1977.

VSA POJASNILA DAJEJO:

1. Republiški sekretariat za notranje zadeve SR Slovenije, telefon št. 23-801, int. 4310
2. Šola za miličnike kadete, Ljubljana, Tacen 48, telefon št. 51-737 in
3. vse postaje milice.

Republiški sekretariat za notranje zadeve SR Slovenije

KUHINJA FORMA



KUHINJE LIPE VNAŠAJO NOVE PRIVLAČNOSTI ZA SKUPNO ŽIVLJENJE

Sestavljeni program naših kuhinj ustvarja udobnost, svetlobo in toplino, skratka nov ambient za nov način življenja. Odlikujejo se po kvaliteti, funkcionalnosti, eleganci in sodobnemu videzu. Vgrajeni gospodinjski aparati omogočajo gospodinjji dober in ekonomičen raspored časa. Prepričajte se o kvaliteti in funkcionalnosti naših kuhinj! Zato so naše kuhinje tiste, ki jih že dalj časa iščete.



TOVARNA POHIŠTVA

AJDOVŠČINA - JUGOSLAVIJA - TELEFON 065-73010/73011 - TELEX: 34340

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«, n. sol. o. — TOZD



LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA · TELEFON: DIREKCIJA: DIREKTOR 22-833, CENTRALA 23-010, KOMERCIJALA 20-965
OBRAČUNI: VČ 22-833, BRDO 20-806, OFERA 22-042, INJOP 01-814
CESTA NA VRHOVCE · TEKUČI RAČUN PRI NB V LJUBLJANI ŠT. 501-1430/3 POŠTNI PREDAL 14-1

61000 LJUBLJANA, CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

vse vrste opečnih izdelkov za nosilne, predelne stene in strope ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, betonske strešnike itd.

Iz nove Tovarne keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.

Informacije po tel. 61-965, 61-802, 58-546.

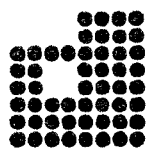
KOMUNALNO PODJETJE

LJUBLJANA

Ljubljana, Povšetova 6

**ki opravlja dejavnost
kolektivne komunalne
potrošnje svojih TOZD**

- Javna higiena in ceste
- Rast
- Žale
- Javna razsvetljava
- Živilski trgi
- Proizvodnja komunalne opreme



DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP, revijo JANA, ZABAVNIK



SLOVENIJALES

LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

·lesonit·
ILIRSKA BISTRICA





TRANSAVTO POSTOJNA n. sol. o., Postojna, Tržaška 61

P. P. 78, ŽIRO RAČUN 52200-601-10285 PRI SDK POSTOJNA
TELEFONI: SKUPNE SLUŽBE, TOZD »TOVARNI PROMET« n. sol. o., TOZD »TEHNIČNI OBRATI« n. sol. o.,
N. C. (067) 21 941, TOZD »DELAVNICA GERMICA« n. sol. o. (061) 791 189
PROMETNA PISARNA POSTOJNA (067) 21 305 114 21 187
PREDSTAVNISTVA: AJDOVŠČINA (065) 73 245, BEOGRAD (011) 603 383, KOPEL (066) 21 508;
NOVI SAD (021) 55 603 IN 55 607; OSIJEK (054) 41 855 IN 32 303, RABEK (041) 790 096,
RIJEKA (051) 31 552
TELEKI: POSTOJNA 34 144; NOVI SAD 14 313; RIJEKA 24 312; OSIJEK

»Nanos«

VELETRGOVSKO PODJETJE

POSTOJNA

IMPORT-EXPORT

TOZD trgovski obrat IZBIRA Postojna O. Sub. O.

tel. c. 21-021, telex 34-139, brzojav NANOS Postojna — skladišče prehrane, skladišče vina ter izdelovanje brezalkoholnih pijač tel. c. 21-021 — skladišče SADRJE ZELENJAVA Postojna Tržaška c. 12/5 tel. št. 21-291 — maloprodajna mreža — žiro račun 52200-601-10334 pri SDK Postojna

Srečno in uspešno novo leto vsem delovnim ljudem in poslovnim prijateljem.



OGRAD

INDUSTRIJSKO GRADBENO PODJETJE ORMOŽ, KOLODVORSKA 7

Številka bančnega računa: 524-1-617 — Telefon: 70-155, 70-068, direktor 70-161 — P. p. 15 — Telegram: Ograd — Ormož

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem naše iskrene čestitke z najboljšimi željami v NOVO 1977. LETO

TOVARNA VERIG LESCE NAGRADNA KRIŽANKA št. 139

KRIŽANKA

						SESTAVIL: KOPRIVŠEK	NAŠA GORA	NEMŠKI FILOZOF	DOMAČE Z.IME
						5. MESEC			
						ST. RIMSKI POZDRAV			
						KATRAM SPLET LAS			
RISAL: JAK	VISOKA ŠOLA	GOSTINSKA DELAVKA	ARGON	KRVOLOČNA ZVER	SVETINOV ROMAN ORIENTAL. MERA				
RAZTE- LESENJE									STARI SLOVANI
SMEŠNO POPAČENA PODOBA									
ANDREJ TOMIN			SOVJETSKI VESOLJEC KING COLE						
M.IME					TALNA OBLOGA	TARANTO	TV-15	RAZLIČNI ČRKI BOONE	
ILOZACIJ. MATERIAL							GR. ČRKA DROZG		
ŠANOVSKI IZRAZ				ŽIVALSKA NOGA				PERZIJA	NAŠA REKA
IRIDIJ			PREGOVOR	VNETJE ŠARENICE OČE					
ČEŠKI PISATELJ								RADIJ PULA	
TOPILO ZA SMOLE							OKRASNA PTICA		
TV-15	SREDOZEM. RASTLINA						REKA V BOSNI		

SESTAVIL: KOPRIVŠEK	IN GOMORA	MELJE ŽITO	VZKLIK	NEMŠKI KMIJEVNIK	VERIGE LESCA	Z.IME	DOMAČA ŽIVAL	IT. POPEVKA	FINCI	PREKMURS. M.IME	KOZAŠKI POGLAVAR				
PRAVEC					KOKETNA ŽENSKA										
RUSKO M.IME					RUDNINA Z AVALE EDEN OD ČUTOV										
DANEU IVO			ŠIBKOST												
MAKARSKA			TONE TOMŠIČ							EDO MIHEVC VRSTA ŠESTILA					
							RALKA								
							M.IME								
ARGON			TATVINA	DRŽAVNA PESEM VOJN. ZAŽIG. SNOV						NIKOLA TESLA			NAŠ KITARIST	M.IME	KAČJI GLAS
RISAL JAK	KARTA PRI TAROKU	KRAPINA EKBERG			OTOK OB SUMATRI KAKAV					60 MINUT	SVETI PTIČ NOVA GRADIŠKA				
PUŠČAVSKI RIS								LJUDSTVO V AZIJI ARMSTRONG							
ČRANOMORS. LETOVIŠČE						STROKOVN. ZA ENERGE. AZIJSKI VELETOK									
IZDELEK TOVARNE IZ LESC							VEK TELUR				BEOGRAJS. GLASILO				ČAČAK
HITRA TEKAČICA IZ GRŠKE MITOLOGIE													ROČAJ		
LANTAN			VZOREC, KALUP										NADAV		

NAGRADNI KUPON 139

Priimek in ime

Točen naslov stanovanja

RAZPIS NAGRADNE KRIŽANKE

Tovarna verig iz Lesc, ki je v sestavljeni organizaciji združenega dela Slovenske železarne nam je omogočila, da objavimo prvo letošnjo nagradno križanko.

Reševalce naprošamo za rešitev te križanke do 24. januarja 1977, ker bomo že v naslednji — tretji

letošnji številki objavili imena dveh nagrajencev, ki prejmejo od Založbe »BOREC« vsak po eno knjigo. »Führerjev namestnik« izpod peresa pisatelja Schwarzwallerja. Govori o nacističnem veljaku Rudolfu Hessu.

Lep pozdrav!

Uredništvo in uprava

Čestitka

Borcem, prijateljem, znancem in bralcem TV-15 želimo obilo sreče, zdravja in zadovoljstva v letu 1977!



Tržaški partizanski
pevski zbor

Poizvedba

Franc Pirc-Jovo se je rodil 1919. leta na Rakeku. Srednjo tehniško šolo (strojni oddelek) je končal pred vojno v Ljubljani. Že pred vojno je bil član SKOJ. Ob napadu na Jugoslavijo je odšel iz Ljubljane skupaj z bratom Cirilom kot prostovoljec v nekdanjo jugoslovansko vojsko v Zagreb in se po kapitulaciji Jugoslavije vrnil domov na Rakek.

Že junija leta 1941 je Franc Pirc postal prvi sekretar SKOJ in bil hkrati z drugimi člani Pircve družine stebel narodnoosvobodilnega gibanja na Rakeku. Takoj po prihodu v partizane, 12. marca 1942 je bil postavljen za komandirja desetine in bil tudi neustrašen mitraljezec. Kot tak se je še posebno odlikoval 12. maja 1942. leta v boju z Italijani v Grahovem na Notranjskem. Poleti leta 1942 je bil ranjen v nogo,



Franc Pirc-Jovo

spomladi leta 1943 pa je izpod Križne gore odšel s 3. bataljonom Tomšičeve brigade na Dolenjsko.

Od tu naprej obstajajo različni podatki o njegovi življenjski poti. Po prvih naj bi bil Jovo komandir v zaščitni četi pri Glavnem štabu NOV in POS Slovenije in med nemško ofenzivo leta 1943 v Kočevskem Rogu ubit z rafalom puškomitraljeza, ko je reševal ranjenega soborca, v drugih podatkih pa je navedeno, da je bil Jovo ob nemški ofenzivi v taborišču nekje na Kočevskem ali pri Bilpi ali pa pri Muha vasi ubit skupaj še z enim tovarišem.

Prosimo vse, ki karkoli vedo o Jovu po prihodu v 3. bataljon Tomšičeve brigade pa vse do njegove smrti, posebno pa kje je njegov grob, da to sporoče na naslov: Danimir Matko, 61000 Ljubljana, Jesenkova 2. Podatke potrebujemo za dopolnitev kronike, ki jo pripravljamo.

Zahvala

Izvršilni odbor aktiva ZB NOV železničarjev pri Prometni sekciji Postojna se iskreno zahvaljuje vodstvu ZG Ljubljana za podeljeno priznanje oziroma za grafiko »Nočni prehod partizanov čez prog«, delo Božidarja Jakca.

Grafika nam ne bo le drag spomin, marveč tudi spodbuda za naše delo v prihodnje, mladim pa bo govorila o tem, kako je bilo v vojnih dneh z opozorilom, da se kaj takega ne sme nikoli več ponoviti.

Še enkrat: prirska hvala z najboljšimi željami, da bi bilo novo leto na železnici srečno, varno in uspehov polno!

ZB NOV železničarjev
pri prometni sekciji Postojna

Iščem 16 oficirjev!

V biltenu NOV in POS (prva številka!), ki je izšel 1. maja leta 1943, so bila zapisana imena šestnajstih oficirjev, ki so prejeli naziv kapetana, poročnika in podporočnika. Tudi takratni ljubljanski časopis »Slovenec« je po izidu tega biltena objavil isto vsebino, samo da je dal naslov: »Ker so znali dobro bežati, so dobili čin oficirja«.

V Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani nisem zasledil ne biltena in ne izreka iz tega časopisa, če mi lahko kdo ustreže in mi ga pošlje, bi mu bil zelo hvaležen.

Ker je od imenovanja prvih oficirjev v narodnoosvobodilni vojski Slovenije minilo že petintrideset let, bi bilo prav, da se tega dogodka tudi spominjamo. Zato prosim vse oficirje, imenovane v biltenu, da mi pošljejo svoje naslove, da se lahko dogovorimo za srečanje.

Srečko Grašič
(takratni podporočnik)
Krakovo 5,
p. Radeče

Da bi se srečali!

Imam željo, da bi se v novem letu 1977 srečali nekdanji kurirji vseh kurirskih postaj relejne linije na Pohorju. Vsak izmed njih, ki jih srečam, izrazi to željo. Lahko bi se srečali ob kakšnem obeležju, kjer je bila javka ali kjer je padel kurir... Morda Pri treh žeblih. Tudi fotografirali bi se lahko in tako bi ostal spomin.

Predlagam, da organizacijo tega srečanja prevzame republiško združenje kurirjev in vezistov.

Ob koncu samo še to: vedno manj nas je in prav je, da se srečujemo!

Hinko Laznik,
Otiški vrh n. h.,
p. Dravograd

Iščem borce, ki so bili leta 1944 v Rebri pri Žužemberku

V vasi Reber pri Žužemberku se je v hiši Matije Hrovata, po domače Bodgenčanova, leta 1944 zadrževal štab. Ne spominjam se, katere enote, ker so se le-te zaradi belogardističnih vpadov čisto menjavale. Vem le, da je bil takrat v tej hiši komisar in še sedem borcev, ki so bili po izdaji nenadoma napadeni. Če se kdo od teh borcev oziroma komisar še spomni domačega fanta, ki je bil delni invalid in ki je komisarja osebno opozoril na sovražnika, skril vso dokumentacijo s pisalnim strojem vred ter vse po odhodu belogardistov vrnil, bi bil vesel, če se mi javi.

Matija Hrovat
Dovje 14
p. Mojstrana

partizanski humor

Kako priti do žgancev

Nadlegovanje civilnega prebivalstva z »žicanjem« je bila partizanska razvada, ki se je ni dalo zatreti, ker so bili nekateri v tem pravi mojstri. Nekoč so ostro kritizirali nekega takega ptička, pa je skoraj užaljeno odgovoril:

»Oprostite, tovariši, jaz nisem doslej še niti enkrat žical...«

»Na kakšen način pa po vseh hišah dobivaš sklede zabeljenih žgancev?« se začudijo tovariši.

»Čisto preprosto. Kupujem.«

»S čim? Saj nimaš denarja!«

»To je res, imam pa odejo, ki jo prodajam za žgance. Ko pa žgance pojem, se spomnim, da civilisti ne smejo imeti vojaške opreme in odejo — zaplenim!«

»Spominski izlet« v Egipt

Turistična agencija INEX in uredništvo TV-15 organizirata 4-dnevni »Spominski polet« v Egipt. Organizatorja pripočata izlet predvsem tistim borcem NOV (tankistom, letalcem in drugim), ki so bili v obdobju 1941—1944 na ozemlju tedanje Palestine in Egipta v sestavi raznih enot, ki so se pozneje priključile narodnoosvobodilni vojski Jugoslavije.

Z modernim letalom DC-9 bodo udeleženci izleta odleteli 28. februarja letos z letališča Brnik.

Prvi dan si bodo ogledali Kairo z znamenitostmi kot so: Citadele in Nacionalni muzej.

Drugega dne se bodo odpeljali po pušavski cesti proti El Alameinu, kjer si bodo ogledali spominske zanimivosti iz druge svetovne vojne. Istega dne bodo nadaljevali pot do Aleksandrije, kjer naj bi se nekdanji tankisti in borci drugih enot srečali s svojimi prijatelji in znanci.

Tretjega dne bodo odpotovali proti Geneifi, od koder se bodo vrnil v Kairo.

Četrti dan bodo preživeli na nepozabnih izletih v Menphisu, Sakkari, Gizeh in ob ogledovanju drugih zgodovinskih znamenitosti Egipta.

Za potovanje bo potrebno odšteti 4.400,00 dinarjev po osebi. V ceno so vračunani polet z letalom, letališka taksa, gostinske usluge s polnimi penzoni, avtobusni prevozi in transferji v Egiptu, vse vstopnine za ogled, stroški lokalnih vodičev in vodstva »Spominskega poleta«.

V ceno pa ni vračunan transfer pri odhodu in prihodu na letališče, niso vračunani stroški cepljenja in nabava egiptovske vize (za egiptovsko vizo je potrebno odšteti 150 dinarjev). Tisti, ki

bi želeli avtobusni prevoz na letališče Brnik iz Ljubljane in pozneje v obratno smer, naj to sporočijo v prijavi.

Naj omenimo, da je že v tem trenutku za polet veliko zanimanja; s prijavi je potrebno pohiteti. Pošljite jih na naslov: Turistična agencija INEX, Titova 36, 61000 Ljubljana. V prijavi navedite podatke: ime in priimek, dan, mesec in leto rojstva, kraj rojstva in stalno bivališče, številko potnega lista, datum izdaje in kdo je potni list izdal.

Ob prijavi je treba vplačati akontacijo v znesku 1.000,00 dinarjev po poštni nakaznici na naslov Agencije INEX ali pa na tekoči račun 50101-601-16712 SDK Ljubljana z oznako »Spominski izlet v Egipt«.

Da bi se lahko potovanja udeležilo kar največje število izletnikov je agencija sklenila potovanje kreditirati z možnostjo plačila v treh zaporednih obrokih. S tem v zvezi bodo posamezniki morali pred odhodom skleniti z agencijo pogodbo.

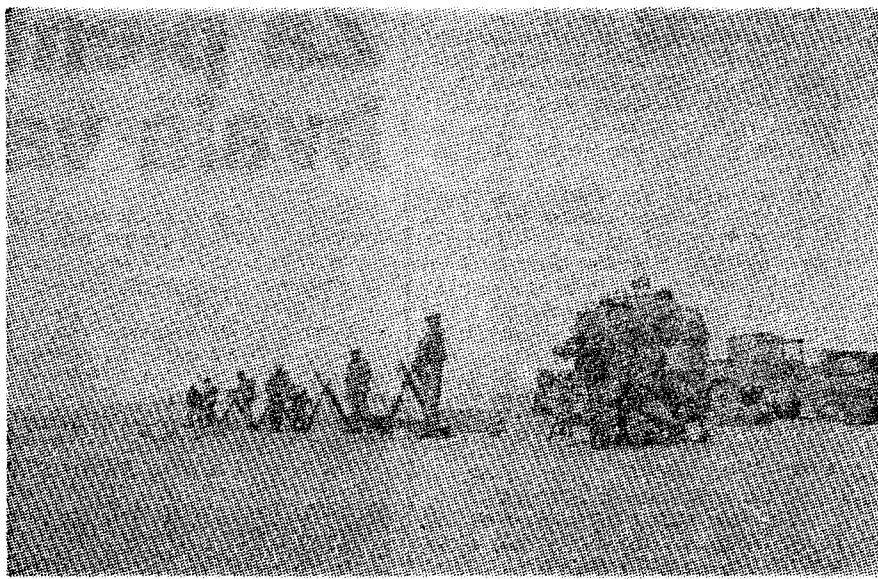
● POSEBNO OPOZORILO

Za vstop v Egipt je potrebno cepljenje proti črnim kozam in koleri (cepite se lahko v vaši ambulanti), kar morate dokazati z mednarodno rumeno knjižico, ki jo dobite po opravljenem cepljenju.

Organizatorja izleta si pridržujeta pravico spremeniti program izleta, v kolikor bi pravočasno dobili še preostala dovoljenja za obisk krajev, ki v programu niso navedeni ali pa v primeru, da se zahteve udeležencev spremenijo.

Turistična agencija INEX bo sprejemala prijave do 15. februarja letos.

ORGANIZATORJI POLETA



Urjenje minometalske enote v Gineifi v Afriki. Ti borci so se v Gravini vključili v samostojni minometalski bataljon, ki se je udeležil bojev za osvoboditev domovine v sklopu 8. udarnega korpusa. Slikano v začetku leta 1944.

TISKOVNI SKLAD TV - 15

V TISKOVNI SKLAD TV-15 vlagajo občinski odbori ZBZB NOV in ZRVS, družbenopolitične skupnosti, družbenopolitične organizacije, delovne organizacije in posamezniki denarne prispevke po svojih možnostih in predurku.

TISKOVNI SKLAD TV-15 pri republiškem odboru ZBZB NOV Slovenije se uporablja za denarno podporo glasilu ZBZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije za premostitev težav ob raznih podražitvah papirja, tiskarskih storitev ter povečanju drugih stroškov, ki jih terja sodobnejše urejanje in tiskanje glasila.

TISKOVNI SKLAD TV-15 upravlja petčlanski odbor, ki ga imenujeta republiška odbora ZBZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije.

Odbor daje o svojem delu in o stanju sklada poročilo republiškima odboroma vsako leto.

Sredstva TISKOVNEGA SKLADA TV-15 se zbirajo na tekočem računu: Republiški odbor ZBZB NOV Slovenije, številka 50100-678-45473, tiskovni sklad TV-15.

Pogovor z borcem Metodom

Pretresljiv je spomin na prve štiri tovariše, s katerimi sem prišel k partizanom... Vsi štirje so padli!

Tovariš Metod stanuje v Stelniku nad Kostelom v Kolpski dolini. Je velik prijatelj pionirjev Osnovne šole Vas-Fara in nas velikokrat obišče. Tudi naša prošnja, da nam pove kaj iz vojnih dni, nikoli ne odkloni.

Zadnjič nam je povedal tole:

»Odhod k partizanom je bil za vsakega velik dogodek.

Spominjam se, dobro se še spominjam, kako je bilo takrat, ko sem odšel v gozdove. Nekega toplega spomladanskega dne sem se odpravil s tovariši na javko k znani Knapčevi družini v Konca vasi pri Kočevju. Do večera se nas je zbralo pet. Nato je prišel kurir, ki se nam je predstavil s partizanskim imenom Gad. Takoj smo se odpravili na pot. Odkorakali smo po poti mimo Stare cerkve do vasi Mrtvica, potem pa kar po glavni cesti Kočevje-Ljubljana vse do Dolenje vasi. Tu smo se za trenutek ustavili, pa so se že od nekega pojava Italijani. Na srečo smo bili oboroženi in pripravljeni na spopad, vendar do njega ni prišlo. Pri Dolenji vasi smo zavili na levo in hodili po skritih poteh mimo vasi Prigorica, Nemška vas, Ribnica, na Novo Stifto, nato pa na Travno goro.

Ob prihodu v partizanski tabor se je naš vodja sporazumel s stražarjem s pomočjo dogovorjenega znaka, s skovikanjem.

Bili smo že precej utrujeni, zato smo v trenutku zaspali. Takrat mi je bilo devetnaest let. Nikoli ne bom po-

zabil prvega zajtrka v partizanih. Kuhar je pripravil koruzne žgance s prežganko. Take hrane od doma nisem bil navajen, zato sem zavihal nos in jedi niti poskusil nisem. Starejši partizani so se muzali, rekoč: »Še rad boš jedel žgance, samo če jih boš dobil.« Teh besed sem se do konca vojne velikokrat spomnil, saj mi je neštetokrat krulilo po želodcu.

Takoj po zajtrku nas je zbral politični komisar, nas pozdravil in nam objasniti politični položaj; poudaril je, da se vsi pošteni ljudje v Jugoslaviji borijo proti okupatorju in da je na jugu države že precej osvobojenega ozemlja.

Nato smo morali pokazati opremo, ki smo jo prinesli s seboj. Oddati smo morali hrano in rezervno obleko ter puško. Prav tako smo morali izročiti osebne dokumente, fotografije in denar. Dobili smo partizanska imena! Od takrat naprej nisem več slišal svojega pravega imena ali priimka. In še danes se marsikateri stari partizani poznajo samo po partizanskih imenih.

Partizanska enota, v katero sem vstopil, se je imenovala Šercerjev bataljon. Bil sem imenovan za pomočnika pri mitraljezu Francu Avblju-Lojku. Z njim sva bila skupaj vse do osvoboditve Broda na Kolpi, 30. aprila leta 1942. Tovariš Lojko je takrat odšel na odgovornejšo dolžnost, jaz pa sem dobil njegov mitraljez.

Veliko lepih trenutkov sem doživel pri partizanih, veliko hudega sem preživel. Pretresljiv, eden najbolj pretresljivih spominov, pa je spomin na prve štiri tovariše, s katerimi sem prišel k partizanom. Vsi štirje so padli! Vojna je največje zlo tega sveta in storiti je treba vse, da se kaj takega nikoli več ne ponovi. »

JOŽICA ŽAGAR

Vojak

V ČRNOMLJU VIDIM VOJAKE, KI KORAKAJO PO CESTI. ZELO SO MI

VŠEC. TUDI SOSEDOV ANDREJ JE BIL VOJAK. VPRAŠAL SEM GA, KAKO JE BILO PRI VOJAKIH. ODGOVORIL JE, DA JE BILO LEPO. POVEDAL JE TUDI, DA SE JE NAUČIL STRELJATI ZATO, DA BO LAHKO, ČE BI BILO POTREBNO, BRANIL NAŠO SOCIALISTIČNO DOMOVINO.

MARKO PEZDIRC

Spomini mojih staršev

»Fantič, mrak se dela. Če te bo kdo ustavil, mu povej geslo: Štabski sem, Joško. Ne boš pozabil?«

Rada poslušam, ko mi starši pripovedujejo o svoji mladosti, posebno, kadar mi to pripoveduje ata.

»Moja mladost ni bila lahka. Živel sem na kmetiji, kjer je bilo veliko dela, kruha pa malo. Bilo nas je sedem otrok in čeprav je bilo večkrat hudo, se mladosti vedno rad spominjam...

Bilo je nekega poletnega dne. Oče je v dolini ob cesti kosil travo. Takrat sem bil star sedem let, a brat France je bil leto dni mlajši. Šla sva v dolino mrvo mešat. S seboj sva pripeljala tudi ročni voziček, da bi odpeljala domov nekaj trave za živino. Ker oče še ni pokosil, sva se vozila z vozičkom. Ne nadomoma je voziček s Francijem vred zdrčal po strmem pobočju v globoko dolino. K sreči se ni nič zgodilo, vendar je bil France ves zelen od strahu. Oče me je grdo pogledal in mi rekel naj prinesem palico. Prinesel sem jo. In potem sva bila s Francetom skozi na istem. Njega je bolela zadnja plat,

ker se je pretresel v vozičku, mene pa od palice, s katero me je naklestil oče.

Tudi mami sem jo večkrat zagodel, a me zaradi tega ni nikoli nabila.

Tisto leto je bilo malo jabolk. Mama jih je, kot vsako leto, nekaj spravila na podstrešje za zimo. Jaz in brat Line sva spala v podstrešni sobici. Bila pa je vojna in nismo imeli luči, zato smo se morali kmalu spraviti spat. Zimske noči so bile dolge, zato sva si zvečer nanesla jabolk pod blazino in jih tako počasi vse pospravila. Spominjam se, da me je bilo pošteno sram, ko je mama ugotovila najino krajo, saj sva pospravila jabolka, ki so bila namenjena tudi drugim bratom in sestram.

Se posebno se spominjam tistega dne, ko je nekega popoldneva potrkalo na vrata in je v sobo vstopil velik možak s puško in rdečo zvezdo na kapi. Doma smo bili samo mama, dveletna Anica in jaz. Vedel sem, da je partizan! Za njim sta bila še dva, ki sta podpirala ranjenca. Prvi partizan je rekel: »Ranjen je v nogo. Odpeljati ga bo treba do Jame. Imate pri vas koga, ki bi ga lahko peljal?« »Jaz,« sem se oglasil. »Samo, da se mu ne bi kaj zgodilo!« je zaskrbelo mamo. »Nič, saj bo kmalu nazaj in povsod so partizani,« je odgovoril. In res sem ga peljal! Ko sem prišel na Jamo, sem moral tam pustiti ranjenca, voz in vola ter se odpraviti domov. »Fantič, mrak se dela. Če te bo kdo ustavil, mu povej geslo: Štabski sem, Joško. Ne boš pozabil?« »Ne,« sem odgovoril in se odpravil domov. Ko sem se vračal, me je straža ustavila pred vasio. Glasno sem zaklical geslo. »Naprej!« je zavpil stražar. Šel sem in se počutil kot pravi vojak. Ko sem prišel domov, so se vsi oddahnil. Skrbelo jih je že zame. Jaz sem jim ponosen pripovedoval, da so mi partizani povedali geslo in da so me vse straže spustile mimo, ko sem jim ga povedal.

POLONCA URBANČIČ

V ljubljanski osnovno šolo, ki nosi ime Franca Rozmana-Staneta, nas je pravzaprav pripeljalo »Satovje«. Kaj je to, boste verjetno vprašali. To je ime šolskega glasila in tista številka šolskega glasila, ob kateri se je ustavil pogled in razveselilo srce, je bila posvečena samoprispevku.

In še nekaj je: čeprav je drugi ljubljanski samoprispevek že za nami in je, kot vsi vemo, pomenil uspeh celotne ljubljanske skupnosti tudi zato, ker smo v priprave za njegovo izvedbo tokrat prvič množično vključili naše najmlajše, pionirke in pionirje, lahko zapišemo, da je bila prav Osnovna šola »Franc Rozman-Stane« ena izmed tistih šolskih skupnosti, katere prispevek v tej solidarnostni lestvici naših dni lahko uvrstimo dokaj visoko!

Pa se povrnilo k Satovju.

»Šla sem mimo šolskega dvorišča in se zamislila. Koliko otrok nima priložnosti, da bi se tako brezskrbno igrali. Ta šola ima bazen, dve telovadnici in razrede, ki so veliki, zračni, obsejani s soncem. Mnogo šol v oddaljenih hribovskih vasi pa vsega tega nimajo.« Tako razmišlja Nataša Zakotnik iz osmega razreda. »V silni spoznaš prijatelja,« Natašine besede odločno dopolnjuje osmošolka Jolanda Fon. »Tako so trdili že naši dedje in ta pregovor, ki se iz dneva v dan potrjuje v življenju, se je ohranil do danes. V naši socialistični domovini si med seboj pomagamo s samoprispevkom. Za nami je že drugi ljubljanski samoprispevek in če hočemo naprej in zakaj bi ne šli naprej, nas morajo te želje voditi v nove in nove samoprispevke.« Tudi Dragica Kocjan iz osmega razreda gleda svetlo v našo prihodnost: »Pomoč Posočju je dokazala, da je naša samoupravna socialistična družba zrela. Pomoč je prihajala iz raznih krajev, v raznih oblikah. Ko bomo odrasli, bomo tako kot zdaj, z veseljem pomagali ljudem, ki so v stiski. In naša družba bo kot ena velika družina, v kateri si bomo nesebično in

Za plemenito delo, hvala vam!

zdrženi pomagali.« Da se lahko pohvalimo z dejanji in ne samo z besedami, je videti tudi iz zapisa Milana Baharja. »Iz prvega samoprispevka so tudi v naši občini Ljubljana-Sentvid zgradili šole in vrtce. Pohvalimo se lahko s sodobno opremljeno osnovno šolo na Brodu, pa z vzgojnovarstvenim zavodom Mance Komarove.« pravi šestošolec osnovne šole »Franc Rozman-Stane«.

Da je šola »Franc Rozman-Stane«

kim gradivom ter se prijavila na tekmovanje ter jim s tem omogočila kaljenje že v predtekmovanju, je ostala le želja.

»Ni nam vseeno, kako se bomo odrezali!« pravi ravnateljica osnovne šole »Franc Rozman-Stane«. Razumemo jih! Gre za počastitev dneva mladosti, ki bo imel letos še posebno slovesno obeležje, saj praznujemo štirideseto obletnico dne, ko je tovariš Tito na čelu naše partije.



V ljubljanski osnovni šoli, ki nosi ime Franca Rozmana-Staneta...

edina šola iz Slovenije, ki se je prijavila za zvezno tekmovanje na temo »Tito, revolucija in mir«, nam je povedala tovarišica Zavrlova. Tudi pridno se že pripravljajo. Le želja, da bi se v naši republiki še kakšna šola spoprijela z obilnim in nič kaj lah-

Potem smo skrbno prisluhnili delovnemu programu literarno-novinarskega krožka, vodi ga Breda Prelec, in zgodovinskega krožka, ki pod vodstvom Anice Bravne in Majde Bohinc združuje v svojih vrstah kar trideset članov. Delo slednjega je pred-

vsem posvečeno raziskovanju naše revolucionarne preteklosti in se lahko pohvali že z mnogimi razstavami, z bogato zbirko zgodovinskih dokumentov, mladi člani literarno-novinarskega krožka pa so si v delovnem programu med drugim zadali nalogo, da bodo pridno pisali v Pionirski list, občinsko Tribuno in v naš TV 15.

Bi mi morda lahko povedal eno izmed lepih misli ali predstavil eno izmed dobrih dejanj, kar je osnovno vodilo vašega dela?« smo povprašali Saša Vukašinoviča, člana literarno-novinarskega krožka osnovne šole »Franc Rozman-Stane« iz Ljubljane. »Morda bomo z novim samoprispevkom tudi mi dobili lepšo šolo,« se je nasmehnil. »In če je ne bomo, nič ne de, jo bodo dobili pač tisti, ki jo še bolj potrebujejo.«

Takšni so mladi iz osnovne šole, ki nosi ime legendarnega partizanskega komandanta Franca Rozmana-Staneta in s takšnimi vtisi smo se poslovili od naših novih prijateljev. S seboj smo ponesli tudi spomin na hlebec domačega kruha, ob katerem stoje lutke vseh barv in vseh ras, ki se drže za roke... Simbolično delo, narejeno v počastitev dneva, ko so v osnovni šoli »Franc Rozman-Stane« sprejemali v Podmladek Rdečega križa! Takšnih simbolov je v šentvidski osnovni šoli, naši današnji gostji, veliko in če vam jih bo primanjkovalo, se oglasite pri njih.

Koš je zvrhan in dajati jim ni težko, to nam lahko verjamete.

Zvedeli smo, kar smo želeli. Le eno izmed vprašanj, ki smo ga jim hoteli postaviti, je ostalo brez odgovora. Ni ga bilo, ker tudi vprašali nismo. Vas zanima, kakšno je bilo? Ob prihodu smo iz šolskega zvočnika ujeli tele besede: »Za plemenito delo, hvala vam!« Takrat nas je še zanimalo, kdo jih je rekel. Ko smo se poslavljali, se nam to ni zdelo pomembno, saj smo vedeli, komu so bile namenjene in zakaj.

Namenjene so bile: osnovni šoli »Franc Rozman-Stane«, Ljubljana — Sentvid.

MILENA STRAJNAR

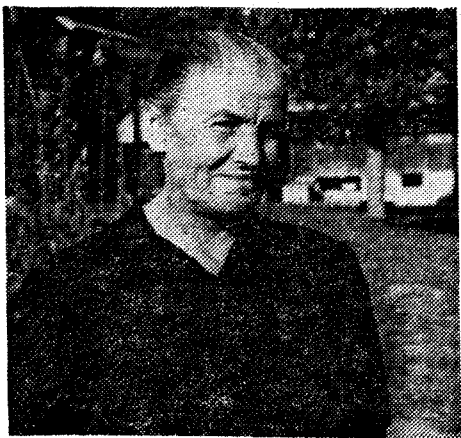
Mati z zlatim srcem

Marija Kajin, rojena Čadanič, je bila naša mati in ne samo naša, bila je mati mnogim partizanom

Draga naša mati! Črna zemlja vas je za vedno iztrgala iz naše sredine. Tako tiho, kot zmeraj, ste odšli z doma, z upanjem, da se kmalu vidimo. A žal, bolezen je bila močnejša in za vami je ostala le pekoča bolečina v naših srcih.

Marija Kajin, rojena Čadanič, je bila naša mati in ne samo naša, bila je mati mnogih partizanov, bila je to mati z zlatim srcem...

Svojo mladost je večinoma preživel na pašnikih, zvečer na preji in ob drugih kmečkih opravilih. V Podklanec, kjer si je ustvarila družino in dom, se je spoprijela z novim delom. Povila je štiri sinove in tri hčerke, živela in delala je za svojo družino.



Marija Kajin, rojena Čadanič

Tiho srečo Kajinovi iz Podklanca je skalila druga svetovna vojna.

Sinova France in Lojze sta se takoj vključila v odporiško gibanje, sodelovala sta pri ustanovitvi OF na Vinici in med prvimi v okraju odšla k partizanom, v gozd. Z njunim odhodom k partizanom, se je začela za družino trnova pot. Nekdo je družino, partizansko družino, ovdal pri Italijanih. Leti so kot razbesneli sršeni pridivljali v vas in obkolili našo hišo. Počakali so, da so se vsi zbrali, manjkala sta le Lojze in France. Vdrla so v hišo in veleli, da se

v pol ure pripravijo za odhod. Nato so jih kot garjeve pse odgnali v Vinico, v župnišče, v zapor.

Bil je to nepozabni 26. julij leta 1942. V Vinici so bil zaprti več dni. Nihče jim ni prinesel niti skorjice kruha. Iz Vinice so jih odpeljali v Novo mesto. Oče in sin sta bila večkrat tepena kot pa sta dobila hrano. V Novem mestu so jih spet natrpali v živinski vagon. Nihče ni vedel, kam jih vodi pot! Vlak se je ustavil sredi ravnine. Videti je bilo samo barake in bodečo žico. Nikoli niso v zraku videli nobene ptice. Kot da so slutile vse gornje in da so bežale od prizorišča smrti in trpljenja. Devet groznih mesecev so prebili v Viscu in Gonarsu, oče in sin pa sta ostala v taborišču vse do kapitulacije Italije.

Bolečine so za vedno ostale zapisane v srcih tistih, ki so doživeli in občutili vojno na lastni koži. Družina: mama s tremi hčerkami je bila ločena od očeta in dveh sinov. Najmlajši je imel komaj šest let, a ga niso pustili zraven matere.

Aprila so ženske in najmlajšega sina izpustili domov. Oče in starejši sin sta se po kapitulaciji Italije večinoma vračala domov peš. V Ljubljani so krvave roke domačih izdajalcev ubile očeta... Dom je bil pogorišče, le osamljeni tramovi so širili kvišku in opozarjali na krutost vojne. Namreč, takoj drugi dan, ko so družino odgnali v Vinico, so Italijani pribehnili v vas, polili našo hišo z bencinom in jo zažgali. Vse je bilo uničeno in tako ob vrnitvi domov pri hiši ni bilo niti lastne skode.

Bili so prisiljeni nastaniti se pri tujih ljudeh.

Vojna, pomanjkanje hrane, a oni pri tujih ljudeh, v napoti sebi in drugim. Mnogo solz je bilo pretočenih. Obdelovali so polje, kolikor so mogli in kolikor jih z njih niso spodile nemške hajke. Često so morali bežati na gmajno. Pa tudi drugače jih je pot večkrat vodila na gmajno, saj so stalno nosili partizanom hrano in obleke.

Nazadnje in največ časa je naša družina bivala pri ženi, katere hiša je bila tik ob gozdu. Skoraj vsak večer se je spustil kak partizan k hiši in pustil naročilo. Nikdar ni odšel praznih ust, pa četudi sami niso imeli kaj za pod zob. Mama si je često odtrgala zadnjih grizljaj in ga dala partizanom, četudi je bila sama lačna in potrebna jedi. Dekleta so opravljale ilegalno delo, trosile listke po trgu, šivale zastave, pletle nogavice, najmlajši brat pa se je takoj po vrnitvi iz Italije pridružil bratom v gozdovih.

Vojna se je končala. Sled bolečine je bila še večja. Oče se ni vrnil, eden

intrideset let, in skuša odnesti boleče spomine ljudi, pa jih ne more odnesti. Preveč resnični so, preveč jih je. Te resnične spomine sem slišala tudi jaz in začela pisati črtice, jih spletati v verz... Berem vašo knjigo, jokam, napišem pesem, pa spet jokam. Veliko gorja je prinesla minula vojna. Ker je bila vsa moja družina partizanska, o njej tudi veliko vem. Hočem namreč zvedeti vse, najmanjšo podrobnost, potem pa mi je žal, ker ob tem trpim. Kadar srečam kakšnega invalida, me presune, ker takoj pomislim na vojno. Preveč je bilo prelite krvi, preveč lakote in premalo je papirja, da bi lahko vse to zapisali.

Zelo veliko pa pove vaša knjiga o črni roki...

Kadar sem v gozdovih še kot otrok zagledala kakšno vzboklino, sem se vprašala, je mar to partizanski grob? Večkrat obiščem gozdove, med potjo pa tiho pojem partizanske pesmi. In spoznala sem, da kljub času in kljub svojim dvaindvajsetim letom lahko tudi jaz mislim tako, kot sta mislila Kajuh in Vida Brest in da verzi lahko ubogajo tudi mene, pa čeprav niso tako umetniški, ampak bolj ljudski. Tako sem pričela pisati pesmi, prav iz srca mi prihajajo in povem vam, da drugačnih sploh ne znam pisati.

Prihaja novo leto in vsi si želijo, da bi bilo kar najbolj srečno, veselo. Jaz pa si želim samo mir, svobodo... Letos sem, kot vidite, tovariš Vidic, to pismo le odposlala! Želim vam srečno novo leto z željo, da bi napisali še veliko knjig in članov in ne pustili, da bi vojne grozote in zločine ovijali mrak.

Mladi Višnjegorki je ime Slavka in piše se Menard, živi pa v Veliki Loki 8, p. Višnja gora.

JOZE VIDIC

kramljanje

Prve besede v novem letu so naslovljene na Slavko Menard iz Velike Loke.

Tvoje razmišljanje, draga Slavka, nam je prinesel tovariš Jože Vidic, pa se ti skupaj z njim opravičujemo, da smo ga brez tvojega dovoljenja objavili na mladinski strani našega časnika.

Zapisala si, da takoj pomisliš na vojno, če srečaš kakšnega invalida. Če je to borec ali aktivist narodnoosvobodilnega gibanja, pogovori se z njim, zapiši njegove spomine in pošli nam jih, saj resnične zgodbe iz naše preteklosti zgodovine še kako radi objavljamo. Ko greš mimo partizanskega groba, napiši kaj o osebi, ki tam počiva. S tem bo spomin nanjo oživel in v mozaiku prizadevanj ohranitve resnične podobe tega izjemnega časa bo spet vgrajen svetel kamenček. Piši o partizanskih

izmed sinov je bil hudo ranjen, vsi so bili brez strehe nad glavo.

Zagrabiti je bilo treba za delo. Vsako urico so izkoristili. Niso vedeli, kdaj je sobota in kdaj je nedelja, kdaj praznik. Postavili so si dom, hlev, senik. Otroci so dokončali šolanje, se zaposlili in zapustili dom. Mama pa je s smehljajem na licu opazovala rast detelje, zorenje trte in odpadanje jesenskega listja. Na svojem naročju je ujkala vnuki in jih vgažala. Učila nas je delati, spodbujala nas je k učenju.

»Sola vam bo olajšala življenje,« je vedno govorila.

Draga naša mati! Kako živo se spominjam vseh trenutkov, ki smo jih preživeli skupaj doma! Za mene je bilo vedno najlepše, ko je mesec obsvetil val najino sobo, vi pa ste pripovedovali,

mamicah, ki so dajale kruha in mleka našim borcem, piši o danes že osivelih možeh, ki so bili nekoč kurirji, obveščevalci, mitraljezci.

Pa pohiti, draga Slavka, čas res neverjetno hitro teče. In še nekaj bi te rada vprašala: Kajne, da smo na naši strani nekoč že objavljali tvoje zapise?

Pred koncem današnjega kramljanja še novoletna čestitka iz Osnovne šole Unec.

»Želimo vam srečno in uspešno novo leto 1977,« so zapisali najmlajši iz te majhne podružnične šole, kjer z ljubeznijo negujejo tradicije našega narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije. »Želimo, da bi se v tem letu še bolj utrdile in poglobile prijateljske vezi med borci za svobodo in mladim rodom, ki raste v svobodi, v sreči. Pa tudi to vam želimo povedati, da znamo ceniti pridobitve trpljenja v minuli vojni in da bomo, če bo potrebno, z nič manjšim žarom kot borci narodnoosvobodilnega boja, tudi mi branili našo lepo domovino.«

V vašem pisemcu, dragi mladi prijatelji, smo pogrešali le obljubo, da se boste v tem letu pridneje oglašali.

Lepo pozdravljeni!

Milena

Dobili smo strelski prapor

Obljubili smo, da ga bomo zvesto čuvali in se še naprej zavzeto urili v strelskih veščinah in se tako pripravljali za obrambo svoje domovine

Pri načrtovanju prostovoljnih dejavnosti učencev dajemo na osnovni šoli v Črnomlju vsako leto prednost tistim, ki usposablajo učence za naloge s področja splošne ljudske obrambe; ena izmed slednjih je tudi pionirska strelska sekcija.

Že nekaj let se pionirji — strelci zbiramo ob svoji mentorici Anki Tomc. V preteklem šolskem letu smo bili občinski pionirski prvaki. Letos tovarišici Tomčevi pomagata dva zunanja mentorja: Ivica Rajgelj in Zvone Hutar.

V sekcijo je vključenih šestdeset navdušenih pionirjev — strelcev. Delo po-

teka v treh skupinah, vadimo enkrat tedensko po dve uri. Razveseljivo je dejstvo, da je med nami pionirji tudi precej učencev vozačev, ki so sicer težko vključujejo v prostovoljne dejavnosti.

Čeprav se je šolsko leto komaj do bro začelo, smo dosegli na tekmovanjih že lepe rezultate: 31. oktobra 1976 smo tekmovali v streljanju z zračno puško in sicer v počastitev krajevnega praznika Semiča in otvoritve strelišča, 25. novembra pa smo se pomerili v streljanju s pionirji iz Trebnjega.

Občinska strelska zveza iz Črnomlja nam je ob praznovanju petindvajsete obletnice obstoja podelila embleme in pionirski strelski prapor, na katerega smo zelo ponosni. Obljubili smo, da ga bomo zvesto čuvali in se še naprej zavzeto urili v strelskih veščinah in se tako pripravljali za obrambo svoje domovine.

MLADI STRELCI
OSNOVNE ŠOLE ČRNOMLJ



Mladi strelci iz Osnovne šole Črnomelj s svojim praporom

naslovljeno na tv 15 za mladino

Na Silvestrovo mi je pismonoša prinesel zajeten kup novoletnih čestitk. S pismonošo sva si izmenjala novoletne želje, on je odhitel k drugim strankam, jaz pa sem začel odpirati pisma in brati. Obstal sem samo ob enem izmed njih! Prebral sem ga dvakrat, trikrat, predno sem povsem dojel vsebino povedanega. Po prvem začudenju je srce napolnila prijetna toplota in bil sem ponosen, da je meni neznana mlada Višnjegorka zaupala svoja za praznovanje silvestrovanja nenavadna novoletna razmišljanja. Medtem ko je večina nas razmišljala, kje in kako bomo praznovali, je omenjeno dekle zrla po partizanskih spomenikih in razmišljala o padlih, ustreljenih borcih za svobodo. In pri tem si je zaželela le to, da bi na svetu zavladoval mir in svoboda.

Naj vam ga, dragi mladi bralci TV 15, predstavim:

»Spoštovani tovariš Vidic! Ko sem v Jani prebrala vaš pogovor Solze na pisalnem stroju, sem ga izrezala in vložila v vašo knjigo Po sledovih črne roke. Prav danes sem ta pogovor ponovno prebrala, brala pa sem tudi pismo, ki sem vam ga pisala lani na Silvestrovo.

Čas tako neusmiljeno beži, že pet-

TABORIŠČE IVANJICA

Sliko taborišča v Ivanjici so posneli leta 1941, v mesecu januarju. Tja so oblasti pošiljale takrat napredno misleče ljudi, predvsem pa komuniste. Mislili so, da bodo tako lažje vodili pogajanja s Hitlerjem in Mussolinijem o predaji Slovencev oz. Jugoslovancev.

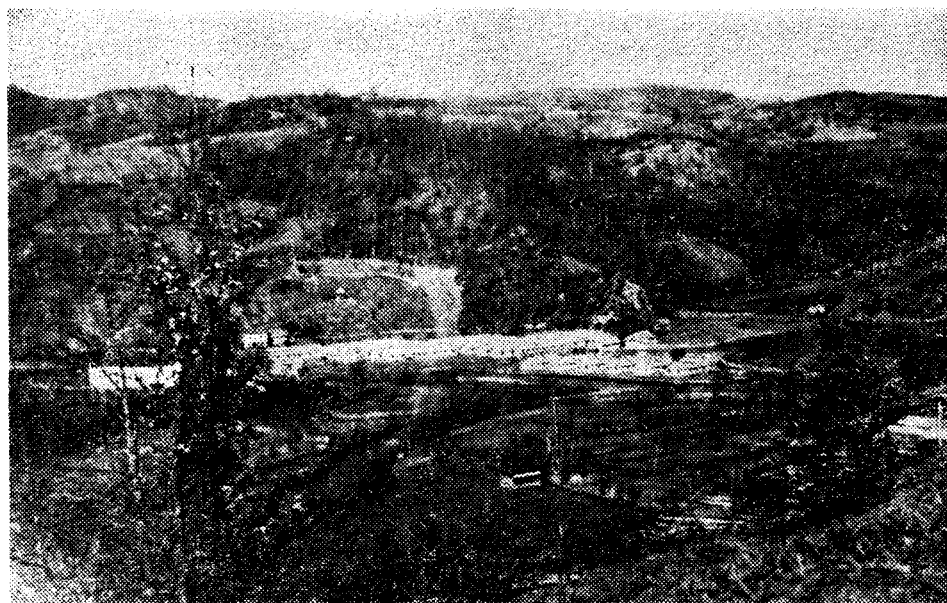
Že šestintrideset let je od tedaj, ko so odgnali materam sinove, ženam može in nikogar ni zanimal socialni izvor teh ljudi. Važna je bila njihova zavest in napredna miselnost. Ta pa se je gojila največ v delavskih centrih kot so bili Jesenice, Trbovlje in še kje. Najprej so seveda pobrali tiste ljudi, ki so se kakorkoli vključevali v vrste društev, kot so bila Svoboda ali pa Vzajemnost. Veliko tovarišev je bilo tudi s področja Ljubljane, Polja, Zaloga, Zadvora in drugod. Povsod v teh krajih je bilo že pred vojno močno gibanje naprednih sil.

Zivljenje v taborišču je imelo na pol vojaški režim. Za stražarje so bili postavljeni žandarji. Taboriščniki so se tudi uprli in postavljali zahteve za boljše življenjske pogoje. V takem primeru je komandant taborišča, nekakšen žandarmerijski polkovnik zagrozil, da bo poslal nad taborišče letala, ki naj bi zbombardirala kraj.

Nekatere taboriščnike pa so na prošnjo družinskih članov ali druge intervencije spustili tudi domov. Za ostale je prišla nekakšna politična delegacija k takratnemu banu Natlačenu, a jo je zavrnil, češ da so tiste, ki so jih name-

ravali izpustiti, že izpustili; za ostalih 240 Slovencev pa da je še vedno v taborišču dovolj prostora. Med približno tisoč taboriščniki je bila ena tretjina Slovencev.

V Jugoslaviji je prišlo kmalu do mobilizacije. Pred vrati je bila vojna. Tudi v taborišču se je javilo veliko



Panoramski pogled na taborišče Ivanjico.

prostovoljcev za vojaške enote, a jih niso pustili nikamor.

Ko je bil 26. marca podpisan pakt z Nemčijo, je prišlo do velikega razburjenja med taboriščniki. Naslednjega dne je bila slika popolnoma drugačna. Pakt je bil uničen in vodstvo taborišča je izgubilo vso svojo moč in ni moglo obvladati vrenja v taborišču. Tedaj smo taboriščniki s silo ušli in na železniški postaji Užičke Požge zapeli Internacionalo. Seveda je bila reakcija žandarmerije surova. Vse taboriščnike so namreč hoteli predati okupatorju.

Med bivanjem v taborišču smo se seveda s tovariši dobro seznanili. Čas smo koristno izrabili in se organizirali, počasi pa tudi pripravljali na naloge, ki so nas čakale. Vedeli smo, da se bo potrebno še kako zagrizeno boriti. Bili smo pripravljeni na vse, prav vsi. Nič nismo spraševali, kakšne narodnosti ali vere je kdo. Takšen je danes kratek utrinek spomina na taborišče Ivanjico.

VALENTIN MARINKO

besede in dejanja

Enajsti kongres ZKJ

S seje komiteja predsedstva CK ZKJ ki je bila predzadnji dan leta 1976, so sporočili, da bo predsedstvu CK predlagano, da bi enajsti kongres ZKJ organizirali v statutarjem roku — leta 1978 — da pa naj bi bili pred tem kongresi in konference ZK po republikah in pokrajinah.

Stopili smo torej v obdobje neposrednih priprav na enajsti kongres Zveze komunistov Jugoslavije. Vsi razlogi govorijo v prid pričakovanju, da bo predsedstvo CK ZKJ sprejelo predlog o tem, da bi bil kongres v času, ki ga predvideva statut ZKJ — konec maja ali v začetku junija 1978. Pred tem pa naj bi bili kongresi ZK po republikah, konference zveze komunistov po pokrajinah ter volilna konferenca ZK v JLA.

KOMUNIST

Solidarnostni čut, potrjen z dejanjem

Učencem in profesorjem ljubljanske Poljanske gimnazije se ne more očitati, da jim manjkata smisel za iznajdljivost in solidarnostni čut. Nasprotno: V teh plemenitih in dragocenih ljudskih vrlih lahko služijo za primer — med drugimi tudi s solidarnostno akcijo do svojih vrstnikov, tako v Posočju kot v črnogorski občini Bijelo Polje, s katerimi tesno sodelujejo.

Tako so učenci in profesorji samoiniciativno zbrali 520 knjig, ki so jih podarili tolminski knjižnici, gimnaziji v Bjelom Polju pa 60 knjig, med katerimi je tudi učbenik slovenskega jezika, ki bo mladim iz Bijelega Polja prišel še kako prav, saj je ta črnogorska gimnazija med svoje redne učne predmete uvedla tudi pouk slovenskega jezika.

BORBA

JOŽE VIDIC

(VII)

SKOJJEVCI

Karolina Dooravc iz Koroške Bele, sestra Karla Kraguljnika, pa je povedala, da nje tisto noč, ko je bil Karel v akciji, ni bilo doma. Z možem je odšla v Bohinj. Ko se je zjutraj vrnila, jo je brat prosil, naj mu očisti hlače. Na hlačah so bili vidni sledovi barve, samo sestra ni vedela od kod barva na hlačah, brat pa ji tega ni povedal. Karel je odšel z doma ob desetih, ob enajstih pa so ga že aretirali. Da je pri mučenju priznal, ni čudno, ker so Nemci na njegovih hlačah opazili sledove barve, pa tudi za nohti je še imel barvo. Sestra ga je obiskala v zaporu pri Kovaču in vprašala, če je res pisal parole. »Kar sem naredil, sem naredil,« je hladnokrvno odgovoril. Morda je to čanes težko razumeti, toda do julija 1941 Nemci v Bugunjah niso ustrelili še nobenega talca. Trdim, da naši ljudje takrat še niso vedeli, da so nacisti navadni morilci. Karel si je najbrž takole mislil: Zaradi tistih parol me ne bodo ubili. Če pa me obsodijo na več let zapora, ne bo nič hudega. Prav zato, ker ljudje še niso spoznali prave barve fašističnega volčjaka, ne smemo in ne moremo Kraguljniku zameriti, če je sodelovanje v akciji priznal. Karla Kraguljnika, dvajsetletnega čevljarkega pomočnika z Javornika so ustrelili kot talca 4. septembra 1941. leta na Koroški Beli, kjer je tudi pokopan.

Oglejmo si usode še drugih udeležencev prve in najbolj množične propagandne akcije na Jesenicah:

Ivan Rebernik je bil rojen 16. 8. 1921. leta v delavski družini na Javorniku. V SKOJ je bil sprejet 1940. leta. Delal je v železarni. Sodeloval je v dramskem odseku društva »ENAKOST«, ki so ga vodili komunisti. Najraje je zahajal v Delavski dom. Padel je v Zabji grapi v Srednji vasi v Poljanski dolini kot partizan.

Pavel Cvetko je bil rojen 6. julija 1920 kot sin tovarniškega delavca. Po akciji na Javorniku je odšel v partizane. Bil je borec Cankarjeve čete. Desetega decembra 1941. leta so ga Nemci ujele in odpeljali v bugunjske zapore, kjer so ga zasiljevali in mučili. Avgusta 1942 so ga odpeljali v koncentracijsko taborišče Mauthausen. Tam ga je neki gestapovec z desko tako močno udaril po glavi, da je bil Cvetko takoj mrtev. Šestnajstega marca 1943. leta so ga sežgali v krematoriju.

Stane Balanč in Mimica Zupan sta bila ustreljena 21. januarja 1942. leta v Begunjah, pravzaprav v Dragi.

Brata Sandi in Rado Kelih sta vojno preživela v raznih nemških taboriščih, nekaj dni pred koncem vojne pa sta vstopila v NOV. Rado živi v Zasipu in dela na prometnem uradu občine

Radovljica, Sandi pa je predsednik krajevne skupnosti Slovenska Bistrica.

Vinko Pristov je leta 1944 odšel v partizane. Zdaj živi v Izoli.

Matija Verdnik-Tomaž je bil 28. januarja 1944. leta pri nemškem napadu na štab zahodnokoroškega odreda in okrožni komite Komunistične partije Slovenije za Koroško ranjen v nogo. Zaradi hude krvavitve je čez tri dni umrl. Pokopan je v Svečah na Koroškem. Po vojni je bil proglašen za narodnega heroja.

In za konec še nekaj besed o tem, kako so gestapovci tako hitro odkrili udeležence akcije. Blizu gostilne Mulej na Javorniku je bila Dacarjeva trafika. Nemški policisti so bili stalni Dacarjevi gosti. Dacar je zvečer, ko je trafiko zaprl, skrit v trafiki opazoval okoli. Sestra Karla Kraguljnika trdi, da sta se Vinko Pristov in Karel zvečer pred akcijo na klopi pred trafiko pogovarjala, kako bosta izpeljala akcijo. Nekateri pa menijo, da ju je Dacar celo videl, ko sta blizu trafike pisala parole. Nemci so torej vedeli za oba.

Če je to res, potem se poraja vprašanje, zakaj so Nemci zaprli Kraguljnika, niso pa Pristova, saj sta bila skupaj v akciji, oziroma, če je Dacar videl oba na delu ali pa poslušal njun pogovor. Nemci zanesljivo ne bi enemu spregledali, drugega pa ustrelili. Zadeva ni razčiščena, čeprav je več vprašanj, vendar to ne sodi v našo reportažo. V nobenem primeru pa ne namigujem na to, da Dacar ni bil izdajalec. On je bil vedno vdan okupatorju. Šestindvajsetega junija 1942. leta so borci Cankarjevega bataljona »obiskali« Dacarjevo trafiko in jo temeljito izpraznili, Dacarja pa za izdajstvo ustrelili. Krivec smrti Karla Kraguljnika je bil kaznovan.

KONEC

Grafiki tudi v BiH

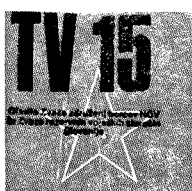
Najnovejša številka sarajevskega časopisa za književnost in umetnost, ki nosi naslov »Življenje«, prinaša kompleten in študijski pregled bosanskohercegovskih grafikov. Znano je, da so prav ti umetniki v zadnjih dvajsetih letih ponesli slavo Bosne in Hercegovine tudi na tem likovnem področju doma in v tujini. V uvodnem delu so avtorji in njihovo delo predstavljani, slede pa še strokovne kritike. Časopis je v celoti opremljen z deli omenjenih grafikov. Našejeje najvažnejše: Virgilij Nevjestić, Mersad Berber, Emir Dragulj, Borislav Aleksić, Bogdan Krstić, Djevad Hoza in drugi.

VJESNIK

Knjiga znanja

Beograjsko izdajateljsko-grafično podjetje je poslalo na trg nadvse zanimivo in predvsem današnjemu človeku in njegovim potrebam dragoceno knjigo »Popularno enciklopedijok«. V njej bo bralec našel v strnjeni obliki vse, kar bi danes moral vedeti ali bi utegnil potrebovati. Na knjigi so delali celi teami znanstvenikov, ki so upoštevali tako zahteve stroge znanosti kot tudi različne nivoje bralecev. V »Popularni enciklopediji« gre velika pozornost tudi kolikor mogoče popolnim podatkom o naši deželi, o njeni zgodovini in sedanjosti, revoluciji, izgradnji, socialističnemu samoupravljanju in tako naprej. Posebno so naglašeni tudi delavsko gibanje, dežele v razvoju in še mnogi problemi, ki zanimajo modernega človeka. Enciklopedija posega tako v preteklost, sedanjost in skuša nakazati tudi prihodnost, predvsem v domeni pojmov.

BORBA



»TV-15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Uprava in naročniški oddelček »TV-15«, Miklošičeva 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; Tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana, telefon 320-486

● Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERSEK
● Novinarji: Neva Mužič, Milena Štrajnar, Tone Urbas, Leopold Verbovšek
● Tehnični urednik: Sine Kovič
● Tajnica uredništva: Mara Okorn
● Telefon uredništva: 327-780
Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarjev

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV-15«, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana
Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

● Tisk in klišaji: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35